

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

INGRID OPDEBEEK, De sancties op het stilzitten van verzoeker en verweerder in de procedure ten gronde voor de Raad van State

345

Rechtspraak

Stedebouw – Gewestplannen – Onderscheid tussen normatieve en niet-normatieve delen – Onmiddellijke werking Arbitragehof, 21 december 1995

355

Wetten, decreten en besluiten – Politiereglement – Openbare zedelijkheid

Cass., 9 januari 1996 (*met noot van Mike Gelders*, «Opportuniteitsbeoordeling en motivering»)

356

Raad van State – 1. Keuze van woonplaats – Wijziging raadsman – Geen nieuwe keuze van woonplaats – Gevolg – 2. Te late memorie van wederantwoord – Gevolg – Ontbreken vereiste belang

R.v.St., 14 december 1995 (*met noot*)

359

Borgtocht en garantie – Borgtocht op eerste verzoek – Draagwijde

Hof Antwerpen, 28 november 1995 (*met noot*)

359

Vervoer – C.M.R. – 1. Ondervervoerder – Begrip – 2. Hoofdvervoerders en ondervervoerders – Hoofdelijke aansprakelijkheid – 3. Verjaring – Schriftelijke vordering tegen ondervervoerder – Schorsende werking – 4. Gedeeltelijke averij – Vrachtprijs

Hof Gent, 21 december 1995

360

Onrechtmatige daad – Aansprakelijkheid – 1. Geesteszieke – Art. 1386bis B.W. – Uitspraak naar billijkheid – Gematigd uitstel van betaling – 2. Psychiatrisch ziekenhuis – Openbaar ziekenhuis – Orgaantheorie – Bewaking van patiënten – Ontvluchting van ter observatie opgenomen patiënt

Rb. Tongeren, 15 mei 1995

362

Rechtspraak in kort bestek

Belasting over de toegevoegde waarde – Verzet tegen dwangbevel afgewezen – Hoger beroep – Niet gemotiveerd verzoek van het bestuur tot consignatie – Geen consignatie binnen twee maanden – Hoger beroep ontvankelijk

Hof Gent, 1 februari 1995 (*met noot*)

364

Echtscheiding – Bewijs – Verzoek tot vaststelling van een homoseksuele relatie bij deurwaardersexploot – Ongegrond – Begrip overspel

Hof Antwerpen, 18 december 1995 (*met noot*)

364

Echtscheiding – Door onderlinge toestemming – Ongegrondheid verzoek – Afwezigheid partijen bij eerste verschijning – Ontoelaatbaarheid nieuw verzoekschrift – Geen ingrijpende wijziging toestand van een der echtgenoten overeenkomstig art. 1293 Ger. W

Rb. Hasselt, 16 mei 1995

365

Factuur – Art. 25 W.Kh. – Afwezigheid van protest – Toepassingsgebied – Aanneming van werk – Draagwijde – Zichtbare gebreken

Kh. Hasselt, 30 maart 1995

365

Verjaring – Vordering uit misdrijf – Rechter die zich aansluit bij het oordeel van het Arbitragehof – Termijn – Dertig jaar

Vred. Ieper, 1 maart 1996

365

Wetgeving in kort bestek

Nieuwe Gemeentewet – Gehandicapt raadslid

366

Heffing lozing afvalwater – Brussels Hoofdstedelijk Gewest

366

Verzekeringsbemiddeling en distributie van verzekeringen

367

Lokale radio's

367

Auteursrecht

367

Werkloosheidsreglementering – Meerjarenplan voor de werkgelegenheid

367

Uitvoering art. 71, § 1 bis, gecoördineerde wetten

betreffende kinderbijslag

368

Gevaarlijke stoffen en preparaten

368

Sociaal statuut zelfstandigen

368

Benaming Vlaams Parlement

369

Grondwetsherziening

369

Parlementaire onverenigbaarheden

369

Statuut van gespecialiseerd opvoeder-begeleider

369

Stedebouwwet – Brussels Hoofdstedelijk Gewest

370

Effectenbank – Versoepeling van aandelenbezit van kredietinstellingen

370

Effectenbeursvennootschappen – Commissie van beroep

371

Interventiefonds van de beursvennootschappen – Statuten

371

Rechtshulp – Erkenning van en samenwerking met internationale tribunalen

371

R.I.Z.I.V. – Regeling – Tarifieringsdiensten

371

Wet houdende sociale bepalingen

371

Wet houdende sociale bepalingen

371

Wet houdende sociale bepalingen

371

Boeken

D.M. Curtin, A.E. Kellerman en B. de Witte (red.), *Reforming the Treaty on European Union* (door Eddy De Smijter)

375

P. Coenraets, *Droit de l'environnement* (door Ann Carrette)

375

Mededelingen

Studieavond: Strafrecht in stedebouw

376

Fernand Collin-prijs 1996

376

Gespreksavond: De rechterlijke tussenkomst in collectieve arbeidsconflicten

376

Congres: De rechten van de sportbeoefenaar

376

Colloquium: Over zichzelf beschikken? Recht en ethiek t.a.v. euthanasie

376

Internationale Ronde tafel: Aansprakelijkheidsverzekering: dekking in de tijd, een louter technische kwestie of een fundamenteel debat?

376

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

Opgericht in 1931. Hoofdredacteuren: René Victor (1931-1984), Edgar Boonen (1984-1993)

VERSCHIJNT IEDERE WEEK VAN SEPTEMBER TOT JUNI

Redactie: C. Caenepeel, J.R. Rauws,
A. Vandeplas, A. Van Oevelen

Redactiesecretaris: Mevr. C. Meeusen

Redactieadres: V.Z.W. Rechtskundig Weekblad
Mechelsesteenweg 210 bus 6
2018 Antwerpen
Tel. 03/248.49.84
Fax 03/248.08.70

Vaste medewerkers:

A. Alen
P. Arnou
R. Boes
Gh. Dhaeyer
J. Erauw
J. Gerlo
P. Humblet
J. Laenens
W. Lambrechts
P. Lemmens
H. Nys
I. Opdebeek
W. Pintens
W. Rauws
D. Simoens
G. Suetens-Bourgeois
L.P. Suetens (†)
M. van Damme
J. Wouters

Abonnementen, advertenties: INTERSENTIA UITGEVERS N.V., Volhardingstraat 27, 2020 Antwerpen
Tel.: 03/248.74.54 - Fax: 03/248.83.82 Abonnementsprijs: 4.550 f., voor studenten 2.950 f.

— UNIFORMIER —

Kledingfabrikanten en specialisten in toga's

DIRK NEVENS

Nieuwe steenweg 8 - 1731 Zellik ☎ (02) 466 09 05
Fax (02) 466 63 24
Molenstraat 23 - 9300 Aalst ☎ (053) 21 47 77
rue du Midi 175 - 1000 Bruxelles ☎ (02) 511 88 06

Groot Notariskantoor in Antwerpen-centrum
wenst een m/v
medewerker voor verkopen en leningen
aan te werven.

Profiel:

- licentiaat in de rechten / evt. in het notariaat
- goede kennis van het Frans wenselijk
- vlot in de omgang
- zin voor zelfstandigheid en teamwerk
- accuraat, dynamisch en flexibel
- ervaring is een pluspunt

Uw sollicitatiebrief met curriculum vitae stuurt u in vertrouwen aan:
Dr. K. Van Broeckhoven - Bedrijfspsycholoog
Gounodstraat 19 - 2018 Antwerpen

INTERNATIONAL LAW FIRM

seeks to hire an additional Belgian lawyer to join its expanding Belgian practice group. The successful applicant will have an entrepreneurial spirit and meet the following criteria:

- 5-7 years experience with Belgian commercial law; familiarity with EC law;
- fluency in English, French and Dutch;
- be a member of the Brussels Bar;
- have strong academic credentials.

Applicants are kindly requested to send their detailed resume to the attention of Marc Dasselès, McKenna & Cuneo, L.L.P., 56, rue des Colonies (Box 14), 1000 Brussels. All applications will be dealt with in the strictest confidence.

DE SANCTIES OP HET STILZITTEN VAN VERZOEKER EN VERWEERDER IN DE PROCEDURE TEN GRONDE VOOR DE RAAD VAN STATE ¹

I. INLEIDING

1. Door de wet van 17 oktober 1990 ² en het K.B. van 7 januari 1991 ³ werd de procedure tot nietigverklaring voor de Raad van State gewijzigd met als doel het versnellen van de procedure voor de Raad van State en het wegwerken van de achterstand. ⁴ De wetgever wou zowel de verzoeker als de verweerder ertoe dwingen met de Raad van State mee te werken, ⁵ en aldus misbruik van procesrecht uitsluiten.

Hiertoe werden in de procedure tot nietigverklaring een aantal termijnen gewijzigd in niet verlengbare *vervaltermijnen*, waarvan het verstrijken ernstige gevolgen heeft voor zowel de verzoekende als de verwerende partij.

Deze wijziging van de procedure tot nietigverklaring maakte deel uit van een ruimere waaier van maatregelen waarmee de wetgever de achterstand bij de afdeling administratie beoogde weg te werken. ⁶ De wet van 4 augustus 1996 ⁷ heeft trouwens opnieuw een aantal maatregelen ingevoerd ter versnelling van de rechtspleging voor de Raad van State,

waaronder het invoeren van een bijkomende vervaltermijn. ⁸⁻⁹

2. Thans, vijf jaar later, hebben reeds heel wat partijen aan den lijve de strengheid van de gewijzigde termijnregeling ondervonden. Men maakt in dit verband dan ook gewag van een «hakbijlprocedure» of van de «guillotine» van de Raad van State. De bedoeling van deze bijdrage is dan ook de rechtzoekenden te behoeden voor deze processuele valkuilen die kunnen beletten dat wie gelijk heeft, ook gelijk haalt voor de rechter.

Hierbij moet een onderscheid worden gemaakt tussen de verschillende fasen van de procedure tot nietigverklaring en de daarbij horende processtukken die allereerst schematisch worden weergegeven en vervolgens verder worden uitgewerkt. In dit schema en in deze bijdrage wordt ervan uitgegaan dat de procedure tot nietigverklaring haar gewone verloop kent en m.a.w. geen toepassing wordt gemaakt van de versnelde rechtspleging. In twee gevallen kan er immers een versnelde procedure ten gronde worden toegepast:

1° wanneer in kort geding de schorsing is bevolen of de voorlopige schorsing is bevestigd en de tegenpartij of degenen die een belang hebben bij de beslechting van het geschil, geen verzoek tot voortzetting van de rechtspleging hebben ingediend binnen dertig dagen te rekenen van de kennisgeving van dit arrest; ¹⁰

2° wanneer de Raad van State kennelijk onbevoegd is of het verzoekschrift kennelijk onontvankelijk of kennelijk gegrond is. ¹¹

Deze uitzonderingen worden hier buiten beschouwing gelaten, evenals het door de wet van 4 augustus 1996 ingevoerde verzoek tot voortzetting van de rechtspleging dat door de verzoeker na een schorsingsarrest moet worden ingediend. ¹²

⁸ Wanneer een vordering tot schorsing wordt afgewezen, moet de verzoeker binnen dertig dagen na de kennisgeving van het arrest een verzoek tot voortzetting van de rechtspleging indienen, anders geldt een vermoeden van afstand van geding (art. 17, §4ter, R.v.St.-Wet, als ingevoegd door de wet van 4 augustus 1996).

⁹ Daarnaast voorziet de wet van 4 augustus 1996 onder meer in de volgende maatregelen ter bestrijding van de achterstand:

- het opleggen van een termijn aan het auditoraat voor het opmaken van het verslag (art. 15);
- het verhogen van het aantal kamers in de afdeling administratie tot negen (art. 36);
- het toevertrouwen van meer bevoegdheden aan een alleenrechtsprekende staatsraad (art. 38);
- de aanstelling van een beheerder voor het administratieve beheer van de Raad van State (art. 42);
- het opmaken door de algemene vergadering van de Raad van State van een vierjarenplan tot het wegwerken van de achterstand bij de Raad van State (art. 45).

¹⁰ Art. 17, §4bis, R.v.St.-Wet, als ingevoegd door de wet van 4 augustus 1996.

¹¹ Artt. 92 en 93 P.R.

¹² Cf. voetnoot 8.

¹ Deze bijdrage is de herwerkte en ingekorte tekst van het referaat gehouden op de studiedag «Procederen voor de Raad van State» (UIA / 12 maart 1996).

² Wet 17 oktober 1990 tot wijziging van de wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973, en van de wet van 5 april 1955 inzake de wedden van de ambtsdragers bij de Raad van State, B.S., 13 november 1990. Zie hierover BOUVIER, P., «Des remèdes pour désengorger la section d'administration du Conseil d'Etat», *Rev. Dr. Comm.*, 1992-93, 5-26; DELGRANGE, X., «L'accélération de la procédure devant la section d'administration du Conseil d'Etat», *Rev. Rég. Dr.*, 1991, 105-108; NIHOUL, P., «La loi du 17 octobre 1990 modifiant les lois coordonnées sur le Conseil d'Etat», *J.T.*, 1990, 345-349; LAMBRECHTS, W., «De guillotine in de Raad van State» (noot onder R.v.St., nr. 38.433, 8 januari 1992), *R.W.*, 1992-93, 227-229; LINDEMANS, D. en PLOVIE, P., «Wordt 'de guillotine' ontmanteld? Over artikel 21, tweede lid, van de Gecoördineerde Wetten op de Raad van State», *Proces en Bewijs*, 1994, 129-132; BAETEMAN, G., «Recente hervormingen m.b.t. de werking en de bevoegdheid van de Raad van State», in *Liber Amicorum Paul De Vroede*, Antwerpen, Kluwer rechtswetenschappen, 1994, 21-40; COPPENS, A., «De procestermijnen voor de Raad van State, gewikt en gewogen» (noot onder Arbitragehof, 32/95, 4 april 1995), *A.J.T.*, 1994-95, 600-605.

³ Koninklijk besluit 7 januari 1991 tot wijziging van het besluit van de Regent van 23 augustus 1948 tot regeling van de rechtspleging voor de afdeling administratie van de Raad van State, B.S., 16 januari 1991 (hierna: P.R.).

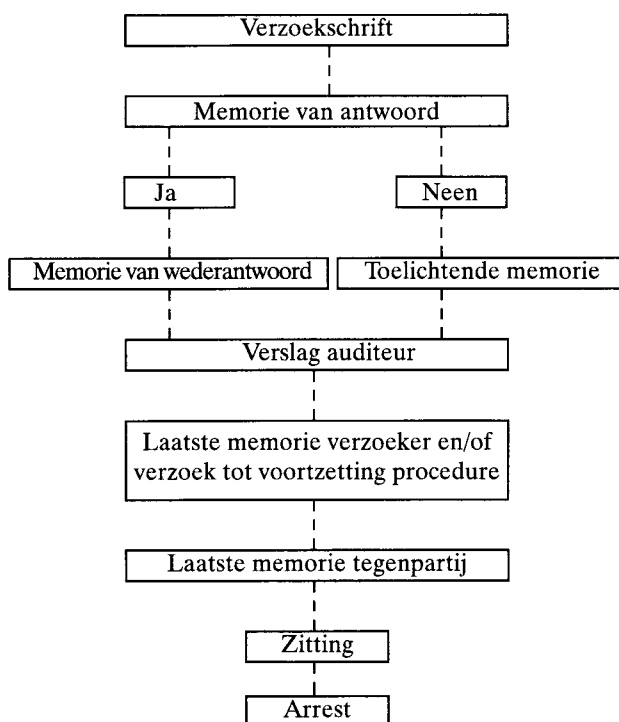
⁴ Over deze achterstand, zie VANDE LANOTTE, J., «De Raad van State: quo vadis», in *Procederen in nieuw België en komend Europa*, STORME, M. en BEIRLAEN, A. (red.), Kluwer rechtswetenschappen, Antwerpen, 1990, 291-323 en BAETEMAN, G., l.c., 24.

⁵ R.v.St., nr. 38.944, 5 maart 1992.

⁶ Zie, voor een overzicht van deze maatregelen, BAETEMAN, G., l.c., 25-27.

⁷ Wet 4 augustus 1996 tot wijziging van de wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973, B.S., 20 augustus 1996.

SCHEMATISCH OVERZICHT VAN DE PROCEDURE TOT NIETIGVERKLARING

II. TERMIJN VOOR DE VERWERENDE PARTIJ VOOR HET VERZENDEN VAN DE MEMORIE VAN ANTWOORD EN HET ADMINISTRATIEF DOSSIER

A. Duur van de termijn

1° Principe: zestig dagen

3. De overheid beschikt over een termijn van *zestig dagen* om een memorie van antwoord en het administratief dossier – zo het in haar bezit is – te versturen naar de griffie.¹³ Vóór de wetwijziging beschikte de overheid hiervoor over een termijn van dertig dagen, die «niet-dwingend» was¹⁴ en bovendien kon worden verlengd.¹⁵ Deze termijn werd dus verdubbeld, maar is niet langer verlengbaar en is bovendien dwingend geworden.

2° Uitzondering: inkorting van de termijn in spoedeisende gevallen

4. Art. 91 P.R. luidt als volgt: «In spoedeisende gevallen kan de kamer bij dewelke de zaak aanhangig is, na advies van de auditeur-generaal, de inkorting bevelen van de termijnen voorzien van de akten van de rechtspleging.» Van

¹³ Art. 6 P.R.

¹⁴ Advies Raad van State over het voorontwerp van wet «tot wijziging van de wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973 en de wet van 5 april 1955 inzake de wedden van de ambtsdragers bij de Raad van State», *Gedr.St., Senaat*, 1989-90, 984/1, 42.

¹⁵ Oud art. 9 P.R.

deze bepaling wordt veelvuldig toepassing gemaakt wanneer de Raad van State in kort geding de schorsing van de administratieve rechtshandeling heeft bevolen. Na de uitspraak van een schorsingsarrest moet de Raad van State immers binnen zes maanden uitspraak doen over het verzoekschrift tot nietigverklaring¹⁶ en een dergelijke korte termijn is onverenigbaar met de gewone termijnen van rechtspleging, zodat het gebruikelijk is dat de Raad van State in het dictum van het schorsingsarrest de termijn voor het indienen van onder meer de memorie van antwoord inkort tot 30 dagen.¹⁷

B. Aanvangspunt van de termijn

5. Hierbij moet een onderscheid worden gemaakt naar gelang de procedure ten gronde al dan niet is voorafgegaan door een procedure in kort geding.

1° Zonder procedure in kort geding

6. De verwerende partij moet in beginsel twee kopies ontvangen van het verzoekschrift tot nietigverklaring: één kopie verstuurd door de verzoeker,¹⁸ één kopie verstuurd door de hoofdgriffier.¹⁹ De kennisgeving door de verzoeker heeft een louter informatieve functie; zij stelt geen termijnen in werking.²⁰ De termijn voor het indienen van de memorie van antwoord en het administratief dossier begint dus maar te lopen de dag na de ontvangst van de kopie van het verzoekschrift verstuurd door de hoofdgriffier.²¹

7. Indien het dossier niet in het bezit is van de tegenpartij, vordert de auditeur-generaal bij de overheid die het wel in haar bezit heeft, de toezending ervan.²² In dit geval gaat de termijn van zestig dagen voor het versturen van de memorie in de dag nadat de tegenpartij in kennis wordt gesteld van de neerlegging van het dossier ter griffie.²³

2° Na een procedure in kort geding

8. In dit geval gaat de termijn voor het verzenden van de memorie van antwoord in de dag na de kennisgeving aan de verwerende partij van het arrest waarbij uitspraak wordt gedaan over de vordering tot schorsing.²⁴

¹⁶ Art. 17, §4, R.v.St.-Wet.

¹⁷ Zie bijvoorbeeld R.v.St., nr. 45.913, 1 februari 1994; R.v.St., nr. 56.431, 24 november 1995; R.v.St., nr. 57.696, 22 januari 1996.

¹⁸ Art. 3bis P.R.

¹⁹ Art. 6, eerste lid, P.R.

²⁰ Art. 3bis, tweede lid, laatste zin, P.R.

²¹ Artt. 6, eerste lid, juncto art. 84, derde lid, en art. 88, eerste lid, P.R.

²² Art. 6, tweede lid, P.R.

²³ Art. 6, laatste lid, P.R. juncto art. 84, derde lid, en art. 88, eerste lid, P.R.

²⁴ Art. 9 K.B. 5 december 1991 tot bepaling van de rechtspleging in kort geding voor de Raad van State juncto art. 84, derde lid, en 88, eerste lid, P.R.; R.v.St., nr. 41.085, 19 november 1992.

C. Sancties

1° Voor het niet tijdig versturen van de memorie van antwoord

9. Te laat ingediende memories van antwoord worden *ambtshalve uit de debatten geweerd*.²⁵⁻²⁶

Wat is de draagwijdte van deze formulering? O.i. kan hiervoor worden verwezen naar (bepaalde) rechtspraak van de Raad van State van vóór de wetwijziging, waaruit men het volgende kan afleiden:²⁷

a) De memorie is niet ontvankelijk als processtuk, zodat de in die memorie uiteengezette excepties en verweermiddelen niet moeten worden onderzocht en niet moeten worden beantwoord.²⁸ Indien de excepties of de verweermiddelen evenwel de openbare orde raken en volgens de Raad van State gegrond zijn, moet de Raad van State ze ambtshalve aanvoeren,²⁹ maar hij hoeft dan niet te antwoorden op wat de verweerder daarover heeft vermeld in een stuk dat uit de debatten moet worden geweerd.

b) De uiteenzettingen die de memorie bevat, hebben enkel de waarde van een inlichting,³⁰ in die zin dat de Raad van State wel rekening kan houden met de feitelijke gegevens die de memorie van antwoord mogelijk bevat; de Raad van State kan immers niet aan de feiten voorbijgaan.³¹ Indien bijvoorbeeld uit de memorie zou blijken dat de verzoeker overleden is, de bestreden rechtshandeling is ingetrokken of is vernietigd door de toezichthoudende overheid, zijn dit gegevens waarmee rekening moet worden gehouden.

²⁵ Art. 21, vijfde lid, R.v.St.-Wet.

²⁶ Dezelfde sanctie geldt wanneer niet op een bewijskrachtige manier kan worden uitgemaakt of de memorie tijdig is ingediend (R.v.St., nr. 54.268, 4 juli 1995). In casu was de memorie van antwoord, in strijd met het bepaalde in art. 84, eerste lid, P.R., niet bij een ter post aangetekende zending verstuurd en kwam er op de omslag geen postmerk voor, terwijl, luidens hetzelfde art. 84, vijfde lid, de datum van het postmerk bewijskracht heeft wat de verzending en de ontvangst van de procedurekosten betreft.

²⁷ De Afdeling Wetgeving van de Raad van State was in zijn advies bij de ontworpen wetwijziging van oordeel dat het de bedoeling was van de wetgever dat met te late memories op geen enkele wijze nog rekening zou worden gehouden, ook niet bij wijze van inlichting. De Afdeling Wetgeving van de Raad van State vroeg zich af of een dergelijk streng verbod wel verenigbaar is met de belangen van een goede rechtsbedeling, bv. in die gevallen waarin de te late memorie melding zou maken van de intrekking of de vernietiging van het bestreden besluit (*Gedr.St., Senaat*, 1989-90, 984/1, 42).

²⁸ R.v.St., nr. 38.103, 13 november 1991.

²⁹ R.v.St., nr. 39.776, 23 juni 1992; R.v.St., nr. 42.969, 17 mei 1993; R.v.St., nr. 55.147, 13 september 1995.

³⁰ R.v.St., nr. 25.161, 26 maart 1985; R.v.St., nr. 32.559, 11 mei 1989; R.v.St., nr. 37.668, 19 september 1991; R.v.St., nr. 38.103, 13 november 1991; R.v.St., nr. 38.737, 13 februari 1992; R.v.St., nr. 39.419, 18 mei 1992.

³¹ R.v.St., nr. 39.776, 23 juni 1992; R.v.St., nr. 55.048, 6 september 1995.

2° Voor het niet of te laat versturen van het administratief dossier

10. Indien de verwerende partij die in het bezit is van het administratief dossier, het niet binnen de voorgeschreven termijn verstuurt, worden *de door de verzoeker aangehaalde feiten bewezen geacht*, tenzij ze kennelijk onjuist zijn.³² De Raad van State beschikt in dezen dus over een marginaal toetsingsrecht.

11. Dit vermoeden heeft enkel betrekking op de feiten, niet op de juridische gevolgen ervan.³³

12. De Afdeling Wetgeving was van oordeel dat het hier ging om een onweerlegbaar vermoeden,³⁴ maar volgens de minister van Binnenlandse zaken zou het gaan om een weerlegbaar vermoeden.³⁵ Deze zienswijze van de minister gaat o.i. niet alleen in tegen de tekst van de wet; zij is bovendien in strijd met de bedoeling van de wetgever om de rechtsstrijd te versnellen. Deze zienswijze impliceert o.i. immers dat de verwerende partij in de laatste memorie de juistheid van de feiten alsnog zou kunnen betwisten. Bij een dergelijke interpretatie is de creatie van een wettelijk vermoeden een maat voor niets. In het raam van de beoogde versnelling van de procedure kan dit artikel alleen zo worden uitgelegd dat na het verstrijken van de termijn van zestig dagen de overheid de bevoegdheid *verliest* om de feitelijke gegevens, zoals die door de verzoeker zijn uiteengezet, te betwisten.

13. De Afdeling Wetgeving van de Raad van State was kritisch t.a.v. deze wetwijziging.³⁶ Aldus wordt afbreuk gedaan aan het algemeen onderzoeksrecht van de Raad van State en wordt het inquisitoriaal karakter van de procedure verlaten.³⁷ Toch is deze wettelijke sanctie voor het stilzitten van het bestuur grotendeels maar een bevestiging van de rechtspraak van de Raad van State die reeds in die zin was gevestigd.³⁸

14. De sanctie voor het overschrijden van de termijn voor het indienen van het administratief dossier, geldt echter niet wanneer het administratief dossier niet in het bezit is van de verwerende partij.³⁹ De verwerende partij moet dit dan onverwijld melden aan de kamer bij wie het beroep aanhangig is;⁴⁰ de auditeur-generaal zal de toezending van het dossier vorderen bij de overheid die het dossier wel in haar bezit

³² Art. 21, lid 3, R.v.St.-Wet; R.v.St., nr. 39.457, 26 mei 1992; R.v.St., nr. 54.013, 23 juni 1995; R.v.St., nr. 55.189, 15 september 1995. Zie ook R.v.St., nr. 55.996, 24 oktober 1995.

³³ Verslag, *Gedr.St., Senaat*, 1989-90, 984/2, 10.

³⁴ Advies Raad van State, *Gedr.St., Senaat*, 1989-90, 984/1, 42.

³⁵ Verslag, *Gedr.St., Senaat*, 1989-90, 984/2, 12.

³⁶ Advies Raad van State, *Gedr.St., Senaat*, 1989-90, 984/1, 42.

³⁷ BAETEMAN, G., *l.c.*, 25.

³⁸ R.v.St., nr. 8.477, 7 maart 1961, *T.B.P.*, 1962, 195; *De Gem.*, 1962, 347, noot P. HAUTPHENNE; R.v.St., nr. 24.406, 24 april 1986, *T.B.P.*, 1987, 452; R.v.St., nr. 27.165, 20 november 1986; R.v.St., nr. 27.526, 11 februari 1987; R.v.St., nr. 27.966, 20 mei 1987; R.v.St., nr. 35.049, 6 juni 1990.

³⁹ Art. 21, vierde lid, R.v.St.-Wet.

⁴⁰ Art. 21, vierde lid, R.v.St.-Wet.

heeft. ⁴¹ De betrokken kamer kan de neerlegging van het administratief dossier bevelen op straffe van een dwangsom. ⁴²

15. In artikel 21bis R.v.St.-Wet is bovendien in een afwijkende regeling voorzien voor het geval dat de aangevochten akte een benoeming, een aanstelling, een machtiging of een vergunning is en de begunstigde hiervan een vordering tot tussenkomst heeft ingesteld. Indien het bestuur het administratief dossier niet binnen de termijn indient, kunnen de tussenkomende partij of de auditeur-generaal de neerlegging van het dossier vragen binnen dertig dagen na het verstrijken van de gestelde termijn ⁴³ en beveelt de kamer bij wie het beroep aanhangig is, de neerlegging van het dossier binnen de door haar vastgestelde termijn en dit zo nodig op straffe van een dwangsom. ⁴⁴ Op het overschrijden van deze termijn staat niet de sanctie van het vermoeden van juistheid van de feiten zoals zij door de verzoeker zijn voorgesteld. ⁴⁵

D. Waarschuwing door de hoofdgriffier

16. Gelet op de gevolgen van het niet respecteren van de termijnen is de hoofdgriffier verplicht om bij het versturen van de kopie van het verzoekschrift aan de verwerende partij, melding te maken van art. 21, derde tot vijfde lid, R.v.St.-Wet, waarin de sancties op het niet tijdig reageren van de overheid worden vermeld. ⁴⁶

III. TERMIJN VOOR DE VERZOEKENDE PARTIJ VOOR HET INDIENEN VAN DE MEMORIE VAN WEDERANTWOORD OF DE TOELICHTENDE MEMORIE

A. Begrippen

17. Indien de verwerende partij een memorie van antwoord indient, al dan niet samen met de neerlegging van het administratief dossier, moet de verzoeker daarop een memorie van wederantwoord indienen. ⁴⁷

Wanneer de verwerende partij geen memorie van antwoord indient, onverschillig of zij al dan niet het administratief dossier neerlegt, moet de verzoekende partij een toelichtende memorie indienen ⁴⁸ waarin zij zich kan beperken tot een loutere bevestiging dat zij volhardt in haar vordering of waarin zij het verzoekschrift nader uiteenzet.

B. Duur van de termijn

18. De verzoeker beschikt over een termijn van *zestig dagen* voor het indienen van de memorie van wederantwoord of de toelichtende memorie. ⁴⁹ Ook deze termijn is verdubbeld van dertig naar zestig dagen en ook hier is de mogelijk-

heid tot verlenging opgeheven. In spoedeisende gevallen en meer bepaald na een schorsingsarrest, kan de Raad van State ook deze termijn inkorten tot dertig dagen. ⁵⁰

C. Aanvangspunt van de termijn

19. De termijn voor het indienen van de memorie van wederantwoord begint te lopen de dag na de ontvangst van het afschrift van de memorie van antwoord. ⁵¹ Indien de verwerende partij niet tijdig een memorie van antwoord heeft verstuurd, begint de termijn te lopen de dag na de kennisgeving hiervan door de griffier overeenkomstig art. 8 P.R.

Wanneer de griffier alsnog aan de verzoeker een te late memorie van antwoord stuurt, doet dit voor de verzoeker geen nieuwe termijn lopen voor het indienen van een memorie. Te late memories van antwoord moeten immers ambtshalve uit de debatten worden geweerd. ⁵²

D. Sancties voor het niet of te laat versturen van de memorie van wederantwoord of de toelichtende memorie

20. Wanneer de verzoeker de termijnen voor het toesturen van de memories niet naleeft, brengt het aangewezen lid van het auditoraat, binnen acht dagen na het verstrijken van de termijn, verslag uit bij de voorzitter van de kamer waar bij de zaak aanhangig is. ⁵³ Vervolgens roept de voorzitter de verzoeker, de tegenpartij en eventueel de tussenkomende partij op om uiterlijk binnen tien dagen na de indiening van het verslag voor hem te verschijnen; dit verslag wordt bij de oproeping gevoegd. ⁵⁴ Na de partijen en het advies van de auditeur te hebben gehoord, doet de voorzitter of de door hem aangewezen staatsraad zonder verwijl uitspraak, waar bij het *ontbreken van het vereiste belang* – en derhalve de onontvankelijkheid van het beroep – wordt vastgesteld. ⁵⁵ Daar de verzoeker zelf tekort is gekomen aan zijn verplichtingen, zullen ook de kosten te zijnen laste worden gelegd. ⁵⁶

De Raad van State heeft deze sanctie reeds herhaaldelijk toegepast bij het niet of te laat versturen van de memorie van wederantwoord ⁵⁷ of de toelichtende memorie. ⁵⁸ In het

⁵⁰ Supra, nr. 4.

⁵¹ Art. 7 P.R. juncto art. 84, derde lid, en art. 88, eerste lid, P.R.; R.v.St., nr. 43.914, 31 augustus 1993.

⁵² R.v.St., nr. 40.315, 15 september 1992.

⁵³ Art. 14bis, § 1, eerste lid, P.R.

⁵⁴ Art. 14bis, § 1, tweede lid, P.R.

⁵⁵ Artt. 21, tweede lid, R.v.St.-Wet en 14bis, § 1, laatste lid, P.R.

⁵⁶ R.v.St., nr. 39.940, 29 juni 1992; R.v.St., nr. 40.477, 23 september 1992. Een verzoeker kan zijn tekortkoming niet pogen te herstellen door een verzoek te doen tot afstand van zijn vordering en een verzoek tot het veroordelen van de verwerende partij tot de kosten (idem).

⁵⁷ Zie bijvoorbeeld R.v.St., nr. 37.781, 26 september 1991, *R.W.*, 1991-82, 849, noot W.L.; R.v.St., nr. 37.799, 2 oktober 1991; R.v.St., nr. 38.029, 5 november 1991; R.v.St., nr. 38.030 en 38.031, 5 november 1991; R.v.St., nr. 38.034, 5 november 1991; R.v.St., nr. 38.036, 5 november 1991; R.v.St., nr. 38.121, 19 november 1991; R.v.St., nr. 38.122, 19 november 1991; R.v.St., nr. 38.123, 19 november 1991; R.v.St., nr. 38.198, 26 november 1991; R.v.St., nr. 39.293, 4 mei 1992; R.v.St., nr. 39.886, 25 juni 1992; R.v.St., nr. 39.889, 25 juni 1992; R.v.St., nr. 39.940, 29 juni 1992; R.v.St., nr. 39.941, 29 juni 1992; R.v.St., nr. 40.426 tot 40.428, 22 september 1992; R.v.St., nr. 40.757,

⁴¹ Art. 6, tweede lid, P.R.

⁴² Art. 21, vierde lid, R.v.St.-Wet.

⁴³ Art. 21bis, § 2, derde lid, R.v.St.-Wet.

⁴⁴ Art. 21bis, § 2, vierde lid, R.v.St.-Wet.

⁴⁵ Memorie van toelichting, *Gedr.St., Senaat*, 1989-90, 984/1, 5.

⁴⁶ Art. 14ter P.R.

⁴⁷ Art. 7 P.R.

⁴⁸ Art. 8 P.R.

⁴⁹ Artt. 7 en 8 P.R.

gerechtelijk jaar 1993-94 werden 552 arresten gewezen met toepassing van artikel 14bis P.R.⁵⁹

21. Wat de toelichtende memorie betreft, mag men zich niet laten misleiden door de letter van het procedurereglement, volgens welke de verzoeker een toelichtende memorie «mag» toesturen: het indienen van memories is immers door art. 21, tweede lid, R.v.St.-Wet – een wetsbepaling waarvoor het besluit van de Regent vanwege de hiërarchie der rechtsnormen moet wijken – tot een *verplichting* gemaakt.⁶⁰ Het niet aanvaarden van deze stelling zou immers tot het absurde resultaat leiden dat op de verzoekende partij die te laat een memorie instuurt, een sanctie zou worden toegepast met de vaststelling van het ontbreken van het vereiste belang, terwijl de verzoeker die geen memorie instuurt hiervoor geen sanctie zou oplopen.

Door de opgelegde sanctie te omschrijven als het «ontbreken van het vereiste belang» heeft de wetgever te kennen gegeven dat hij het indienen van een memorie zag als een formele blijk van gebleven belangstelling.⁶¹ Het geven van die formele blijk van gebleven belangstelling is – in de optiek van de wetgever – dan ook zinvol wanneer de verzoekende partij meent niets te hoeven toevoegen aan haar verzoekschrift, bijvoorbeeld omdat de verwerende partij geen memorie van antwoord en zelfs geen administratief dossier heeft ingediend.⁶² De verzoeker of zijn raadsman kunnen van oordeel zijn dat het hier om een nietszeggende proceduredaad gaat, maar de toepassing van de wettelijke sanctie kan niet afhangen van de opvatting van de verzoekende partij over het nut of de noodwendigheid van het geven van die formele blijk van gebleven belangstelling.⁶³ De verzoeker kan dus niet opwerpen dat het bij ontstentenis van het administratief dossier onmogelijk is om nieuwe middelen te ontwikkelen of de middelen die reeds zijn opgeworpen aan te vullen en dat hij een niet-bestaande memorie van antwoord onmogelijk kan beantwoorden of aanvechten.⁶⁴ Het sturen van een toelichtende memorie beperkt tot een verzoek tot neerlegging van het administratief dossier, volstaat

in dit geval om voorts te doen blijken van het vereiste belang.⁶⁵

22. Het feit dat de wetgever wat de sanctie betreft geen onderscheid heeft gemaakt naargelang de verzoeker al dan niet beschikt over procedurestukken van de overheid, is volgens het Arbitragehof trouwens geen schending van het gelijkheids- of nondiscriminatiebeginsel.⁶⁶

23. De onontvankelijkheid van het beroep is natuurlijk een zware sanctie, zodat de verzoekers zich beroepen op allerlei argumenten opdat de Raad van State in hun geval de sanctie toch niet zou toepassen. De Raad van State verwijst in heel wat arresten naar de parlementaire voorbereiding van de wetswijziging om hun argumenten te verwerpen.⁶⁷ De bedoeling van de wetgever was «stringente gevolgen» te verbinden aan het niet naleven van de termijnen, nl. het verlies van belang voor de verzoekende partij⁶⁸⁻⁶⁹ en de wetgever heeft gewild dat *onder geen beding een excuus zou worden aanvaard voor het niet of niet tijdig versturen van de memorie*.⁷⁰ De stelling dat art. 21, tweede lid, R.v.St.-Wet enkel een vermoeden juris tantum van verlies van belang instelt, is dus duidelijk onbestaanbaar met de duidelijke bewoordingen en de

⁵⁹ R.v.St., nr. 39.887, 25 juni 1992.

⁶⁰ Arbitragehof, nr. 32/95, 4 april 1995, B.S., 19 mei 1995, en A.J.T., 1994-95, 600, noot A. COPPENS.

⁶¹ R.v.St., nr. 38.199, 26 november 1991; R.v.St., nr. 38.433, 8 januari 1992; R.v.St., nr. 38.757, 13 februari 1992; R.v.St., nr. 40.425, 22 september 1992; R.v.St., nr. 48.624, 13 juli 1994; R.v.St., nr. 47.213, 5 mei 1994; R.v.St., nr. 53.941, 22 juni 1995, Rec.Arr.R.v.St., 1995, 101, met advies adjunct-auditeur G. DEBERSAQUES.

⁶² Memorie van toelichting, Gedr.St., Senaat, 1989-90, 984/1. In die strengheid is zo ver gegaan dat de bevoegde minister uitdrukkelijk is ingegaan tegen het advies van de afdeling wetgeving, waarin werd voorgesteld dat de ontworpen wet de aard van dit vermoeden i.v.m. het ontbreken van het belang zou moeten verduidelijken en dat «de beste oplossing erin (zou) bestaan de verzoekende partij het recht te verlenen om de redenen van haar verzuim of van het niet tijdig indienen van haar memorie toe te lichten, in het bijzonder de omstandigheden waaruit de Raad van State het bestaan van een onoverkomelijke dwaling of van overmacht zou kunnen afleiden». De minister heeft dit voorstel echter uitdrukkelijk afgewezen als volgt: «Dit voorstel kan niet worden gevolgd. Het zou de doeltreffendheid van de instelling van de vervaltermijnen beperken waardoor het hele opzet in het gedrang dreigt te komen. De wet is terzake duidelijk genoeg. Overigens, de partijen die hun annulatieverzoek te laat naar de Raad van State toesturen, hebben ook geen recht op een 'herkansing'» (memorie van toelichting, Gedr.St., Senaat, 1989-90, 984/1, 2).

⁶³ Een amendement om in het ontworpen art. 21 de sanctie te doen vervallen werd uitdrukkelijk verworpen, ondanks de volgende argumentatie van de betrokken senator: «Er is immers het verzoekschrift zelf dat binnen de gestelde termijn werd ingediend en op grond waarvan moet worden uitgemaakt of de betrokkene al dan niet van het vereiste belang doet blijken. Als dat belang eenmaal werd aanvaard, kan het toch niet zomaar verdwijnen door een fout of nalatigheid in de procedure... Het initieel ingediende verzoekschrift kan zodanig geargumenteed zijn, dat de memories heel wat van hun nut verliezen» (Hand., Senaat, 12 juli 1990, 2646).

⁷⁰ R.v.St., nr. 38.199, 26 november 1991; R.v.St., nr. 38.433, 8 januari 1992, R.W., 1992-93, 227, noot W. LAMBRECHTS; R.v.St., nr. 38.757, 13 februari 1992; R.v.St., nr. 48.624, 13 juli 1994; R.v.St., nr. 53.941, 22 juni 1995, Rec.Arr.R.v.St., 1995, 101, met advies adjunct-auditeur G. DEBERSAQUES.

19 oktober 1992; R.v.St., nr. 40.777, 20 oktober 1992; R.v.St., nr. 40.779, 20 oktober 1992; R.v.St., nr. 41.780, 26 januari 1993; R.v.St., nr. 43.238, 8 juni 1993; R.v.St., nrs. 45.126 en 45.127, 2 december 1993; R.v.St., nr. 53.941, 22 juni 1995, T.B.P., 1996, 47 en Rec.Arr.R.v.St., 1995, 101, met advies adjunct-auditeur G. DEBERSAQUES; R.v.St., nr. 57.545, 17 januari 1996.

⁵⁸ Zie bijvoorbeeld R.v.St., nr. 38.199, 26 november 1991; R.v.St., nr. 39.887, 25 juni 1992; R.v.St., nr. 40.315, 15 september 1992; R.v.St., nr. 40.316, 15 september 1992; R.v.St., nr. 40.477, 23 september 1992; R.v.St., nr. 41.774, 26 januari 1993.

⁵⁹ Statistieken Afdeling Administratie op 31 augustus 1994, Rec.Arr.R.v.St., 1994, (330), 334.

⁶⁰ R.v.St., nr. 38.199, 26 november 1991; R.v.St., nr. 38.433, 8 januari 1992, R.W., 1992-93, 227, noot W. LAMBRECHTS; R.v.St., nr. 38.757, 13 februari 1992; R.v.St., nr. 48.624, 13 juli 1994; Arbitragehof, nr. 32/95, 4 april 1995, B.S., 19 mei 1995, en A.J.T., 1994-95, 600, met noot A. COPPENS.

⁶¹ R.v.St., nr. 38.199, 26 november 1991; R.v.St., nr. 38.757, 13 februari 1992; R.v.St., nr. 48.624, 13 juli 1994.

⁶² R.v.St., nr. 38.199, 26 november 1991.

⁶³ R.v.St., nr. 38.757, 13 februari 1992.

⁶⁴ R.v.St., nr. 39.887, 25 juni 1992.

parlementaire voorbereiding van dit artikel. ⁷¹ Het is bijgevolg een opdracht voor zowel de Raad als het auditoraat om de in art. 21, tweede lid, opgelegde sanctie toe te passen indien de wettelijke voorwaarden vervuld zijn. ⁷²

24. Het feit dat de wet voorziet in het horen van de partijen verandert daar niets aan. Dit horen is er immers op gericht de partijen in de gelegenheid te stellen hun standpunt uiteen te zetten over het vervuld zijn van de voorwaarden voor de vaststelling dat het vereiste belang ontbreekt, met name de voorwaarde dat de termijnen voor het indienen van de memories niet in acht zijn genomen. ⁷³ Hierbij kan bijvoorbeeld worden gedacht aan verweer met betrekking tot de regelmatigheid van de kennisgeving die de termijn heeft doen ingaan. ⁷⁴

25. De door de wetgever bepaalde sanctie – de onontvankelijkheid van de vordering – is niet kennelijk onevenredig ten aanzien van de door de wetgever nagestreefde doelstelling, namelijk het inkorten van de duur van de rechtspleging, gelet op het algemeen rechtsbeginsel dat de strengheid van de wet in geval van overmacht kan worden verzacht, een beginsel waarvan de in het geding zijnde wet zelf niet afwijkt. ⁷⁵

Van de sanctie kan dus enkel worden afgezien indien de verzoeker aantoont dat hij wegens overmacht is verhinderd de memorie tijdig in te dienen. ⁷⁶ Een verzoeker die niet tijdig een memorie van wederantwoord heeft ingediend, kan dan ook niet vragen zijn zaak samen te voegen met een andere zaak waarin hij wél een memorie van wederantwoord heeft ingediend, om aldus te ontsnappen aan de «hakbijl». ⁷⁷

E. Waarschuwing door de hoofdgriffier

26. Gelet op de ernst van de sanctie geldt ook hier een waarschuwplicht, in die zin dat de hoofdgriffier, bij het versturen van de kopie van de memorie van antwoord aan de verzoekende partij, melding moet maken van art. 21, tweede lid, R.v.St.-Wet, waarin de sanctie op het niet tijdig versturen van de memories wordt bepaald. ⁷⁸

Wanneer de verweerder heeft verzuimd een memorie van antwoord in te dienen moet de griffier de verzoeker hiervan in kennis stellen. ⁷⁹ Hoewel dit niet uitdrukkelijk in het P.R. is vermeld wordt de hoofdgriffier ook in dit geval verplicht geacht melding te maken van art. 21, tweede lid, R.v.St.-Wet. ⁸⁰

IV. TERMIJN VOOR HET INDIENEN VAN DE LAATSTE MEMORIES EN/OF HET VERZOEK TOT VOORTZETTING VAN DE PROCEDURE

A. Begrippen

27. Na de betekening van het auditoraatsverslag kunnen de verzoeker en vervolgens de verweerder een laatste memorie indienen. ⁸¹ Belangrijk is dat de verzoeker, wanneer de auditeur in zijn verslag de verwerping of onontvankelijkheid van het beroep voorstelt, een *verzoek tot voortzetting van de procedure* moet indienen. ⁸² Dit verzoek moet bij een ter post aangetekende brief worden ingediend. ⁸³ Het kan evenwel worden opgenomen in de laatste memorie, ⁸⁴ zodat de verzoeker dus geen twee aparte stukken aangetekend moet verzenden.

B. Duur van de termijn

28. De verzoeker beschikt over *dertig dagen* om een laatste memorie ⁸⁵ en/of een verzoek tot voortzetting van de procedure ⁸⁶ in te dienen. De tegenpartij beschikt over eenzelfde termijn om erop te antwoorden. ⁸⁷ Ook de termijnen voor het indienen van de laatste memories zijn verdubbeld en zijn niet langer verlengbaar; ook zij zullen na een schorsingsarrest meestal worden gehalveerd tot vijftien dagen. ⁸⁸

C. Aanvangspunt van de termijn

29. Voor de verzoeker begint de termijn te lopen de dag na de betekening van het verslag; voor de verwerende partij loopt de termijn vanaf de dag na de betekening van het verslag en de laatste memorie en/of het verzoek tot voortzetting van de procedure van de verzoeker. ⁸⁹

D. Sanctie

1° Sanctie voor het niet of te laat versturen van de laatste memorie

30. De wetgever heeft geen sanctie bepaald voor het niet of niet tijdig verzenden van de laatste memories. Bij de redactie van art. 21 werd uitgegaan van de afschaffing van de laatste memories, zodat dit artikel niet kan slaan op de laatste memories. ⁹⁰ Duidelijkheidshalve heeft de wetgever recent in artikel 21, tweede lid, R.v.St.-Wet de woorden «van

⁷¹ R.v.St., nr. 43.238, 8 juni 1993.

⁷² R.v.St., nr. 40.425, 22 september 1992.

⁷³ R.v.St., nr. 40.315, 15 september 1992; R.v.St., nr. 40.425, 22 september 1992; R.v.St., nr. 41.780, 26 januari 1993.

⁷⁴ *Infra*, nr. 36.

⁷⁵ Arbitragehof, nr. 32/95, 4 april 1995, 19 mei 1995.

⁷⁶ *Infra*, nrs. 39 e.v.

⁷⁷ R.v.St., nr. 38.029, 5 november 1991.

⁷⁸ Art. 14bis, §2, P.R.

⁷⁹ Art. 8 P.R.

⁸⁰ R.v.St., nr. 38.199, 26 november 1991, en R.v.St., nr. 38.433, R.W., 1992-93, 227, noot W. LAMBRECHTS; Arbitragehof, nr. 32/95, 4 april 1995, B.S., 19 mei 1995.

⁸¹ Art. 14, tweede lid, P.R.

⁸² Art. 21, zesde lid, R.v.St.-Wet.

⁸³ Art. 14quater, §1, eerste lid, P.R.

⁸⁴ BOUVIER, Ph., o.c., p. 23, nr. 2.

⁸⁵ Art. 14, tweede lid, P.R.

⁸⁶ Art. 21, zesde lid, R.v.St.-Wet.

⁸⁷ Art. 14, tweede lid, P.R.

⁸⁸ *Supra*, nr. 4.

⁸⁹ Art. 14, eerste lid, juncto art. 84, derde lid, en art. 88, eerste lid, P.R.

⁹⁰ R.v.St., nr. 40.425, 22 september 1992; advies Raad van State, 3 april 1990, over het ontwerp van Koninklijk Besluit «tot wijziging van het besluit van de Regent van 23 augustus 1948 tot regeling van de rechtspleging voor de afdeling administratie van de Raad van Sta-

de memories» vervangen door de woorden «van de memo-
rie van wederantwoord of van de aanvullende memorie». ⁹¹

De afwezigheid van een wettelijke sanctie belet natuur-
lijk niet dat de Raad van State een te late laatste memorie
uit de debatten weert.

2° Sanctie voor het niet of te laat versturen van het verzoek tot voortzetting van de procedure

31. Bij ontstentenis van een tijdig verzoek tot voortzet-
ting geldt een wettelijk vermoeden van afstand van het ge-
ding ten aanzien van de verzoekende partij. ⁹² In dit geval
brengt het aangewezen lid van het auditoraat binnen acht da-
gen verslag uit bij de voorzitter van de kamer waarbij de zaak
aanhangig is. ⁹³ De voorzitter roept de verzoeker, de tegen-
partij en eventueel de tussenkomende partij op om uiterlijk
binnen tien dagen na de indiening van het verslag voor hem
te verschijnen; dit verslag wordt bij de oproeping gevoegd. ⁹⁴
Na de partijen en het advies van de auditeur te hebben ge-
hoord, doet de voorzitter of de door hem aangewezen staats-
raad zonder verwijl uitspraak, waarbij de afstand van het ge-
ding wordt opgelegd aan de verzoeker ⁹⁵ en de kosten te zij-
nen laste worden gelegd. ⁹⁶

De Raad van State heeft deze bepaling reeds herhaalde-
lijk toegepast. ⁹⁷⁻⁹⁸ Ook hier wijst de Raad van State erop,
met verwijzing naar de parlementaire voorbereiding, dat de
wetgever heeft gewild dat onder geen beding een excuus
wordt aanvaard voor het niet of het niet tijdig insturen van
een verzoek tot voortzetting van de procedure. ⁹⁹ Ook hier
heeft de wetgever, door de door hem opgelegde sanctie te
omschrijven als «het ontbreken van het vereiste belang» te
kennen gegeven dat hij het indienen van dat verzoek zag als
een formele blijk van gebleven belangstelling. ¹⁰⁰

32. Het vermoeden van afstand is gebaseerd op de ge-
dachte dat de verzoeker meent niets te kunnen inbrengen
tegen de voor hem ongunstige conclusie van de auditeur. ¹⁰¹

te», B.S., 16 januari 1991, 978; verslag aan de Koning bij dit K.B.,
B.S., 16 januari 1991, 972.

⁹¹ Art. 13 Wet 4 augustus 1996.

⁹² Art. 21, laatste lid, R.v.St.-Wet.

⁹³ Art. 14^{quater}, §1, tweede lid, P.R.

⁹⁴ Art. 14^{quater}, §1, derde lid, P.R.

⁹⁵ Art. 14^{quater}, §1, vierde lid, P.R.

⁹⁶ Zie bijvoorbeeld R.v.St., nr. 38.197, 26 november 1991; R.v.St.,
nr. 40.041, 16 juli 1992.

⁹⁷ In het gerechtelijk jaar 1993-94 werd in 126 gevallen toepas-
sing gemaakt van artikel 14^{quater} P.R. (Statistieken Afdeling Ad-
ministratie op 31 augustus 1994, *Rec.Arr.R.v.St.*, 1994, (330), 334.

⁹⁸ Zie bijvoorbeeld R.v.St., nrs. 37.435 tot 37.455, 4 juli 1991;
R.v.St., nr. 37.456, 4 juli 1991; R.v.St., nr. 37.485, 4 juli 1991; R.v.St.,
nr. 38.197, 26 november 1991; R.v.St., nr. 38.737, 13 februari 1992;
R.v.St., nrs. 39.883 en 39.884, 25 juni 1992; R.v.St., nr. 39.885, 25
juni 1992; R.v.St., nr. 39.890, 25 juni 1992; R.v.St., nr. 40.041, 16 juli
1992; R.v.St., nrs. 40.393 tot 40.424, 22 september 1992; R.v.St., nr.
40.775, 20 oktober 1992; R.v.St., nr. 45.128, 2 december 1993; R.v.St.,
nr. 53.685, 13 juni 1995.

⁹⁹ R.v.St., nr. 53.685, 13 juni 1995.

¹⁰⁰ Idem.

¹⁰¹ R.v.St., nr. 39.371, 12 mei 1992. Dit blijkt reeds uit de tekst
zelf, die het vermoeden van afstand alleen instelt voor het geval dat
de conclusie van het verslag ongunstig is voor de verzoekende par-

Hieruit volgt evenwel dat, wanneer de verzoekende partij te-
gen wie het vermoeden van afstand is ontstaan, tengevolge
van een nieuw feit ter terechtzitting toch nog iets kan in-
brengen tegen de conclusie van het verslag van de auditeur,
het vermoeden van afstand vervalt. ¹⁰²

33. Wanneer de auditeur in zijn verslag besluit tot de ge-
grondheid van het beroep, kan de verzoeker alsnog een laat-
ste memorie indienen, maar de wetgever heeft de verzoek-
ende partij in dit geval geen wettelijke verplichting opge-
legd om op dat verslag te reageren: zij vermag immers rede-
lijkerwijs te oordelen, in het licht van het voor haar gunstige
verslag, dat er voor haar geen aanleiding bestaat om alsnog
bijkomende procedurestukken in te dienen. ¹⁰³

Het onderscheid dat wordt gemaakt tussen de verzoekers
naargelang het auditoraatsverslag voor hen al dan niet gun-
stig is, is geen schending van het gelijkheids- en het non-dis-
criminatiebeginsel. ¹⁰⁴

E. Waarschuwing door de hoofdgriffier

34. Bij het ter kennis brengen van het verslag aan de par-
tijten moet de hoofdgriffier melding maken van de voorschrif-
ten in verband met het verzoek tot voortzetting van de pro-
cedure, d.w.z. van art. 21, zesde lid, R.v.St.-Wet en van art.
14^{quater}, §1, P.R. ¹⁰⁵ In de praktijk wordt er ook in het audi-
toraatsverslag zelf reeds gewezen op deze voorschriften. ¹⁰⁶

V. VOORWAARDEN OPDAT DE SANCTIES T.A.V. DE VERZOEKER EN DE VERWEERDER KUNNEN WORDEN TOEGEPAST

Opdat de sancties kunnen worden toegepast moeten de
volgende voorwaarden vervuld zijn.

A. Het processtuk waarop tijdig moet worden gereageerd moet regelmatig betekend zijn door de griffie

36. Zo geldt het vermoeden van afstand van het geding

tij, maar ook uit de parlementaire voorbereiding, waarin de volgen-
de verantwoording wordt gegeven: «In 90 pct. van de beroepen volgt
de Raad het auditoraat. Sommige verzoekende partijen trekken zelf
de vaak voor de hand liggende conclusie uit het verslag van de au-
diteur. Het amendement beoogt daar als het ware toe aan te zetten
door te voorzien in een uitdrukkelijke handeling om de procedure
voort te zetten» (*Gedr.St.*, *Senaat*, 1989-90, 984/2, 10).

¹⁰² R.v.St., nr. 39.371, 12 mei 1992. Dit is bijvoorbeeld het geval
wanneer de verzoeker ter terechtzitting verklaart dat, nadat het ver-
moeden van afstand tot stand was gekomen op basis van het verslag
van de auditeur waarin terecht tot ontstentenis van bewezen be-
lang werd besloten – reden waarom verzoeker niet op dat verslag
reageerde –, een voorontwerp van wet tot stand is gekomen dat, als
het wet wordt, verzoekers belang opnieuw doet ontstaan. Bijgevolg
besliste de Raad van State dat het vermoeden van afstand verviel
en de zaak dus moest worden afgehandeld volgens de gewone pro-
cedure.

¹⁰³ Arbitragehof, nr. 67/95, 28 september 1995, B.S., 26 oktober
1995, en T.B.P., 1996, 115.

¹⁰⁴ Arbitragehof, nr. 67/95, 28 september 1995, B.S., 26 oktober
1995, en T.B.P., 1996, 115. In dit arrest wordt een antwoord gegeven
op de prejudiciële vragen gesteld in het arrest nr. 53.685, 13 juni
1995, T.B.P., 1996, 45.

¹⁰⁵ Art. 14^{quater}, §2 P.R.

¹⁰⁶ Zie bijvoorbeeld R.v.St., nr. 37.456, 4 juli 1991.

niet wanneer het twijfelachtig is dat het verslag van de auditor op regelmatige wijze is betekend.¹⁰⁷

Het enkele feit dat het bewijs van ontvangst niet door de verzoeker zelf is ondertekend, bewijst op zich evenwel niet dat de verzoeker de memorie van antwoord niet heeft ontvangen. Wanneer vaststaat dat de memorie van antwoord op het adres van de verzoeker is aangeboden, waar zij werd afgetekend door een persoon die een andere is dan de verzoeker – maar die reeds eerder ook het bewijs van ontvangst van een tussenarrest had ondertekend – en er geen aanwijzing bestaat dat die persoon de memorie niet heeft afgeleverd, is er geen reden om de toepassing van art. 21, tweede lid, uit te sluiten.¹⁰⁸

B. De partijen moeten door de hoofdgriffier gewaarschuwd zijn voor de gevolgen van het niet tijdig reageren

37. Het was de bedoeling van de wetgever dat de Raad van State, via de kennisgevingen van de griffier, de partijen zou herinneren aan de termijnen en de sancties bij het niet respecteren ervan.¹⁰⁹ De Raad van State gaat in zijn arresten dan ook na of de partijen inderdaad overeenkomstig de betrokken bepalingen werden geïnformeerd.¹¹⁰ Deze waarschuwing door de griffie moet o.i. worden beschouwd als een substantieel vormvereiste, zodat bij nietnaleving ervan de sanctie niet zal kunnen worden opgelegd.

C. De partijen moeten in gebreke gebleven zijn om tijdig te reageren

38. Wanneer volgens de gegevens van de griffie de verzoeker niet tijdig een memorie van wederantwoord heeft ingediend, maar de verzoeker ter zitting stukken voorlegt die het vermoeden wettigen dat hij wél tijdig een memorie heeft ingediend en de bewijskracht van deze stukken door de verwerende partij niet in twijfel wordt getrokken, kan geen toepassing worden gemaakt van art. 21, tweede lid.¹¹¹

¹⁰⁷ R.v.St., nr. 37.208, 12 juni 1991, *Adm. Publ. (M)*, 1991, 93. In het arrest nr. 54.766, 31 juli 1995, werd een bijkomend onderzoek bevolen nadat ter zitting de raadsman gewag had gemaakt van een brief van de bevoegde postontvanger waaruit zou moeten blijken dat de betekening van de memorie niet rechtsgeldig was gebeurd.

¹⁰⁸ R.v.St., nr. 37.781, 26 september 1991, *R.W.*, 1991-92, 849.

¹⁰⁹ *Gedr.St.*, *Senaat*, 1989-90, 984/1, 4 en 43; supra, nrs. 16, 26 en 34.

¹¹⁰ Zie bijvoorbeeld R.v.St., nr. 37.799, 2 oktober 1991; R.v.St., nr. 38.029, 5 november 1991; R.v.St., nr. 39.887, 25 juni 1992; R.v.St., nr. 53.685, 13 juni 1995.

¹¹¹ R.v.St., nr. 43.240, 8 juni 1993. In casu werden de volgende stukken voorgelegd:

- een afgiftebewijs van een aangetekende zending met de hoofdgriffier van de Raad van State als geadresseerde;
- een lijst van zaken die de vakbond van de betrokkene had behandeld en waarop zijn zaak werd vermeld als tijdig afgehandeld wat de memorie van wederantwoord betreft;
- een voor gelijkkluidend afschrift ondertekend afschrift van een memorie van wederantwoord.

D. Afwezigheid van overmacht of onoverkomelijke dwaling

39. Het is een algemeen rechtsbeginsel dat de strengheid van de wet in geval van overmacht of onoverkomelijke dwaling kan worden verzacht en de besproken wetgeving wijkt hiervan niet af.¹¹² De rechtspraak van de Raad van State levert dan ook enkele voorbeelden van gevallen waarin de Raad van State het bestaan van overmacht of onoverkomelijke dwaling aanvaardt en de wettelijke sanctie bijgevolg niet toepast. Meer voorbeelden zijn evenwel te vinden van arresten waarin de Raad van State allerhande excuses opgevoerd door de verzoeker verworpt.

1° Gevallen van overmacht of onoverkomelijke dwaling

40. Van overmacht is er sprake wanneer de memorie van antwoord op 10 december 1992 wordt betekend aan een verzoeker die geen raadsman heeft en die in het ziekenhuis lag van 16 november 1992 tot 15 januari 1993.¹¹³

Wanneer een partij buiten haar schuld onwetend is over de juiste aanvangsdatum van de termijn waarbinnen zij moet reageren, kan een overschrijding van die termijn met twee dagen haar niet ten kwade worden geduid.¹¹⁴ Wanneer de verzoeker door een verwarringstichtende brief van de griffie niet de termijn waarover hij rechs beschikt, heeft kunnen benutten, kan de sanctie van art. 21, tweede lid, niet worden toegepast.¹¹⁵

De ontstentenis van kennisgeving van de beschikking tot termijnverkortung aan de verzoeker, heeft tot gevolg dat het niet naleven van de verkorte termijn hem niet kan worden tegengeworpen en dat een binnen de niet verkorte termijn van zestig dagen ingediende memorie van wederantwoord tijdig is.¹¹⁶

2° Voorbeelden van excuses die door de Raad van State zijn verworpen

42. a. *Misverstanden in verband met het al dan niet doen van keuze van woonplaats en de draagwijdte ervan.* – Wanneer de verzoeker geen keuze van woonplaats heeft gedaan

¹¹² Arbitragehof, nr. 32/95, 4 april 1995, *B.S.*, 19 mei 1995, en *A.J.T.*, 1994-95, 600, noot A. COPPENS; Arbitragehof, nr. 67/95, 28 september 1995, *B.S.*, 26 oktober 1995.

¹¹³ R.v.St., nr. 43.041, 19 mei 1993. Dit arrest verleende aan de verzoeker met ingang van de betekening van dit arrest, een nieuwe, niet verlengbare termijn van 60 dagen om een memorie van wederantwoord in te dienen.

¹¹⁴ R.v.St., nr. 49.721, 18 oktober 1994, *T.B.P.*, 1995, 222. In casu had de verzoekster op 11 mei 1994 een ontvangstbewijs ondertekend voor een brief van de griffie van de Raad van State waarbij haar een afschrift werd toegestuurd van de memorie van antwoord, maar de brief zelf was gedateerd 16 mei 1994 en de envelop waarin die brief stak droeg twee postmerken die beide onleesbaar waren. De verzoekster argumenteerde dat, aangezien zij enerzijds niet in het bezit was gesteld van een afschrift van het door haar op 13 mei 1994 ondertekende ontvangstbewijs en zij anderzijds de datum van 16 mei 1994 niet kon corrigeren via de postmerken, zij voor een onoverkomelijke dwaling stond.

¹¹⁵ R.v.St., nr. 40.432, 22 september 1992.

¹¹⁶ R.v.St., nr. 48.535, 12 juli 1994, *P. & B.*, 1994, 139.

bij zijn raadsman, worden de processtukken uitsluitend betekend op het adres van de verzoeker, die alsdan zijn raadsman van de betekening op de hoogte moet brengen zodat deze tijdig kan reageren. Wanneer de verzoeker nalaat zijn raadsman tijdig te informeren – eventueel uitgaande van de veronderstelling dat de stukken ook aan zijn raadsman worden betekend – kan er geen sprake zijn van overmacht.¹¹⁷ De verzoeker die geen keuze van woonplaats doet bij zijn raadsman, moet dus uiterst voorzichtig zijn en zijn raadsman moet hem waarschuwen voor dit dreigende zwaard van Damocles.

Maar ook een verzoeker die wél woonplaats heeft gekozen bij zijn raadsman, maar nadien verandert van raadsman, moet voorzichtig zijn. In casu was de vervanging van de raadsman wel gemeld aan de griffie, maar er was geen nieuwe keuze van woonplaats gedaan, terwijl de keuze van woonplaats op expliciete wijze moet gebeuren en niet kan worden verondersteld.¹¹⁸ Bijgevolg oordeelde de Raad van State dat de griffie de stukken terecht aan de partijen zelf had betekend en niet aan de nieuwe raadsman.

42. b. *Vakantieperiodes*. – De omstandigheden dat verzoeker met vakantie was toen het auditorsverslag hem werd toegezonden¹¹⁹ of dat de raadslieden van de verzoeker met vakantie waren in de periode waarin de memorie van wederantwoord moest worden opgesteld,¹²⁰ kunnen niet verhinderen dat de guillotine haar werk doet.

De termijnen in de procedure voor de Raad van State worden trouwens niet geschorst gedurende de voor de rechterlijke macht vastgestelde vakantieperiode.¹²¹

43. c. *Ziekte*. – Opdat een medisch attest kan worden aanvaard als bewijs van overmacht, zal het attest minstens betrekking moeten hebben op de toestand van de verzoeker op het ogenblik dat hij het processtuk ontving,¹²² én ondubbelzinnig moeten aantonen dat de verzoeker in de hele periode in kwestie¹²³ om medische redenen in de volstrekte onmogelijkheid verkeerde om binnen de voorgeschreven termijn te reageren.¹²⁴ Een medisch attest waarin een neuro-psychiater verklaarde dat de psychiatrische problematiek van de verzoeker er «in belangrijke mate toe heeft bijgedragen» dat hij niet tijdig heeft gereageerd, werd, gelet op de bewoordingen van het attest, niet aanvaard als het bewijs dat de verzoeker in de volstrekte onmogelijkheid verkeerde om binnen de voorgeschreven termijn te reageren.¹²⁵

44. Een polderbestuur argumenteerde dat de ontvangergriffier, als enige bevoegde ambtenaar, gedurende bijna drie maanden ongeschikt was geweest om zijn normale werkzaamheden uit te oefenen wegens ziekte en dit werd bewezen met een medisch attest. De Raad van State beschouwde dit niet als overmacht, daar de verzoeker pas na het ontvangen van het bericht van de vaststelling van de zaak een reden voor zijn stilzitten aan de Raad van State had meegedeeld en elk bestuur ertoe gehouden is zich zo te organiseren dat de continuïteit van de dienst verzekerd is.¹²⁶

De toestand van ontreding waarin een verzoekster, die samen met haar echtgenoot een beroep had ingediend, zich bevond na het overlijden van haar echtgenoot, kon volgens de Raad van State evenmin als een geval van overmacht worden beschouwd.¹²⁷

45. d. *Organisatorische problemen*. – Het argument dat deze termijnregeling georganiseerde of professionele verdedigers voor een haast onmogelijk vol te houden tijdschema stelt, kon de Raad van State niet overtuigen, daar de wetgever geen vrijstelling heeft willen verlenen aan deze «verdedigers».¹²⁸

Het feit dat de memorie van antwoord in afwezigheid van de raadsman van de verzoekende partij werd ontvangen door de secretaresse en vervolgens zoek was geraakt, werd evenmin aanvaard als overmacht.¹²⁹

46. e. *Het niet-naleven door het auditoraat van de voorgeschreven termijnen*. – Ten slotte kan het niet naleven door het auditoraat van de termijn van acht dagen voor het opmaken van het verslag in het geval dat de verzoeker de termijn voor het indienen van de memorie van wederantwoord, de toelichtende memorie of het verzoek tot voortzetting van de zaak niet naleeft,¹³⁰ niet als argument worden opgeworpen om de hakbijprocedure buiten werking te stellen, daar deze termijn een termijn van orde is waarvan het overschrijden geen nadeel toebrengt aan de belangen van de verzoekende partij.¹³¹

E. Niet vereist is dat een procespartij is geschaad door het stilzitten van de partijen

47. Voor de toepassing van de sancties is niet vereist dat een procespartij is geschaad door het overschrijden van de termijn.¹³² De wettelijke sancties strekken immers niet tot de bescherming van de belangen van een van de partijen,

¹¹⁷ R.v.St., nr. 39.184, 7 april 1992; R.v.St., nr. 39.886, 25 juni 1992; R.v.St., nr. 53.941, 22 juni 1995, *Rec.Arr.R.v.St.*, 1995, 101, met advies adjunct-auditeur G. DEBERSAQUES.

¹¹⁸ R.v.St., nr. 57.053, 14 december 1995 gepubliceerd in dit nummer.

¹¹⁹ R.v.St., nr. 45.981, 4 februari 1994. De verzoeker moet ervoor zorgen dat, ongeacht persoonlijke omstandigheden, de afgifte van de post geen vertraging lijdt of niet wordt gehinderd.

¹²⁰ R.v.St., nr. 40.425, 22 september 1992.

¹²¹ *Gedr.St.*, 1989-90, 984/2, 1; R.v.St., nr. 38.197, 26 november 1991.

¹²² R.v.St., nr. 42.162, 8 maart 1993.

¹²³ R.v.St., nr. 57.639, 19 januari 1996.

¹²⁴ R.v.St., nr. 40.757, 19 oktober 1992; R.v.St., nr. 42.162, 8 maart 1993.

¹²⁵ R.v.St., nr. 40.757, 19 oktober 1992.

¹²⁶ R.v.St., nr. 40.777, 20 oktober 1992.

¹²⁷ R.v.St., nr. 53.941, 22 juni 1995, *T.B.P.*, 1996, 47, en *Rec.Arr.R.v.St.*, 1995, 101, met advies adjunct-auditeur G. DEBERSAQUES. In casu had de kennisgeving van de memorie van antwoord plaatsgevonden op 27 oktober 1993, terwijl de echtgenoot overleden was op 10 september 1993.

¹²⁸ R.v.St., nr. 38.198, 26 november 1991.

¹²⁹ R.v.St., nr. 47.213, 5 mei 1994, *P & B.*, 1994, 138.

¹³⁰ Artt. 14bis, §1, eerste lid, en 14quater, §1, tweede lid, P.R.

¹³¹ R.v.St., nr. 53.941, 22 juni 1995, *Rec.Arr.R.v.St.*, 1995, 101, met advies adjunct-auditeur G. DEBERSAQUES; R.v.St., nr. 53.685, 13 juni 1995.

¹³² R.v.St., nr. 38.198, 26 november 1991.

maar hebben het algemeen belang op het oog, nl. het versnellen van de procesgang voor de Raad van State.¹³³

VI. BESLUIT

48. Door de wijziging van de Raad van State-Wet en het procedurereglement in resp. 1990 en 1991 werden aan de verzoeker en de verweerder in de procedure ten gronde voor de Raad van State niet verlengbare vervaltermijnen opgelegd waarvan het verstrijken ernstige gevolgen heeft. Deze tendens wordt nog versterkt door de wet van 4 augustus 1996. De verzoeker die niet tijdig zijn medewerking verleent met de rechter, krijgt als sanctie een verwerping van zijn verzoekschrift wegens ontstentenis van belang of een gedwongen afstand van het geding. Te late memories van de verweerende partij worden uit de debatten geweerd en de feiten zoals voorgesteld door de verzoeker worden geacht juist te zijn indien de overheid niet tijdig het administratief dossier verzendt.

49. Deze wetswijziging heeft reeds heel wat verzoekschriften voortijdig doen sneuvelen; zij wordt binnen de advocatuur dan ook niet in dank afgenomen. De vraag werd gesteld of het doel de middelen wel heiligt en of er geen te grote spanning dreigt te ontstaan tussen wet en recht.¹³⁴ De termijnregeling zou «georganiseerde of professionele verdedigers voor een haast onmogelijk vol te houden tijdschema» plaatsen.¹³⁵

Die argumenten zijn o.i. niet pertinent. Op het domein van de overheidsaansprakelijkheid eisen de rechtzoekenden, de advocaten en de rechtspraak dat de overheid zich zo organiseert dat zij haar taken kan uitoefenen binnen de voorgeschreven termijn, en, bij ontstentenis van een voorgeschreven termijn, binnen een redelijke termijn. Hetzelfde kan men eisen van advocaten en van andere verdedigers. Zij zijn verplicht zich zo te organiseren dat zij hun wettelijke, processuele verplichtingen binnen de voorgeschreven termijnen kunnen nakomen. De vereisten die in dit verband aan de verzoeker – en dus eventueel aan zijn raadsman – worden gesteld, werden door het Arbitragehof niet onredelijk bevonden.

50. Anderzijds is het voor de rechtzoekenden en hun verdedigers natuurlijk bijzonder frustrerend dat zij gehouden zijn door strikte, niet-verlengbare vervaltermijnen, terwijl voor het auditoraat¹³⁶ en de Raad van State¹³⁷ verlengbare

termijnen van orde gelden en de achterstand tergend groot is. Deze ergernis is terecht. De lange duur van de procedure voor de Raad van State maakt de verleende rechtsbescherming voor een groot deel theoretisch en leidt tot een toestand van feitelijke rechtsweigeren. In België wordt te laat, veel te laat (administratief) recht gesproken en dus is er sprake van onrecht. Deze situatie is een rechtsstaat onwaardig. Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens heeft België dan ook reeds veroordeeld wegens schending van de redelijke-termijneis door de Raad van State.¹³⁸

De wijziging van de termijnregeling heeft ongetwijfeld een beperkte gunstige invloed op de duur van de procedure voor de Raad van State, maar is anderzijds slechts een druppel op een gloeiende plaat wat het wegwerken van de achterstand betreft. Nagenoeg gelijktijdig werden de bevoegdheden van de Raad van State immers op fundamentele wijze verruimd door de invoering van het kort geding en het verlenen van de bevoegdheid een dwangsom op te leggen. Ook vinden steeds meer verzoekers de weg naar de Raad van State, die dan ook het slachtoffer is geworden van zijn eigen succes.¹³⁹ Vaak, te vaak wordt een beroep gedaan op de procedure in kort geding. Men kan dit de verzoekers nauwelijks verwijten daar het de enige kans is om eventueel – namelijk indien de Raad van State de schorsing beveelt – op korte termijn een uitspraak ten gronde te krijgen.¹⁴⁰

De wetswijziging is dus niet van dien aard dat ze de achterstand kan weg werken, maar de vertraging die te wijten was aan het gebrek aan medewerking van de procespartijen wordt aldus wel vermeden. In een rechtsstaat is het belangrijk dat de procespartijen niet straffeloos hun processuele verplichtingen kunnen negeren.

De wet van 4 augustus 1996 heeft weliswaar een aantal nieuwe maatregelen afgekondigd ter bestrijding van de achterstand, maar vermoedelijk zal evenwel alleen een totaal-hervorming van de administratieve geschillenregeling,¹⁴¹ een fundamentele verbetering kunnen teweeg brengen. In afwachting hiervan geldt dat het administratief recht alleen voor de snellen is, ondanks de traagheid van de Raad van State.

*Prof. dr. Ingrid OPDEBEEK
Universiteit Antwerpen (UIA)*

voor het opstellen van het verslag. Een verzoek tot het stellen van een prejudiciële vraag aan het Arbitragehof over een eventuele discriminatie resulterend uit het feit dat de verzoeker gehouden is strikte termijnen na te leven en het auditoraat geen termijn was opgelegd, werd verworpen, daar het Arbitragehof niet bevoegd is om uitspraak te doen over de grondwettigheid van een regentsbesluit (R.v.St., nr. 37.293, 25 juni 1991).

¹³⁷ Het arrest moet worden uitgesproken binnen twaalf maanden na de dag waarop het verslag over de zaak is uitgebracht (art. 15 P.R.), maar het hoeft geen betoog dat dit een termijn van orde is.

¹³⁸ E.H.R.M., 23 juni 1994, *T.B.P.*, 1995, 45.

¹³⁹ BAETEMAN, G., Persconferentie 7 maart 1996.

¹⁴⁰ Het «snelrecht» voor vorderingen die kennelijk gegrond, niet-ontvankelijk of niet-gegrond zijn (artt. 93-94 P.R.) wordt hier buiten beschouwing gelaten.

¹⁴¹ Meer bepaald door het oprichten van administratieve rechtbanken van eerste aanleg en het herzien van de verwarrende bevoegdheidsverdeling tussen de burgerlijke rechter en de Raad van State, die meebrengt dat vaak én voor de burgerlijke rechter én voor de Raad van State eenzelfde zaak wordt ingeleid.

¹³³ R.v.St., nr. 38.198, 26 november 1991. Verzoeker verwees naar art. 861 Ger.W., krachtens hetwelk de rechter een proceshandeling alleen dan nietig kan verklaren indien het aangeklaagde verzuim de belangen schaadt van de partij die de exceptie opwerpt. Volgens de Raad van State dient art. 861 niet tot de zaak, alleen al omdat de Raad van State bij de toepassing van art. 21, tweede lid, R.v.St.-Wet geen uitspraak doet over een door een partij opgeworpen exceptie, maar, op grond van een gebod van de wetgever, ambtshalve vaststelt dat het vereiste belang ontbreekt.

¹³⁴ LINDEMANS, D. en PLOVIE, P., *l.c.*, p. 129, nr. 2.

¹³⁵ Cf. de stelling van de verzoeker zoals weergegeven in R.v.St., nr. 38.198, 26 november 1991.

¹³⁶ Art. 15 van de wet van 4 augustus 1996 legt aan het auditoraat een (verlengbare) termijn van zes maanden op voor het opstellen van het verslag, te rekenen van de dag waarop het lid van het auditoraat het volledige dossier van de zaak heeft gekregen. Voordien was het auditoraat in beginsel niet gehouden door een termijn

RECHTSPRAAK

ARBITRAGEHOF

21 DECEMBER 1995

Voorzitter: de h. De Grève

Rapporteurs: de hh. Coremans en François

Advocaten: mrs. Denys, Van Bever, Delnoy en Thiry

Stedebouw – Gewestplannen – Onderscheid tussen normatieve en niet-normatieve delen – Onmiddellijke werking

Decreetsbepalingen die voor de toekomst de verplichtingen van het bestuur op het gebied van de terinzagelegging van gewestplannen verzachten, hebben wel onmiddellijke, maar geen retroactieve werking. Zij strekken er niet toe het beslechten van op het ogenblik van de inwerkingtreding hangende rechtsgedingen te beïnvloeden. Zij schenden noch de grondwettelijke bevoegdheidsregels, noch de artt. 10 en 11 Gw.

Arrest nr. 86/95

I. Onderwerp van de prejudiciële vragen

Bij arrest nr. 50.962 van 22 december 1994 in zake L. Lumen en G. Ego tegen het Vlaamse Gewest, heeft de Raad van State de volgende prejudiciële vragen gesteld:

«1. Schendt artikel 13bis van de wet van 29 maart 1962 houdende organisatie van de ruimtelijke ordening en van de stedebouw, ingevoegd bij artikel 100 van het decreet van 22 december 1993 houdende bepalingen tot begeleiding van de begroting 1994, de regels die door of krachtens de Grondwet zijn vastgesteld voor het bepalen van de onderscheiden bevoegdheid van de Staat, de Gemeenschappen en de Gewesten, in zoverre het bepaalt dat delen van reeds vastgestelde gewestplannen niet-normatief zijn?

2. Schendt artikel 75, § 3, van de wet van 29 maart 1962 houdende organisatie van de ruimtelijke ordening en van de stedebouw, vervangen door artikel 108 van het decreet van 22 december 1993 houdende bepalingen tot begeleiding van de begroting 1994, de artikelen 10 en 11 van de Grondwet in de mate dat het een onderscheid in rechtsbescherming in het leven zou roepen tussen de burgers die wel nog aanspraak kunnen maken op inzage van het volledige gewestplan ten gemeentehuize en de burgers aan wie de waarborg wordt ontnomen?

3. Schendt artikel 87 van de wet van 29 maart 1962 houdende organisatie van de ruimtelijke ordening en van de stedebouw, ingevoegd bij decreet van 23 juni 1993 en inmiddels vervangen bij decreet van 13 juli 1994, de artikelen 10 en 11 van de Grondwet doordat het geen overgangsbepalingen en evenmin een schadevergoedingsregeling bevat met betrekking tot (in beroep) hangende bouwaanvragen?»

...

IV. In rechte

Ten aanzien van de eerste prejudiciële vraag

B.1.1. De vraag heeft betrekking op de bestaanbaarheid van artikel 13bis van de wet van 29 maart 1962 houdende organisatie van de ruimtelijke ordening en van de stedebouw, ingevoegd door artikel 100 van het decreet van de Vlaamse Raad van 22 december 1993, met de regels die door of krachtens de Grondwet zijn vastgesteld voor het bepalen van de onderscheiden bevoegdheid van de Staat, de gemeenschappen en de gewesten, «in zoverre het bepaalt dat delen van reeds vastgestelde gewestplannen niet-normatief zijn».

B.1.2. Het onderscheid tussen de normatieve delen van de gewestplannen en de niet-normatieve delen ervan is gemaakt met het oog op de modaliteiten van terinzagelegging van die plannen.

Te dien aanzien bepaalt artikel 13bis, derde en vierde lid, van de wet van 29 maart 1962:

«Binnen 15 dagen na zijn bekendmaking ligt het advies met de normatieve delen van het plan na overmaking door de minister ter inzage van de bevolking in elk betrokken gemeentehuis.

De niet-normatieve delen zijn ter inzage op het hoofdbestuur en de provinciale buitendiensten van de Administratie Ruimtelijke Ordening.»

B.1.3. Door in de prejudiciële vraag te refereren aan de toepasselijkheid van artikel 13bis van de wet van 29 maart 1962 op de reeds vastgestelde gewestplannen, verwijst de Raad van State impliciet maar zeker naar artikel 75, § 3, van die wet, vervangen door artikel 108 van het decreet van 22 december 1993. Dat laatste artikel luidt:

«Op de gewestplannen die definitief zijn vastgesteld vóór 1 januari 1994 is de bepaling van artikel 100 van het decreet van 22 december 1993 houdende bepalingen tot begeleiding van de begroting 1994 van toepassing.»

Artikel 75, § 3, van de wet van 29 maart 1962 moet dan ook betrokken worden bij het antwoord op de prejudiciële vraag.

B.2. Krachtens artikel 39 van de Grondwet en artikel 6, § 1, I, 1°, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen, behoort de aangelegenheid van de stedebouw en de ruimtelijke ordening tot de bevoegdheid van de gewesten.

Voor zover zij er niet anders over hebben beschikt, moeten de grondwetgever en de bijzondere wetgever worden geacht aan de gemeenschappen en de gewesten volledige bevoegdheid te hebben toegekend tot het uitvaardigen van de regels die eigen zijn aan de hun toegewezen aangelegenheden, onverminderde de mogelijkheid om in voorkomend geval een beroep te doen op artikel 10 van de bijzondere wet van 8 augustus 1980, gewijzigd bij de bijzondere wet van 8 augustus 1988.

Tot de bevoegdheid van de gewesten inzake ruimtelijke ordening behoort het regelen van de gehele aangelegenheid van de gewestplannen, met inbegrip van het vaststellen of het wijzigen van de publiciteitsmaatregelen welke daarbij betrokken zijn en die, gelet op de specifieke aard van de gewestplannen, aan de materie eigen zijn.

B.3. Artikel 75, § 3, van bovengenoemde wet van 29 maart 1962, krachtens hetwelk de bepalingen van artikel 13bis van

die wet, vervangen door artikel 100 van het decreet van 22 december 1993, van toepassing zijn op de gewestplannen die definitief zijn vastgesteld vóór 1 januari 1994, tempert voor de toekomst de verplichtingen van het bestuur op het gebied van de terinzagelegging van gewestplannen; het heeft wel onmiddellijke, doch geen retroactieve werking, zoals verzochende partijen voor de Raad van State aanvoeren. Het kan dan ook niet ertoe strekken het beslechten van op het ogenblik van zijn inwerkingtreding hangende rechtsgedingen te beïnvloeden en laat bijgevolg de bevoegdheid van de administratieve rechter onaangetast om de gevolgen te beoordelen van het niet ter inzage leggen van niet-normatieve delen van het gewestplan ten aanzien van administratieve rechtshandelingen die op dat gewestplan steunen en vóór de inwerkingtreding van de nieuwe regel zijn verricht.

Het Hof onderzoekt derhalve niet of een terugwerking tot vóór 1 oktober 1980 – de datum van inwerkingtreding van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 – de regels voor het bepalen van de onderscheiden bevoegdheid van de Staat, de gemeenschappen en de gewesten al dan niet schendt.

B.4. Artikel 13bis, derde en vierde lid, van de wet van 29 maart 1962 houdende organisatie van de ruimtelijke ordening en van de stedenbouw, gelezen in samenhang met artikel 75, § 3, van die wet, schendt niet de regels voor het bepalen van de onderscheiden bevoegdheid van de Staat, de gemeenschappen en de gewesten.

Ten aanzien van de tweede prejudiciële vraag

B.5. De vraag heeft betrekking op de bestaanbaarheid met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet van artikel 75, § 3, van de wet van 29 maart 1962 houdende organisatie van de ruimtelijke ordening en van de stedenbouw, vervangen door artikel 108 van het decreet van 22 december 1993, «in de mate waarin het een onderscheid in rechtsbescherming in het leven zou roepen tussen de burgers die wel nog aanspraak kunnen maken op inzage van het volledige gewestplan ten gemeentehuize en de burgers aan wie die waarborg wordt ontnomen».

B.6. Zoals reeds uiteengezet onder B.3, heeft artikel 75, § 3, van de wet van 29 maart 1962 geen retroactieve werking.

Het artikel is van toepassing op alle burgers. Het maakt geen onderscheid tussen burgers die wel en burgers die geen aanspraak kunnen maken op volledige inzage van het gewestplan ten gemeentehuize. Wel heeft het artikel tot gevolg dat administratieve rechtshandelingen die na de inwerkingtreding van het decreet zijn verricht, niet meer kunnen worden bekritiseerd op grond van de niet-tegenwerpbaarheid van het gewestplan wegens het niet ter inzage zijn ten gemeentehuize van de als niet-normatief aangewezen gedeelten ervan.

Inherent aan een nieuwe regeling is dat een onderscheid wordt gemaakt tussen personen die betrokken zijn bij rechtstoestanden die onder het toepassingsgebied van de vroegere regeling vielen en personen die betrokken zijn bij rechtstoestanden die onder het toepassingsgebied van de nieuwe regeling vallen. Een dergelijk onderscheid maakt geen schending uit van de artikelen 10 en 11 van de Grondwet: elke wetswijziging zou onmogelijk worden mocht worden aangenomen dat een nieuwe bepaling die grondwetsartikelen zou

schenden om de enkele reden dat zij de toepassingsvoorwaarden van de vroegere wetgeving wijzigt.

B.7. Artikel 75, § 3, van de wet van 29 maart 1962 houdende organisatie van de ruimtelijke ordening en van de stedenbouw, vervangen door artikel 108 van het decreet van 22 december 1993, schendt niet de artikelen 10 en 11 van de Grondwet.

Ten aanzien van de derde prejudiciële vraag

B.8. Om de redenen die werden uiteengezet in het arrest nr. 40/95 van 6 juni 1995 en gelet op artikel 9, § 2, van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof, schendt artikel 87 van de wet van 29 maart 1962 houdende organisatie van de ruimtelijke ordening en van de stedenbouw, ingevoegd bij artikel 2 van het decreet van het Vlaamse Gewest van 23 juni 1993 en inmiddels vervangen bij artikel 2 van het decreet van het Vlaamse Gewest van 13 juli 1994, de artikelen 10 en 11 van de Grondwet niet.

HOF VAN CASSATIE

2e KAMER – 9 JANUARI 1996

Voorzitter: de h. Holsters

Rapporteur: de h. Frère

Openbaar ministerie: de h. De Swaef

Wetten, decreten en besluiten – Politie-reglement – Openbare zedelijkheid

Het decreet van 2-17 maart 1791 waarborgt geenszins de uitoefening van een handel of een beroep in omstandigheden die strijdig zijn met de openbare zedelijkheid en de openbare rust. De vrijheid van uitoefening is noodzakelijk beperkt door de bevoegdheid van de gemeenteraad om, in de bij de wet bepaalde gevallen, aanvullende politieverordeningen uit te vaardigen ter verzekering van o.m. de openbare zedelijkheid en de openbare rust.

De wettigheid van een gemeentereglement hangt niet af van de omstandigheid dat een handel of een beroep wegens dit reglement niet op dezelfde wijze als voorheen kan worden uitgeoefend of dat de mogelijkheid om dit te doen aan bepaalde voorwaarden wordt onderworpen.

Procureur des Konings te Dendermonde t/ J. e.a.

Gelet op het bestreden vonnis, op 22 juni 1995 in hoger beroep op verwijzing gewezen door de Correctionele Rechtbank te Dendermonde;

Gelet op het arrest van het Hof van 28 februari 1995;

Overwegende dat naar luid van artikel 121 van de Gemeentewet door de gemeenteraden verordeningen tot aanvulling van de wet van 21 augustus 1948 tot afschaffing van de officiële reglementering van de prostitutie kunnen worden vastgesteld, indien zij tot doel hebben de openbare zedelijkheid en de openbare rust te verzekeren;

Overwegende dat uit de stukken waarop het Hof vermag acht te slaan blijkt dat de gemeenteraad van de Stad Gent met toepassing van artikel 121 van de Gemeentewet, op

17 mei 1993 een «Aanvullende politieverordening op de uitoefening van de prostitutie» heeft uitgevaardigd waarvan de artikelen 2 en 3 luiden: «Artikel 2. In de huizen gehouden door personen die zich aan ontucht overleveren, moeten de ramen en deuren van de plaatsen waarin die personen zich bevinden bestaan uit of afgesloten zijn met ondoorzichtige materialen indien deze lokalen rechtstreeks grenzen aan de openbare weg en zich bevinden op minder dan 8 meter van de rand van de rijbaan; artikel 3. Het is aan personen die zich aan ontucht overgeven, verboden zich op de openbare weg te vertonen met de bedoeling zich als dusdanig bekend te maken»;

Overwegende dat, wat artikel 2 van het vermelde reglement betreft, de appelrechters hun oordeel dat dit artikel «te dezen niet toepasselijk is» omdat het «voorziet in een ernstige arbitraire en nodeloos discriminerende beperking van de vrijheid van handel en nijverheid, die niet in verhouding staat met de noodzaak tot handhaving van de openbare zedelijkheid en rust», laten steunen op de overwegingen dat «mogelijk bepaalde preventieve politie maatregelen nuttig en nodig (zijn), doch zij aangepast moeten zijn aan de ernst van de verstoring van de openbare orde die zij willen verhelpen en wel dusdanig dat er evenredigheid is tussen enerzijds de beperking van de vrijheid, in voorliggend geval de vrijheid van handel en nijverheid, door een administratieve politie maatregel en anderzijds de stoornis die moet worden vermeden», en «de wet laat niet toe dat de politieoverheid louter arbitrair deze vrijheid bevestigd door een norm met kracht van wet vervat in artikel 7, Decreet van 2 - 17 maart 1791, het zogenaamde Decreet Allarde, opheft, gebruik makend van een willekeurig criterium ter aanduiding van de woningen die ramen en deuren moeten afsluiten»;

Overwegende dat het decreet van 2-17 maart 1791 geenszins de uitoefening van een handel of een beroep waarborgt in omstandigheden die strijdig zouden zijn met de openbare zedelijkheid en de openbare rust; dat de vrijheid van uitoefening noodzakelijk beperkt is door de bevoegdheid van de gemeenteraad om, in de bij de wet bepaalde gevallen, aanvullende politieverordeningen uit te vaardigen ter verzekering van onder meer de openbare zedelijkheid en de openbare rust;

Overwegende dat uit de tekst van het vermelde artikel 2 van de aanvullende politieverordening van de Stad Gent van 17 mei 1993 noch uit de aan dat besluit van de gemeenteraad voorafgaande toelichting blijkt dat de gemeentelijke overheid de uitoefening van een handel, een beroep, een bedrijf of een ambacht heeft willen belemmeren onder het voorwendsel, op grond van een willekeurig criterium, de openbare zedelijkheid of de openbare rust te verzekeren; dat de wettelijkheid van een gemeentereglement niet afhangt van de omstandigheid dat een handel of een beroep wegens dit reglement niet op dezelfde wijze als voorheen kan worden uitgeoefend of dat de mogelijkheid om dit te doen aan bepaalde voorwaarden wordt onderworpen;

Dat de appelrechters door hun motivering oordelen dat de vermelde maatregel nutteloos en onnodig is omdat er geen actuele en voldoende ernstige verstoring van de openbare orde is bewezen, hetgeen evenwel de mogelijke verstoring van de openbare zedelijkheid en de openbare rust en de noodzaak van reglementering met het oog op de verzekering ervan niet uitsluit;

Overwegende dat, wat artikel 3 van het vermelde reglement betreft, de appelrechters ervan utigaan dat «het verrichten van ontuchtige handelingen op de openbare weg», hetgeen zowel in feite als naar recht verschillend is, mitsdien uit de daarop stoelende overwegingen niet wettig vermogen af te leiden dat het vermelde artikel 3 «meer dan nodig de vrijheid van het privéleven beperkt dan vereist is om de wettelijke doelstellingen van het reglement te realiseren»;

Dat de rechters door hun redengeving zich niet tot het toezicht op de overeenstemming met de wet van de artikelen 2 en 3 van de vermelde gemeenteverordening beperken, maar de gepastheid en de doelmatigheid ervan beoordelen, mitsdien de beslissing dat de artikelen 2 en 3 niet toepasselijk zijn niet naar recht verantwoorden;

...

NOOT – Opportuniteitsbeoordeling en motivering

1. Naast de algemene toegewezen verordenende bevoegdheid van de gemeenteraad ingevolge art. 135, § 2, Gem.W., zijn de gemeenteraden door een aantal bijzondere wetten uitdrukkelijk bevoegd verklaard om verordenend op te treden. Zo kunnen de gemeenteraden luidens art. 121 Gem.W., tot aanvulling van de wet van 21 augustus 1948 tot afschaffing van de officiële reglementering van de prostitutie, politieverordeningen uitvaardigen om de openbare zedelijkheid en de openbare rust te verzekeren (zie R.v.St., 4 juli 1989, *R.D.P.*, 1990, 79, en het advies van auditeur Leroy voor dit arrest; R.v. St., 7 januari 1991, nr. 36170, *R.A.C.E.*, 1991, 18; du Jardin, J., e.a., *Praktisch handboek voor gemeenterecht*, Brugge, Die Keure, 1995, 297).

2. Wat de conformiteit betreft van de bestuursmaatregelen genomen krachtens art. 121 Gem.W. met het beginsel van de vrijheid van handel en nijverheid, vervat in het Decreet d' Allarde van 2-17 maart 1791, het volgende. Deze vrijheid van handel en nijverheid waarborgt geenszins de uitoefening van een handel of beroep onder voorwaarden die strijdig zijn met de publieke veiligheid, rust en gezondheid. Deze vrijheid is, zo besliste het Hof van Cassatie, immers noodzakelijk beperkt door de macht waarover de overheden die inzake de algemene bestuurlijke politie (gemeenten en provincies) bevoegd zijn, beschikken, om maatregelen uit te vaardigen tot handhaving van de publieke veiligheid, rust en gezondheid (Cass., 11 juli 1939, *Pas.*, 1939, I, 358; zie bv. Cass., 26 juni 1871, *Pas.*, 1871, I, 281, met concl. adv.-gen. Mesdach de ter Kiele; het besproken cassatiearrest). Dit laatste houdt dus tegelijk een beperking in (zie Cass., 20 april 1958, *Pas.*, 1958, I, 951; zie ook het besproken arrest: «uit (...) noch uit (...) blijkt dat de gemeentelijke overheid de uitoefening van een handel, een beroep, een bedrijf heeft willen belemmeren onder het voorwendsel, op grond van een willekeurig criterium, (...) de openbare zedelijkheid of de openbare rust te verzekeren»).

3. Deze regel geldt in het algemeen voor politiereglementen die worden uitgevaardigd met het oog op de rust, de veiligheid of de gezondheid – dus ook de politieverordening van de Stad Gent, genomen op grond van een *specifieke* bevoegdheidsverklaring door de wet-, ook al heeft het reglement tot gevolg dat de uitoefening van de handel erdoor wordt bemoeilijkt (Cass., 11 november 1844, *Pas.*, 1845, I, 12), of erdoor duurder wordt (Cass., 11 juli 1939, *Pas.*, 1939, I, 358).

Het is immers moeilijk te regelen zonder te beperken (Cass., 28 oktober 1907, *Pas.*, 1908, I, 12; zie Peeters, B., «Decreet d' Allarde van 2-17 maart 1791», in *Comm. Handel*, 8; zie ook het besproken arrest: «dat de wettelijkheid van een gemeentereglement niet afhangt van de omstandigheid dat een handel of een beroep wegens dit reglement niet op dezelfde wijze als voorheen kan worden uitgeoefend of dat de mogelijkheid om dit te doen aan bepaalde voorwaarden wordt onderworpen»).

4. Artikel 149 Gw., dat bepaalt dat «elk vonnis met redenen omkleed moet zijn», wordt in de eerste plaats als een formeel vereiste opgevat (Cass., 21 september 1933, *Bull. Cass.*, 1933, 311, en voetnoot 4; Cass., 15 maart 1977, *Arr. Cass.*, 1977, 767; Cass., 19 juni 1987, *Arr. Cass.*, 1986-87, 1454; Declercq, R., «D'un certain formalisme en procédure pénale», in *Mélanges Robert Legros*, Brussel, Ed. de l'Université de Bruxelles, 1985, 123 (124); Maes, B., *De motiveringsverplichting van de rechter*, Antwerpen, Kluwer, 1990, pp. 5-8, nrs. 4-7), d.w.z. dat, in een eerste fase van de beoordeling van de beslissing, niet naar hun intrinsieke waarde getoetst worden, maar zuiver formeel, m.a.w. dat het dispositief uit de motieven moet voortvloeien, zodat men de redenen kent waarom de rechter de wet heeft toegepast zoals hij dat gedaan heeft, en men ook, in een verdere fase van de beoordeling, de regelmatigheid van de beslissing naar haar inhoud zal kunnen onderzoeken (du Jardin, J., «Motivering van vonnissen en arresten in strafzaken», in *Comm. Straf.*, 9).

5. Indien die eerste controle niet mogelijk is, dan ontbreekt het vonnis aan motivering (D'Haenens, J., «Preadvises over de motivering van het feitelijk en rechtskundig dispositief in het strafvonnis naar Belgisch recht», in Vereniging voor de vergelijkende studie van het recht van België en Nederland, *Jaarboek 1963-64 (IX)*, Zwolle, Tjeenk Wilink, 1964, (247), 253). Indien de verdere controle niet mogelijk is, dan is de beslissing niet naar recht verantwoord (deze laatste formule heeft dus betrekking op de inhoud van de motivering; zie du Jardin, J., *l.c.*, 9; Soetaert, R., «Is een cassatiearrest leesbaar?», *R.W.*, 1978-79, 2623).

6. Daaruit volgt dat de loutere vaststelling van een gebrek aan motivering reeds op zichzelf een grond tot vernietiging oplevert, die het Hof van Cassatie ontslaat van een nadere controle over de wettigheid van de inhoud van de bestreden beslissing. De motivering van de rechterlijke beslissing is slechts een vormvereiste, daar ze slechts een middel is dat aan de hogere rechter de mogelijkheid moet verschaffen tot controle uit te oefenen over de wijze waarop de wet is toegepast (D'Haenens, J., *l.c.*, 252). In het licht van art. 149 Gw. wordt niet overgegaan tot een beoordeling van de inhoud en de juistheid van de motivering. Een onjuiste beoordeling van feiten of een onjuiste beoordeling in rechte levert dus geen schending op van art. 149 Gw. (Cass., 5 februari 1980, *Arr. Cass.*, 1979-80, 668; Cass., 14 mei 1985, *Arr. Cass.*, 1984-85, nr. 549; Cass., 25 juli 1990, *Arr. Cass.*, 1989-90, nr. 641). Hetzelfde geldt ingeval er een louter gebrek in logica bestaat (Cass., 18 juni 1985, *Arr. Cass.*, 1984-85, nr. 634) of voor een «niet passende» of «niet adequate» motivering (Cass., 30 juni 1992, AR 5368).

7. De inhoud van de motivering levert dus geen grond tot cassatie op (Dumon, F., «De motivering van de vonnissen en arresten en de bewijskracht van de akten», rede uitgesproken door de procureur-generaal voor het Hof van Cassatie

op 1 september 1978, *Arr. Cass.*, 1978, I, (p. 1), pp. 11 e.v., nrs. 5-6). Wel kan dit wijzen op een andere wetsbepaling of overtreding die tot cassatie kan leiden (Van Lennep, R., *De motivering van vonnissen en arresten*, in *Vlaamse Rechtskundige Bibliotheek*, uitg. door R.W., 1934, 75).

8. In tegenstelling tot de administratieve overheden (het administratief beroep), komt het de rechter (jurisdictioneel beroep) niet toe te beslissen wat het welzijn van de gemeenschap vereist. De rechter mag zich dan ook niet inlaten met de beleidsvraag, d.i. met de opportuniteit van de gewraakte maatregel (R.v.St., nr. 12247 van 28 februari 1967; R.v.St., nr. 14504 van 4 februari 1971; R.v.St., nr. 14855 van 29 juni 1971; zie en vgl. Baert, K., «De rechter en de overheid», *T.B.P.*, 1981, (43), 46 e.v.; Kan, J.M., «Hernieuwde overweging van het onderscheid tussen rechts- en doelmatigheidstoetsing», in X., *Speculum Langemeijer*, Zwolle, Tjeenk Wilink, 1973, 243 e.v.; Van Gerven, W., *Hoe blauw is het bloed van de prins?*, Antwerpen, Kluwer, 1984, 29 e.v.), terwijl het bestuursorgaan zowel de beleidsvraag als de wettigheidsvraag zal moeten onderzoeken (Mast, A. en Dujardin, J., *Overzicht van Belgisch Administratief Recht*, Brussel, Story, 1994, p. 600, nr. 601).

9. Zou de rechter zich met de opportuniteit van de gewraakte maatregel inlaten, dan neemt hij de taak van de bestuurlijke overheid op zich, wat natuurlijk tegen de scheiding van de machten indruist.

10. De overwegingen van de appelrechters m.b.t. de gepastheid en de doelmatigheid van de gemeenteverordening zijn niet alleen niet toegelaten, maar doordat zij hun dispositief (dispositieven) enkel hierop laten steunen, *ontbreekt het vonnis zelfs aan motivering*.

11. Immers, zodra het dispositief niet *formeel-logisch* uit de motivering afgeleid kan worden, is er een gebrek aan motivering: de motiveringsplicht strekt er vnl. toe toezicht mogelijk te maken over de wijze waarop de rechter tot zijn beslissing gekomen is, wat in het geval van het vonnis van de Correctionele Rechtbank te Dendermonde niet mogelijk is.

12. Op het ontbreken van redenen in een rechterlijke beslissing staat de sanctie van de nietigheid van deze beslissing: deze nietigheid raakt de openbare orde (Constant, J., «Propos sur la motivation des jugements et arrêts en matière répressive», *R.D.P.*, 1970-71, (279), 291; ratio van de motiveringsverplichting is rechterlijke willekeur te voorkomen: zie Cass., 12 mei 1932, *Pas.*, 1932, I, 166).

13. Men hoeft dan, zoals gezegd, niet meer over te gaan tot een onderzoek naar de inhoudelijke consistentie van de beslissing (cf. in casu is er in de redenen geen verantwoording te vinden voor het beschikkend gedeelte, in het bijzonder voor het rechtsgevolg dat de rechter uit deze redenen heeft getrokken; zie Cass., 20 juni 1977, *Arr. Cass.*, 1977, 1082; Cass., 30 juni 1977, *Arr. Cass.*, 1977, 1124, beide aangehaald in Dumon, F., *l.c.*, p. 18, nr. 8).

14. O.i. was het misschien juister dat het Hof in casu besloot tot een gebrek aan motivering, in plaats van dat de bestreden beslissing «niet naar recht verantwoord is», aangezien het een probleem van de genoemde eerste fase betreft.

Mike Gelders

RAAD VAN STATE

7e KAMER – 14 DECEMBER 1995

Voorzitter-rapporteur: de h. Vermeire

Auditeur: de h. Baert (eensluidend advies)

Advocaten: mrs. De Waele loco Van Hoorick en Van Heuven
loco Decruyenaere

Raad van State – 1. Keuze van woonplaats – Wijziging raadsman – Geen nieuwe keuze woonplaats – Gevolg – 2. Te late memorie van wederantwoord – Gevolg – Ontbreken vereiste belang

1. Wanneer de verzoekers keuze van woonplaats doen bij hun raadsman, maar nadien aan de griffie de vervanging van de raadsman melden zonder een nieuwe keuze van woonplaats te doen, worden de stukken terecht aan de partijen zelf betekend, daar een keuze van woonplaats expliciet moet gebeuren en niet kan worden verondersteld.

2. Wanneer de verzoekers niet tijdig een memorie van wederantwoord verzenden, doen zij, ingevolge art. 21, tweede lid, R.v.St.-Wet niet langer meer blijken van het vereiste belang en wordt hun beroep bijgevolg verworpen.

D. en V. t/ Bestendige Deputatie West-Vlaanderen
nr. 57.053

Gezien het verzoekschrift dat D. en V. op 9 mei 1994 hebben ingediend om de vernietiging te vorderen van het besluit van 3 maart 1994 van de bestendige deputatie van de provincieraad van West-Vlaanderen «houdende afwijzing van het beroep, van 19 november 1993 ingesteld door D. tegen het besluit van 25 oktober 1993 van het college van burgemeester en schepenen van Menen waarbij de milieuvergunningaanvraag van B.V.B.A. F. wordt verleend voor het exploiteren van een tuincentrum voor een termijn van 20 jaar»;

...

Overwegende dat in hun inleidend verzoekschrift de verzoekende partijen keuze van woonplaats hadden gedaan bij «mr. Paul Vervaeke, advocaat, kantoorhoudend te 9090 Melle, Wezenstraat 12»; dat bij brief van 22 oktober 1994 advocaat G. Van Hoorick aan de Raad van State heeft laten weten dat hij zijn confrater Vervaeke als raadsman opvolgt; dat in die brief met geen woord wordt gerept over een eventuele nieuwe woonplaatskeuze; dat de memorie van antwoord op 3 februari 1995 aan beide verzoekende partijen persoonlijk is betekend, waarbij overeenkomstig artikel 14bis, § 2, van de procedureregeling melding is gemaakt van voornoemd artikel 21, tweede lid, van de gecoördineerde wetten op de Raad van State, luidens welke bepaling het ontbreken van het vereiste belang wordt vastgesteld wanneer de verzoekende partijen de termijnen voor het toesturen van de memories niet naleven;

Overwegende dat de verzoekende partijen binnen de gestelde termijn van zestig dagen geen memorie van wederantwoord hebben toegestuurd; dat weliswaar na het verstrijken van die termijn, namelijk op 24 april 1995, hun nieuwe raadsman een dergelijke memorie heeft doen geworden samen met een schrijven aan de hoofdgriffier luidend als volgt:

«Cliënten maakten mij onlangs tot mijn verbazing een schrijven van u (...) aan hen over gedateerd 12 februari 1995, met de mededeling dat de termijn van 60 dagen voor een memorie van wederantwoord inging. Evenwel heb ikzelf tot dusver nog geen dergelijk schrijven ontvangen, en dit (1°) terwijl cliënten bij mr. Paul Vervaeke – die ik in deze zaak opvolg – woonplaats hebben gekozen; en (2°) ik op 22 oktober 1994 aan u heb laten weten mr. Vervaeke in deze zaak op te volgen (...).

In de procedure vernietiging bouwvergunning daarentegen werd «de post» omstreeks dezelfde tijd wel aan mij opgestuurd (...).

Het zou spijtig zijn mochten mijn cliënten het slachtoffer worden van deze administratieve vergissing. Ik verzoek u en de Raad dan ook deze memorie toch te aanvaarden en vernemen graag uw visie»;

Overwegende dat de keuze van woonplaats op expliciete wijze moet gebeuren en niet verondersteld kan worden; dat in de zaak in kwestie aan de griffie van de Raad wel de vervanging van de raadsman van de verzoekende partijen is gemeld maar niet een nieuwe keuze van woonplaats; dat de stukken derhalve terecht aan de partijen zelf zijn betekend; dat vastgesteld dient te worden dat, met toepassing van voormeld artikel 21, tweede lid, van de gecoördineerde wetten op de Raad van State, de verzoekende partijen niet meer doen blijken van het vereiste belang om de gevorderde vernietiging te verkrijgen.

...

NOOT – Zie het artikel van Ingrid Opdebeek in dit nummer.

HOF VAN BEROEP TE ANTWERPEN

1e KAMER – 28 NOVEMBER 1995

Voorzitter: de h. Spaas

Raadsheren: mevr. Lenders en Mennes

Advocaten: mrs. Vega Leon loco Theunis en De Cooman

Borgtocht en garantie – Borgtocht op eerste verzoek – Draagwijde

Ook al heeft de borg zich verbonden «op eerste verzoek» mag hij toch niet tot betaling overgaan wanneer hij beschikt over excepties betreffende de hoofdschuld om die betaling te weigeren.

N.V. K. t/ P.V.B.A. E. e.a.

Overwegende dat op 25 september 1981 de door appellante in Italië aangestelde borg, nl. de Banco Ambrosiano, door de Italiaanse douane wordt aangesproken i.v.m. de niet-aanzuivering van de drie T.1-documenten hierboven vermeld sub. a. de Banco Ambrosiano stuurt deze aanspraak op 13 oktober 1981 door aan appellante die op haar beurt eerste geïntimeerde ervan in kennis stelt per schrijven van 27 oktober 1981; eerste geïntimeerde verzet zich bij appellante uitdrukkelijk tegen de betaling van haar borg ten belope van 1.000.000 fr. o.a. per brieven van 5.11.1981,

10.11.1981 en 2.3.1983 en dit niet alleen om reden dat de procedure voorzien door de EEG-verordening nr. 222/77 van 13 december 1976 niet nageleefd was geweest, doch ook en niet in het minst omdat de documenten waarmee deze goederen frauduleus in Italië waren opgedoken, vervalst waren met de valse vermeldingen dat eerste geïntimeerde de aangever ervan was;

Overwegende dat eerste geïntimeerde als aangever vermeld in de oorspronkelijke T.1-documenten met betrekking tot de export van weefsels naar Rijsel (Frankrijk) zich uitsluitend te verantwoorden had tegenover de Belgische en Franse douaneautoriteiten; dat deze autoriteiten, na een diepgaand opsporingsonderzoek, afzagen van vervolgingen tegen eerste geïntimeerde en zulks met betrekking op de twee T.1-documenten hierboven vermeld sub b. en dit op grond van art. 34 A. van de EEG-verordening nr. 222/77 van 13 december 1976 (overmacht); dat het onderzoek immers had uitgewezen dat onbetwistbaar fraude was gepleegd, meer bepaald dat de douane te Rijsel valse T.1-documenten had opgesteld waarop dezelfde gegevens voorkwamen als die vermeld in de door eerste geïntimeerde opgestelde T.1-documenten; dat juist op grond van de vermelding dat eerste geïntimeerde de aangever van de goederen was, deze goederen frauduleus in Italië werden ingevoerd;

Overwegende dat de Italiaanse douaneautoriteiten kennis hadden van de valsheid van de documenten waarmee deze goederen frauduleus in Italië werden ingevoerd; dat het feit dat deze Italiaanse douaneautoriteiten, hoe dan ook, kennis hadden en kennis moesten hebben van het feit dat de op de in hun handen zijnde documenten genoemde aangever van deze frauduleuze invoer eerste geïntimeerde niet was, noch kon zijn, afgeleid moet worden uit de inhoud zelf van de brief van 25 september 1981 van de Circocrizione Doganale di Milano 1e, dogana Milano, aan de Banco Ambrosiano te Milaan, die de door appellante in Italië aangestelde borg was;

Overwegende dat, waar appellante zich op het abstract karakter van de borgstelling beroept om de betaling van de door de Italiaanse douane gevorderde rechten te rechtvaardigen, zij het essentieel bijkomend karakter van de borgstelling miskent, in de beperkte zin dat de verbintenis van de abstract verbonden borg juridisch niet losgemaakt kan worden van een formeel doch desniettemin reëel blijken tot stand gekomen hoofdverbintenis tussen de hoofdeiser, in dezen de Italiaanse douaneautoriteiten, en de hoofdschuldenaar, nl. eerste geïntimeerde in die documenten valselijk vermeld als zijnde de aangever ervan;

Overwegende dat, nu te dezen vaststaat dat de vermelding van de identiteit van eerste geïntimeerde op de documenten in handen van de Italiaanse douane vals was, en de Italiaanse autoriteiten hiervan kennis hadden en moesten hebben, eerste geïntimeerde formeel niet de schuldenaar van de Italiaanse douaneautoriteiten was, noch kon zijn voor de, lastens zijn abstract gestelde borg, gevorderde douanerechten en belastingen;

Overwegende dat te dezen dient te worden opgemerkt dat geen excepties opgeworpen worden nopens welkdanige gebreken dan ook die de hoofdschuld zou vertonen, doch wel dat vaststaat, en de Italiaanse douaneautoriteiten er kennis van hadden en nog steeds hebben, dat eerste geïntimeerde, wiens identiteit valselijk in de aan de Italiaanse douaneautoriteiten voorgelegde T.1-documenten werd vermeld, vol-

komen vreemd is en vreemd is gebleven aan de invoer, – al is deze invoer frauduleus –, van de goederen in Italië.

Overwegende dat appellante, al verleende zij een abstracte borgstelling voor de douaneverbintenissen van eerste geïntimeerde, geenonbestaande hoofdverbintenis dient te waarborgen; dat geen gerechtelijke beslissing dient te worden uitgelokt, noch vereist, is, om aan te tonen dat er geen hoofdverbintenis tussen de Italiaanse douane en eerste geïntimeerde tot stand is gekomen of kon komen, nu, zoals hierboven reeds beslist, aangetoond is, en door de Italiaanse douane minstens impliciet toegegeven dat zij er kennis van had dat eerste geïntimeerde niet haar schuldenaar van de douanerechten en belastingen was, noch kon zijn, en waarvoor zij mala fide appellante als abstracte borg aansprak;

Overwegende dat appellante tevergeefs gewag zou maken te goeder trouw te hebben gehandeld als abstracte borg bij de betaling van de door de Italiaanse douaneautoriteiten gevorderde rechten en belastingen, nu eerste geïntimeerde bij herhaling zich formeel ertegen verzette dat appellante de Italiaanse douaneautoriteiten zou betalen en de ten opzichte van de borg gestelde aanspraken zou inwilligen; dat appellante bij de gedane betaling, om welke beweegredenen dan ook waarom zij aldus handelde, het risico heeft genomen onterechte verbintenissen te hebben uitgevoerd, waartoe zij in de gegeven omstandigheden niet gehouden was deze uit te voeren;

...

NOOT – Zie hierover E. Dirix, «Variaties op de borgtocht», *R. W.*, 1995-96, 322-324.

HOF VAN BEROEP TE GENT

7e KAMER – 21 DECEMBER 1995

Voorzitter: de h. Staessens

Raadsheren: de hh. Delbeke en Debucquoy

Advocaten: mrs. Bruneel, Deceuninck, Keyzer, Theunis en Van Britsom

Vervoer – C.M.R. – 1. Ondervervoerder – Begrip – 2. Hoofdvervoerders en ondervvoerders – Hoofdelijke aansprakelijkheid – 3. Verjaring – Schriftelijke vordering tegen ondervervoerder – Schorsende werking – 4. Gedeeltelijk averij – Vrachtprijs

1. *Ondervervoerders zijn niet gelijk te stellen met de personen waarvan de vervoerder zich, in de zin van art. 3 C.M.R., voor de bewerkstelling van het vervoer bedient.*

2. *Ondervervoerders zijn ten aanzien van de opdrachtgever contractueel en hoofdelijk met de hoofdvervoerder schonden en zij kunnen uit averij rechtstreeks door de opdrachtgever aangesproken worden.*

3. *Een schriftelijke vordering die tot een ondervervoerder gericht is, heeft schorsend effect ten aanzien van de hoofdvervoerder en van andere ondervvoerders.*

4. *Wanneer de vervoerde goederen bij aankomst gedeeltelijk beschadigd blijken te zijn en de vervoerder aansprakelijk is, is voor het restant slechts een proportioneel gedeelte van de vrachtprijs verschuldigd.*

B.V. H. t/ N.V. S. e.a.

2. Appellante gaf opdracht aan S. Nederland om een lading bonen over de weg te vervoeren van Cesena (Italië) naar Barendrecht (Nederland).

S. Nederland gaf die opdracht door aan S. België, die ze op haar beurt doorgaf aan I.

Deze laatste heeft het vervoer dawerkelijk en volledig uitgevoerd met behulp van een koeloplegger, eigendom van C. en door deze laatste verhuurd aan S. België, die hem op haar beurt onderverhuurd had aan I.

De bonen werden door I. op 8 juli 1989 te Cesena in ontvangst genomen en op 10 juli te Barendrecht afgeleverd. Bij aankomst stelde appellante H. vast dat ze schade opgelopen hadden en met een te hoge temperatuur vervoerd waren. Zij verwoordde haar voorbehouden op de vrachtbrief, als volgt: «warm/ 24°/25°/expertise gemaakt».

Een door haar en een door I. aangestelde deskundige deden dezelfde dag (10 juli 1989), blijkbaar in elkaars bijzijn, de gebruikelijke vaststellingen.

Haar schriftelijke vordering, met aanspraak op vergoeding ad Hfl. 62.789,12, heeft appellante vastgelegd in een per 8 augustus 1989 gedateerde debetnota, die zij niet aan haar contractueel wederpartij S. Nederland, maar aan S. België gericht heeft. Deze laatste heeft de claim, die haar blijkbaar reeds voordien bekend was, omgerekend naar 1.164.738 Belgische frank en dit laatste bedrag met per 31 juli 1989 gedateerde factuur in rekening gebracht jegens de door haar aangestelde effectief vervoerder I.

...

5. Alle partijen zijn het erover eens:

– dat het litigieus vervoer voorwerp was van een (mondelinge) overeenkomst die tussen H. en S. Nederland gesloten werd;

– dat S. Nederland die vervoeropdracht in haar geheel (mondeling) doorgegeven heeft aan S. België;

– dat S. België diezelfde opdracht niet afgewezen maar voorbehoudsloos aanvaard en (mondeling) doorgegeven heeft aan I. die haar, alweer zonder enig voorbehoud, volledig uitvoerde;

– dat S. België en I. (dientenvolge) als ondervoerders opgetreden zijn.

Ondervoerders zijn niet gelijk te stellen met de personen waarvan de vervoerder zich, in de zin van artikel 3 CMR, voor de bewerkstelling van het vervoer bedient of die zijn ondergeschikten zijn en wier rechten en verplichtingen, zelfs wanneer ze nauw verband houden met vervoerverrichtingen, in beginsel niet door de regels van de vervoerovereenkomst beheerst worden.

S. België en I. zijn niet opgetreden als ondergeschikten van S. Nederland en deze laatste heeft zich van hen niet zo maar «bediend». Zij hadden kennis van de initiële vervoerovereenkomst tussen opdrachtgever H. en hoofdvervoerder S. Nederland. Zij hebben die overeenkomst bewust zonder enig voorbehoud overgenomen, wat genoegzaam blijkt uit de CMR-vrachtbrieven die I. samen met de afzenders Cofrutt en Manuzzi en met opdrachtgever H. ondertekend heeft.

Als zodanig zijn zowel S. België als I. ten aanzien van de opdrachtgever *contractueel* en *hoofdelijk* met de hoofdvervoerder gehouden en zij kunnen uit averij *rechtstreeks* door de opdrachtgever aangesproken worden (Cass., 16 novem-

ber 1984, *R.W.*, 1984-85, 2550; Cass., 17 september 1987, *R.W.*, 1987-88, 776).

Mochten de vervoerders S. Nederland, S. België en I. onderling eigen contractuele voorwaarden bedongen hebben, wat zij te dezen niet beweren gedaan te hebben, dan zou dit enkel invloed kunnen hebben op de wijze waarop de schuld tussen hen verdeeld moet worden, maar zonder invloed blijven wat hun hoofdelijke aansprakelijkheid jegens de goederen-belanghebbende betreft (Putzeys, J., *Droit des transports et droit maritime*, nr. 437).

In strijd met wat door de eerste rechter aangenomen werd, bestaat tussen H. en de ondervoerders S. België en I. wel degelijk een rechtsband van contractuele aard.

7. In strijd met wat H. blijft beweren, werd bij aankomst van de goederen (2173 colli) geen «verlies» vastgesteld. Ook in verslag van haar eigen expert is van enig, zij het gedeeltelijk verlies hoegenaamd geen sprake. Daarin wordt wél bevestigd dat de goederen «bijna volledig vernield» waren en dat de «2173 colli» een «Recuperatie/restantwaarde» van 4,34 procent bezaten.

Het gaat derhalve niet om verlies maar om beschadiging.

7. Daaruit volgt dat de averijvordering van de appellante onderworpen is aan de eenparige verjaringstermijn (artikel 32.1, a CMR).

Terecht doet H. gelden dat zij de verjaring doelmatig geschorst heeft. Dat heeft zij gedaan door toezending op 8 augustus 1989 aan S. België van de debetnota ad Hfl. 62.789,12 die genoegzaam beantwoordt aan een schriftelijke vordering in de zin van artikel 32.2 CMR («Wij belasten u voor een schade op auto GGK-436 voor een bedrag van ...», met verwijzing naar de expertise en de daarin bepaalde «Restwaarde» en met verzoek om onverwijld betaling).

In strijd met wat de eerste rechter overwoog, neemt de omstandigheid dat die schriftelijke vordering niet aan de contractueel hoofdvervoerder gericht werd, niet weg dat ze ook schorsend effect heeft ten aanzien van de hoofdvervoerder en van de effectief vervoerder, evenzeer als ten aanzien van S. België. Ingevolge hun toetreding tot de oorspronkelijke opdracht kunnen ook de ondervoerders rechtstreeks aangesproken worden. Dit is het logisch gevolg van de passieve hoofdelijkheid die tussen de vervoerders heerst en strookt overigens met de gewoonterechtelijke regel volgens welke tussen handelaars die (zoals de eerste, tweede en vierde geïntimeerde) tot eenzelfde contractuele verbintenis gehouden zijn, hoofdelijkheid steeds en tot bewijs van het tegendeel vermoed wordt (Cass., 3 april 1952, *Pas.*, 1952, I, 498, Cass., 14 juni 1956, *J.T.*, 1956, 490; Cass., 5 december 1975, *R.C.J.B.*, 1977, 469).

De schriftelijke vordering van H. werd pas afgewezen door de niet-vertrouwelijke brief die de raadsman van S. België aan haar raadsman op 18 december 1989 gericht heeft. De verjaring, die aanvang nam vanaf de dag waarop de goederen zijn afgeleverd, op 11 juli 1989, werd derhalve geschorst tussen 8 augustus en 18 december 1989, zodat de averijvordering die bij dagvaarding van 11 juli 1990 jegens S. Nederland en met conclusies van 10 augustus 1990 jegens de overige partijen ingesteld werd, geenszins verjaard is.

8. Blijkens de CMR-vrachtbrieven werden de goederen door I. zonder enig voorbehoud in ontvangst genomen. Niet enkel uit het verslag van de door H. aangestelde expert, maar ook uit dat van de namens I. optredend expert, staat vast dat de sperziebonen bij aankomst zo beschadigd waren, dat ze

niet meer vatbaar waren voor menselijke consumptie en, in vergelijking met het «gezonde waarde», nog slechts een «restantwaarde» vertoonden van minder dan vijf procent. Beide experts hebben te hoge pulptemperatuur ingevolge defect van de koeleenheid als schadeoorzaak aangewezen.

Nu aldus vaststaat dat de schade ontstaan is tussen het ogenblik van inontvangstneming en dat van de aflevering van de goederen, zijn – met uitzondering van C. – alle geïntimeerden als vervoerders jegens H. voor de schade aansprakelijk (artikel 17.1 CMR) en vordert deze laatste terecht hun hoofdelijke veroordeling tot vergoeding ervan.

Die vergoeding wordt door H. terecht op basis van het brutogewicht der goederen berekend, nu blijkt dat niet enkel haar expert maar ook die van I. die berekeningswijze toegepast hebben. Weliswaar heeft laatstgenoemde expert ook nog een berekening op basis van het nettogewicht gemaakt, maar hij heeft er geen voorrang aan gegeven en ze integendeel slechts in tweede instantie vermeld («sub B»). Nu beide experts bovendien de af te trekken restantwaarde uitsluitend op het aantal kisten en dus eveneens op basis van het brutogewicht berekend hebben, dient hetzelfde gewicht ook wat de verliesberekening in aanmerking genomen te worden.

De vergoeding van de goederenschade beloopt derhalve Hfl. 58.319,74, doch dient onverminderd met de restantwaarde (Hfl. 2.824,90) tot Hfl. 55.494,84. Dit bedrag wordt door H. terecht als «Kostprijs vertrek» aangemerkt. Dit blijkt duidelijk uit de facturen van de Italiaanse afzenders waarin telkens een eenheidsprijs van Hfl. 3,34 per kg. in rekening gebracht wordt. Zonder gevaar voor vergissing mag aangenomen worden dat de goederenschade door de experts berekend werd met inachtneming van artikel 23.1 CMR, zodat het bedrag van Hfl. 55.494,84 de waarde van de goederen betreft «op de plaats en het tijdstip van de inontvangstneming door de vervoerder». De vrachtprijs is er dus niet in begrepen.

Nu vaststaat dat de goederen bij aankomst beschadigd waren tot beloop van 95,16 procent is H. aan S. Nederland slechts het proportioneel gedeelte van de door haar in rekening gebrachte vrachtprijs (Hfl. 3.250) verschuldigd, dus 4,84 procent ervan of Hfl. 157,30 (artikel 23,4 CMR).

De aan H. toekomende schadevergoeding blijft aldus beperkt tot Hfl. 55.494,84, onverminderd de vergoedende en gerechtelijke interesten tegen vijf procent per jaar, die verschuldigd zijn (zoals door H. gevorderd) vanaf 18 augustus 1989.

De kosten van de door H. eenzijdig in werking gestelde privé-deskundige zijn geen met betrekking tot het vervoer gemaakte kosten, in de zin van artikel 23,4 CMR. Hetzelfde geldt het bedrag dat als «commissie H. 6%» gevorderd wordt.

9. S. België en I. vorderen over en weer tegen elkaar algehele vrijwaring.

Ten onrechte stelt S. België dat de vrijwaringseis van I. op grond van artikel 32.1 CMR verjaard is. Die eis is immers niet op het vervoercontract maar op haar met S. België (mondeling) gesloten huurovereenkomst gebaseerd.

Uit «demontage en testing» heeft de voor I. optredend expert vastgesteld dat de schade te wijten is aan breuk van de centrifugaal-koppeling tussen compressor en motor van de koeleenheid, waardoor geen koeling meer mogelijk was.

I. doet gelden dat S. België volgens overeenkomst voor het onderhoud van de verhuurde koeloplegger diende te zor-

gen. Zij stelt meteen dat de schade te wijten is aan een verborgen gebrek van de verhuurde zaak en dat S. België haar uit artikel 1721 B.W. moet vrijwaren voor de goederenscha- de die daardoor veroorzaakt werd.

Die stelling is ongegrond. I. ontkent niet dat zij de koelwagen reeds twee jaar in huur hield en dat de koeleenheid al die tijd probleemloos gefunctioneerd heeft. De verhuurder is aan de huurder uit artikel 1721 B.W. geen vrijwaring en schadevergoeding verschuldigd voor gebreken die het verhuurde goed pas na het sluiten van de huurovereenkomst hebben getroffen.

Zelf benadrukt I. dat het onderhoud van de koeleenheid daadwerkelijk op verzoek van S. België en op kosten van deze laatste door de firma Grencobel verricht werd en haar expert bevestigt dat dit normaal om de 1600 uren gebeurde en dat op 10 juli 1989 nog maar 1338 uren verlopen waren sinds de laatste onderhoudsbeurt. Op grond van gewichtig vermoeden mag dan ook aangenomen worden dat de breuk niet aan gebrek aan onderhoud te wijten is en het tegendeel wordt door I. ook niet bewezen, laat staan bewezen.

Daarentegen is deze laatste als huurder op grond van artikel 1732 B.W. voor de breuk aansprakelijk, tenzij zij bewijst dat de breuk buiten haar schuld plaatshad. Dat bewijs levert zij niet, wat noopt tot het besluit dat de breuk door haar toedoen ontstaan is.

Daaruit volgt dat haar tussenvordering tot vrijwaring ongegrond is en dat die welke S. België tegen haar instelde, wel gegrond is.

10. De door S. België tegen C.T.R. ingestelde vordering tot vrijwaring is ongegrond. Terecht beroept deze laatste zich dienaangaande van haar kant op artikel 1732 B.W., evenals op artikel 1735 B.W., op grond van hetwelk S. België jegens C.T.R. immers aansprakelijk is voor de breuk die door toedoen van haar onderverhuurder I. ontstaan is.

11. De door S. Nederland tegen S. België en I. hoofdelijk gerichte vordering tot vrijwaring komt daarentegen gegrond voor, gelet op het feit dat de goederenschade ontstaan is door toedoen van I. die het hele vervoer bewerkstelligde, evenals op de omstandigheid dat S. België haar ondervervoerder, jegens S. Nederland, hoofdvervoerder, op grond van artikel 3 CMR aansprakelijk is.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE TONGEREN

4e KAMER – 15 MEI 1995

Rechter: de h. Vrancken, alleenrechtsprekend

Advocaten: mrs. Stabel, Vanreyten loco Vanagt en Van Bosch loco K. Peeters

Onrechtmatige daad - Aansprakelijkheid – 1. Geesteszieke – Art. 1386bis B.W. – Uitspraak naar billijkheid – Gematigd uitstel van betaling – 2. Psychiatrisch ziekenhuis – Openbaar ziekenhuis – Orgaantheorie – Bewaking van patiënten – Ontvluchting van ter observatie opgenomen patiënt

1. De tegenstelling tussen het maatschappelijk vermogen van de schadelijder, een B.V.B.A., en het vervangingsinkomen van een in een psychiatrisch centrum opgenomen schadeverwek-

ker, vormt een reden om laatstgenoemde op grond van art. 1386bis B.W. een gematigd uitstel van betaling te verlenen.

2. De psychiaters en de verplegers-bewakers van een openbaar psychiatrisch centrum, afhankelijk van het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, zijn de organen van deze overheid, zodat de foutieve handelingen van deze ambtenaren-organen, gepleegd binnen de perken van de hen toegekende bevoegdheden, rechtstreeks aan deze overheid worden toegerekend.

Een psychiatrische instelling dient in te staan voor een strikte bewaking van haar patiënten, te meer wanneer deze ter observatie werden opgenomen omdat zij hetzij hun gezondheid of veiligheid ernstig in het gedrang brengen, hetzij een ernstige bedreiging vormen voor andermans leven of integriteit.

Het enkele feit dat een patiënt reeds na enkele uren met enig geweld kon ontvluchten uit de gesloten afdeling van de psychiatrische instelling waar hij op grond van de wet van 26 juni 1990 betreffende de bescherming van de persoon van de geesteszieke bij dringendheid ter observatie was opgenomen en waar zijn wangedrag uit drie voorgaande collocaties voldoende was gekend, volstaat om vast te stellen dat het psychiatrisch centrum nalatig is geweest in de uitoefening van zijn bewakingsplicht.

B.V.B.A. K. De H. t/ B. en Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, openbaar psychiatrisch ziekenhuis D.

1. De vordering en de ontvankelijkheid:

In de dagvaarding vordert de B.V.B.A. K. De H. de hoofdelijke en solidaire veroordeling van Lucie B. en het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap – Psychiatrisch ziekenhuis D. om haar een schadevergoeding te betalen van 59.665 frank (negenenvijftigduizend zeshonderdvijfenzestig frank), te vermeerderen met de vergoedende intresten vanaf 21 maart 1991, met de gerechtelijke intresten en met de kosten van het geding. Zij vordert tevens de toelating tot voorlopige tenuitvoerlegging van het vonnis.

Lucien B. werd voor de misdrijven die hem werden ten laste gelegd in de vordering tot internering van de procureur des Konings te Tongeren van 27 juni 1991 (notitienummer 17/3750.N.91), waaronder de misdrijven gepleegd op 21 maart 1991 (diefstal van een motorvoertuig en geen aansprakelijkheidsverzekering voor een gestolen motorvoertuig), bij beschikking van de raadkamer van de rechtbank van eerste aanleg te Tongeren van 30 juli 1991 geïnterneerd omdat hij op het ogenblik van de feiten in staat van krankzinnigheid verkeerde en een gevaar opleverde voor de maatschappij.

Omwille van de beschikking van de raadkamer van de rechtbank van eerste aanleg te Tongeren van 30 juli 1991, die kracht van gewijsde heeft, is deze burgerlijke rechtbank thans bevoegd om kennis te nemen van de vordering van aanlegster die deels op een misdrijf is gesteund.

2. De feiten

Op 21 maart 1991 om 11.00 uur werd een met zuivelproducten geladen lichte vrachtwagen van de B.V.B.A. K. De H. te Lanaken gestolen. De bestuurder had het voertuig even voorbij een krantenwinkel geparkeerd om er een krant te kopen. Volgens zijn verklaring had hij de motor afgezet. Hij liet al de richtingsaanwijzers gelijktijdig branden. Hij liet echter de sleutel op het contact zitten en sloot de portieren niet. De bestelwagen werd op 25 maart 1995 aangetroffen te Antwerpen. Deze (gebruiks)diefstal werd gepleegd door Lucien B.

Op 21 maart 1991 was Lucien B. op verzoek van zijn vader bij beslissing van de procureur des Konings te Tongeren andermaal ter observatie opgenomen in het psychiatrisch ziekenhuis D. te Lanaken-Rekem. Hij ontvluchtte er nog dezelfde dag om 10.45 uur door met een tafel een ruit van de dagzaal van de gesloten afdeling in te slaan.

Volgens de administratief-directeur van het centrum betrof het zijn vierde collocatie. De eerste collocatie vond plaats van 1 tot 17 juni 1988. De tweede collocatie liep van 29 september 1988 tot zijn invrijheidstelling op proef op 30 maart 1989. Tijdens deze periode ontvluchtte hij van 4 tot 13 oktober 1988. De derde collocatie liep van 20 september 1990 tot 7 december 1990. Tijdens deze periode ontvluchtte hij tweemaal, namelijk van 24 september tot 22 oktober 1990 en van 30 oktober tot 7 december 1990.

Volgens het psychiatrisch verslag van 13 juni 1991 werd hij meestal opgenomen onder collocatiedwang in een toestand van verwardheid met waanachtige belevenissen en agressieve uitbarstingen, al dan niet onder invloed van drugs.

Kort vóór zijn inobservatieneming op 21 maart 1991 had hij nog op 17 maart 1994 te Lanaken een personenauto gestolen terwijl de bestuurder ervan dertig meter verder aan een weide een gesprek voerde maar zijn jas met de autosleutels op de achterbank had laten liggen.

Nadat hij op 25 maart 1991 om 2.30 uur te Antwerpen werd gevat, kon hij niet worden verhoord omdat hij wartaal sprak. Hij kon om 14.30 uur nog niet door de psychiatrische instelling worden gehoord omdat hij omwille van zijn geestestoestand in een isoleercel zat. Hij werd onderhoord op 22 april 1991, waarop hij heeft verklaard dat de motor van de lichte vrachtwagen draaide.

Volgens het voormeld psychiatrisch verslag was zijn toerekeningsvatbaarheid en verantwoordelijkheidszin verminderd ten gevolge van de geestestoestand en de toestand van krankzinnigheid, zowel op het moment van de feiten als op het moment van het onderzoek. Deze stoornis maakte hem ongeschikt tot het controleren van zijn daden.

De B.V.B.A. K. De H. berekende reeds op 25 maart 1991 haar schade op 59.665 frank.

Na zijn ontvluchting op 21 maart 1991 ontvluchtte hij nogmaals uit dezelfde instelling van 5 tot 7 april 1991, van 23 april tot 4 mei 1991 en op 14 mei 1991. Tijdens de ontvluchting van 23 april tot 4 mei 1991 heeft hij opnieuw een lichte vrachtwagen gestolen die ditmaal geladen was met viskisten.

Sedert de beschikking tot internering van de raadkamer van 30 juli 1991 verblijft hij in de psychiatrische afdeling van de gevangenis te Merksplas.

Lucien B. geniet een invaliditeitsvergoeding. Hij is ongehuwd en heeft zijn woonplaats bij zijn vader.

Wegens de te late aangifte op 4 augustus 1993 van de feiten op 21 maart 1991, verleent de verzekeraar van zijn burgerlijke aansprakelijkheid geen dekking.

3. De vordering tegen de krankzinnige

De B.V.B.A. K. De H. steunt haar vordering tegen Lucien B. op artikel 1386bis van het Burgerlijk Wetboek dat bepaalt dat de rechter de krankzinnige kan veroordelen tot de gehele vergoeding of tot een gedeelte van de vergoeding waartoe hij zou gehouden zijn indien hij de controle van zijn daden had. De rechter doet uitspraak naar billijkheid, reke-

ning houdende met de omstandigheden en met de toestand van partijen.

De omstandigheid dat de bestuurder zijn geparkeerd motorvoertuig had verlaten zonder de nodige voorzorgen te nemen om enig misbruik te voorkomen (art. 7.2 Wegcode), heeft niet tot gevolg dat zijn werkgeefster een gedeelte van haar schade zelf dient te dragen. Het betrof geen gelegenheidsdiefstal waar de dader als het ware door de omstandigheden werd geïnspireerd om ze te plegen.

De omstandigheden dat Lucien B. voor de vierde maal verbleef in het psychiatrisch centrum waar hij bij hoogdringendheid op vordering van de procureur des Konings in een gesloten afdeling ter observatie was opgenomen en waar hij reeds na enkele uren andermaal kon ontvluchten, alsmede de omstandigheid dat de verzekeraar van zijn burgerlijke aansprakelijkheid geen dekking heeft verleend, volstaan niet om hem slechts te veroordelen tot vergoeding van een gedeelte van de door hem veroorzaakte schade.

De tegenstelling tussen het maatschappelijk vermogen van de schadelijder en het vervangingsinkomen van de schadeverwekker vormt wel een reden om laatstgenoemde ambtshalve gematigd uitstel van betaling te verlenen in die zin dat hij zijn schuld mag afkorten met maandelijkse stortingen van telkens ten minste 1.000 frank vanaf 1 april 1995 (cfr. Rb. Tongeren, 9 februari 1987, Tschursin en N.V. S.M. V. Schouteden, onuitg.).

4. De vordering tegen de psychiatrische instelling

De B.V.B.A. K. De H. steunt haar vordering tegen het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap – Psychiatrisch ziekenhuis D. terecht op de artikelen 1382 en 1383 van het Burgerlijk Wetboek.

De psychiaters en de verplegers-bewakers van het psychiatrisch centrum zijn de organen van de overheid en de foutieve handelingen van deze ambtenaren-organen binnen de perken van de hen toegekende bevoegdheden worden rechtstreeks aan de overheid toegerekend.

De omstandigheid dat de bestuurder zijn geparkeerd motorvoertuig had verlaten zonder de nodige voorzorgen te nemen om enig misbruik te voorkomen (art. 7.2 Wegcode), heeft niet tot gevolg dat zijn werkgeefster een gedeelte van haar schade zelf dient te dragen. Het betrof geen gelegenheidsdiefstal waar de dader als het ware door de omstandigheden werd geïnspireerd om ze te plegen.

Het medisch component van de psychiatrische behandeling neemt niet weg dat de psychiatrische instelling dient in te staan voor een strikte bewaking van haar patiënten, te meer wanneer deze er ter observatie werden opgenomen omdat zij hetzij hun gezondheid of veiligheid ernstig in het gedrang brengen, hetzij een ernstige bedreiging vormen voor andermans leven of integriteit.

Het enkele feit dat de patiënt reeds na enkele uren met enig geweld kon ontvluchten uit de gesloten afdeling van de psychiatrische instelling waar hij op grond van de wet van 26 juni 1990 betreffende de bescherming van de persoon van de geesteszieke bij dringendheid ter observatie was opgenomen en waar zijn wangedrag uit drie voorgaande collocaties voldoende was gekend, volstaat om vast te stellen dat het psychiatrisch centrum nalatig heeft gehandeld in de uitoefening van zijn bewakingsplicht.

(...)

NOOT – Zie daarover: Van Oevelen, A., «De aansprakelijkheid jegens psychisch gehandicapten», *R.G.A.R.*, 1980, nr. 10.151.

RECHTSPRAAK IN KORT BESTEK

Hof Gent (13e Kamer), 1 februari 1995

Belasting over de toegevoegde waarde – Verzet tegen dwangbevel afgewezen – Hoger beroep – Niet gemotiveerd verzoek van het bestuur tot consignatie – Geen consignatie binnen twee maanden – Hoger beroep ontvankelijk

«De vraag tot consignatie was niet gemotiveerd en verwees enkel naar art. 92, tweede lid, van het B.T.W.-wetboek.

«Uit een arrest van het Arbitragehof van 18 november 1992 (Belgisch Staatsblad 16 januari 1993) blijkt dat de vraag tot consignatie dient gesteund te zijn op objectieve en noodzakelijkerwijs controleerbare gegevens van een administratief dossier waaruit kan worden opgemaakt dat de genomen maatregel redelijkerwijs verantwoord is, rekening houdende met de doelstelling van de wetgever en dat 'wanneer zij (d.i. de vraag tot consignatie) genomen zou zijn zonder te zijn gedragen door de gegevens van de zaak, zou die beslissing na onderzoek door de rechter overeenkomstig artikel 107 van de Grondwet als niet toepasbaar moeten worden beschouwd, in welk geval zij niet langer een beletsel kan vormen voor de behandeling ten gronde'.

«Nu de vraag tot consignatie van 29 november 1989 niet is gemotiveerd, vormt de laattijdige betaling van de gevorderde som geen beletsel voor de behandeling ten gronde.

«Het hoger beroep is derhalve ontvankelijk.»

(Voorzitter: de h. Gallet – Advocaten: mrs. Sablon en Peeraer – In de zaak: B. e.a. t/ Belgische Staat

NOOT – Een arrest met een beslissing van gelijke strekking is door dezelfde kamer van het hof gewezen op 8 februari 1995 in zake D. e.a. t/ Belgische Staat.

Hof Antwerpen (13e Kamer), 18 december 1995

Echtscheiding – Bewijs – Verzoek tot vaststelling van een homoseksuele relatie bij deurwaardersexploot – Ongegrond – Begrip overspel

«Overwegende dat op 13 oktober 1995 appellant een verzoekschrift tot vaststelling van overspel bij gerechtsdeurwaarder indiende, overeenkomstig art. 1016bis Ger.W.; dat in werkelijkheid het verzoek ertoe strekte de lesbische verhouding van zijn echtgenote te doen vaststellen;

«Overwegende dat de eerste rechter terecht het verzoek ontvankelijk doch ongegrond heeft verklaard op grond dat:

– de wet van 20 mei 1987 tot doel heeft, gelet op de afschaffing van het overspel als delict, de voorheen bestaande strafrechtelijke vaststelling te vervangen door een burgerlijke vaststelling;

– het overspel een voltrokken geslachtsgemeenschap met een persoon van het andere geslacht vereist;

– het begrip 'overspel' strikt geïnterpreteerd dient te worden omdat de vaststelling ervan een schending veronderstelt van het grondwettelijk recht van de onschendbaarheid van de woning,

– dat derhalve de beweerde feiten die door de echtgenote van verzoeker (appellant) gepleegd zouden worden, niet beschouwd kunnen worden als overspel, zodat artikel 1016bis Ger.W. niet toepasselijk is;

Overwegende dat, in tegenstelling met wat bepaalde rechtsleer en rechtspraak beweert, de wet, die aan duidelijkheid niet te wensen overlaat, geenszins toelaat ruim geïnterpreteerd te worden door het begrip overspel uit te breiden tot 'elke inbreuk op de huwelijksstrouw';

«Overwegende dat appellant het tevergeefs heeft over een zogenaamde inbreuk op het gelijkheidsbeginsel; dat het immers gaat om twee totaal verschillende verhoudingen die enkel met de door de wet toegelaten en geëigende middelen bewezen kunnen worden.»

(Voorzitter: de h. Beeckman - Advocaat: mr. Verstraete - In de zaak: M.)

NOOT – Zie APS, F., «De vaststelling bij deurwaarders-exploot van homoseksuele relaties in het kader van een echtscheidingsprocedure», *R.W.*, 1995-96, 510, noot onder Rb. Antwerpen, 24 november 1994.

Rb. Hasselt (1e Kamer), 16 mei 1995

Echtscheiding – Door onderlinge toestemming – Ongegrondheid verzoek – Afwezigheid partijen bij eerste verschijning – Ontoelaatbaarheid nieuw verzoekschrift – Geen ingrijpende wijziging toestand van een der echtgenoten overeenkomstig art. 1293 Ger.W.

Om de volgende redenen verklaart de rechtbank het op 7 februari 1995 ingediende verzoek ongegrond, en het op 3 april 1995 ingediende verzoek niet toelaatbaar.

«Partijen legden een verzoekschrift tot echtscheiding door onderlinge toestemming neer ter griffie dezer rechtbank op 7 februari 1995. Het openbaar ministerie adviseerde op 17 februari 1995, advies dat op 20 februari 1995 ter griffie werd neergelegd. Partijen werden opgeroepen om te verschijnen voor de voorzitter dezer rechtbank te zijner zitting van 1 maart 1995. Alstoen zijn partijen niet verschenen.

Op 3 april 1995 liet hun notaris een nieuw verzoekschrift aan de griffie toekomen, samen met een uitgifte van een wijzigende regelingsakte van 15 maart 1995. In deze laatstgenoemde overeenkomst bedingen partijen dat de oplegsom van 1.523.000 fr. door W. verschuldigd aan E. in eenmaal dient te worden betaald binnen twee maanden nadat de echtscheiding definitief is geworden, en niet meer met 60 maanden aflossingen mag worden voldaan.

«Het tweede verzoekschrift en de wijzigingsakte van 15 maart 1995 waarop het gebaseerd is voldoet niet aan de vereisten van art. 1293 Ger.W., daar niet wordt aangetoond dat de toestand van één der echtgenoten ingrijpend is gewijzigd. Een procedure echtscheiding door onderlinge toestemming vat aan op het ogenblik van de neerlegging van het

verzoekschrift en niet bij de eerste verschijning, aangezien het openbaar ministerie reeds dient te adviseren over de inhoud van de regelingsakte voor deze eerste verschijning.

«Partijen vervolgden hun vordering niet die werd ingeleid bij de neerlegging van het verzoekschrift op 7 februari 1995, zoals voorgeschreven bij art. 1289 Ger.W. Deze vordering is dan ook ongegrond.

«De aanvullende vordering, ingeleid bij nieuw verzoekschrift van 3 april 1995, is niet toelaatbaar.»

(Voorzitter: de h. Palms – Openbaar ministerie: de h. De Bus – In de zaak: W. en E.)

Kh. Hasselt (2e Kamer), 30 maart 1995

Factuur – Art. 25 W.Kh. – Afwezigheid van protest – Toepassingsgebied – Aanneming van werk – Draagwijdte – Zichtbare gebreken

«Het wordt niet door verweerster betwist dat de facturen van de gefailleerde niet werden geprotesteerd.

«Art. 25 W.Kh. is niet alleen toepasselijk op handelskoop, maar ook op andere handelsverrichtingen, zoals aannemingscontracten (Cass., 1 december 1967, *Pas.*, 1968, I, 440; Antwerpen, 12 oktober 1993, onuitg., AR. 2443/87; Brussel, 18 oktober 1984, *T.Aann.* 1989, 112).

«Daar de facturen niet werden geprotesteerd en men zich dus niet meer op het bestaan van zichtbare gebreken kan beroepen (Factuur, in *A.P.R.*, nrs. 222 en 298), moet het werk als aanvaard worden beschouwd.»

(Voorzitter: de h. Beerten – Advocaten mrs. Nulens en Dries – In de zaak: N.V. Z. t/ B.V.B.A. Z.D.)

Vred. Ieper (2e Kanton), 1 maart 1996

Verjaring – Vordering uit misdrijf – Rechter die zich aansluit bij het oordeel van het Arbitragehof – Termijn – Der-tig jaar

Tegen de vordering van eiseres tot vergoeding van schade voortvloeiend uit een misdrijf werpt verweerster de vijfjarige verjaring op. Haar stelling dat de rechter niet gebonden is door een arrest van het Arbitragehof, maar door de wet, wordt als volgt beantwoord.

«Het Arbitragehof heeft zich naar aanleiding van een prejudiciële vraag omtrent art. 26 van de voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering uitgesproken in een arrest van 21 maart 1995 en gesteld dat die wetbepaling de Grondwet schendt.

«Praktisch gezien betekent zulks echter niet dat een rechter vanaf de publicatie van het arrest in het Belgisch Staatsblad een burgerlijke vordering voor hem ingeleid nadat deze verjaard is overeenkomstig art. 26 V.T.W.S., automatisch mag besluiten tot de niet-toepassing van dit artikel, aangezien een arrest van het Arbitragehof met betrekking tot een prejudiciële vraag slechts een beperkt *relatief* gezag heeft en enkel het rechtscollège dat de vraag heeft gesteld, verplicht het gezag van het Arbitragehof te aanvaarden.

«Wanneer het Arbitragehof over een bepaald onderwerp reeds uitspraak heeft gedaan, dan kan het rechtscollège bij

wie een dergelijke zaak aanhangig is en bij wie opnieuw de discussie omtrent de strijdigheid van art. 26 V.T.W.S. met de Grondwet wordt gesteld als prejudiciële vraag, besluiten dat deze vraag reeds beantwoord is, en kan hij, zich aansluitend bij het Arbitragehof, deze bepaling buiten toepassing verklaren in het geschil. (Luik, 10 december 1991, *J.L.M.B.* 1992, 949; Luik, 12 april 1991, *Rev. trim. dr. fam.*, 1991, 391; Pire D., «Les effets de la Cour d'Arbitrage rendus sur question préjudicielle», *J.L.M.B.*, 1992, 952-954).

«Wij zijn van oordeel dat deze prejudiciële vraag minstens impliciet werd gesteld, zodat art. 26 V.T.W.S. buiten toepassing dient te worden verklaard.

«In dat geval moeten de Belgische wetten worden toegepast met die correctie dat art. 26 niet in acht genomen mag worden.

«De logische oplossing is dat alsdan art. 2262 van het Burgerlijk Wetboek wordt toegepast, nl. de dertigjarige verjaring (Luc Arnou, «De verjaring van de burgerlijke verjaring voortspruitend uit een misdrijf», *A.J.T.*, 1994-95, 424).»

(Rechter: de h. Vandenbulcke – Advocaten: mrs. Snick en Gheysen – In de zaak: N.V. D. t/ J.)

WETGEVING IN KORT BESTEK

Onder de zorg van de Faculteit van de Rechtsgeleerdheid van de V.U.B. (coördinatie: prof. dr. M. van Damme)

Dit overzicht betreft de wetgeving bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad van april 1996 en kwam tot stand met medewerking van A.M. Baeke, G. Debersaques, V. De Saedeleer, P. Dufaux en L. Veny.

Nieuwe Gemeentewet – Gehandicapt raadslid

Het K.B. van 25 februari 1996 (*B.S.*, 1 april 1996) behelst de uitwerking van de criteria, bedoeld in artikel 12bis N. Gemeentewet, ter vervanging van een raadslid dat wegens een handicap niet zelfstandig zijn mandaat kan vervullen. Voor de toepassing van dit artikel wordt als gehandicapt raadslid beschouwd het verkozen gemeenteraadslid dat persoonlijke bijstand nodig heeft voor de uitoefening van zijn mandaat wegens een zware zintuigelijke handicap, zware spraakmoeilijkheden of een motorische handicap waardoor hij grote moeilijkheden heeft om met de documenten om te gaan.

Luidens artikel 2 van het besluit wordt het bewijs van een dergelijke handicap geleverd door een medisch attest, afgegeven door een geneesheer. Dit attest bevat de uitdrukkelijke verklaring dat het raadslid zich in een van de voormelde situaties bevindt, niet zelfstandig zijn mandaat kan vervullen en voor de uitoefening ervan persoonlijke bijstand behoeft.

Het koninklijk besluit van 25 februari 1996 is in werking getreden de tiende dag na bekendmaking in het Belgisch Staatsblad.

L.V.

Heffing lozing afvalwater – Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Met de ordonnantie van 29 maart 1996 (*B.S.*, 1 april 1996) wordt een jaarlijkse heffing ingesteld op de lozing van afvalwater, uitgevoerd op het grondgebied van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, ongeacht de herkomst van het water, met uitzondering van het regenwater dat in tanks en putten met een huishoudelijk gebruik wordt opgevangen, en ongeacht de lozingswijze (art. 3). De heffing is verschuldigd door heffingsplichtigen, dit zijn onder meer de persoon of personen op wiens of wier naam bij de waterdistributeur op het grondgebied van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest een watermeter is geopend en door hen die over een waterwinningsinstallatie beschikken of beschikten op het grondgebied van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, wat betreft het water dat niet wordt geleverd door de waterdistributeur. De heffingsplichtigen zijn gehouden ieder jaar voor 31 maart aan het Brussels Instituut voor milieubeheer een aangifte voor te leggen, ingevuld, voor juist verklaard, gedagtekend en ondertekend (art. 14).

Als bepaalde voorwaarden worden nageleefd, krijgen bepaalde heffingsplichtigen vrijstelling van de heffing (art. 7).

Wat de berekening van de heffing betreft wordt onderscheid gemaakt tussen huishoudelijk en niet-huishoudelijk afvalwater (artt. 8-12).

Onderzoek en controle gebeurt door het Bestuur van financiën en begroting van het Ministerie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (artt. 15-21). Zo zijn de heffingsplichtigen bijvoorbeeld verplicht alle boeken en documenten die noodzakelijk zijn om de voor de berekening van de heffing noodzakelijke gegevens te bepalen, over te leggen, wanneer het ministerie hierom verzoekt (art. 15). Ook dienen zij vrije toegang te verlenen tot hun beroepslokalen teneinde aan de ambtenaren belast met toezicht en controle de mogelijkheid te verschaffen de aard en de belangrijkheid van bedoelde activiteit vast te stellen en het bestaan, de aard en de hoeveelheid na te zien van de voorraden en voorwerpen van welke aard ook die deze personen er bezitten, en vaststellingen te verrichten die kunnen bijdragen tot de correcte inning van de heffing (art. 18).

Om te bepalen of een persoon aan de heffing is onderworpen en wat het bedrag is van de heffing kan het ministerie alle door het gemene recht toegelaten bewijsmiddelen aanvoeren, met uitzondering van de eed, met inbegrip van de processen-verbaal die het opmaakt (art. 22).

De heffing wordt enerzijds geïnd door middel van kohieren en moet anderzijds uiterlijk binnen twee maanden na de verzending van het aanslagbiljet worden betaald (art. 31).

Bij gebreke van betaling van de heffing binnen twee maanden na de verzending van het aanslagbiljet, brengen de verschuldigde sommen voor de duur van het verwijl een interest op, die is vastgesteld op 0,8% per kalendermaand (art. 33).

De verjaringstermijn van de invordering van de heffing en van de interesten bedraagt vijf jaar vanaf de dag waarop ze ontstaat (art. 34).

Bij niet-betaling van de heffingen en van de interesten binnen de in art. 31 gestelde termijnen, wordt een dwangbevel uitgevaardigd.

Verder bevat de ordonnantie een aantal straf- (artt. 39-42), opheffings- (artt. 46-48) en overgangsbepalingen (art. 49) en

legt ze de bestemming vast van de opbrengst van de heffing (art. 43).

De ordonnantie is in werking getreden op de dag waarop ze in het Belgisch Staatsblad is bekendgemaakt, zijnde op 1 april 1996.

V.D.S.

Verzekeringsbemiddeling en distributie van verzekeringen

In het Belgisch Staatsblad van 3 april 1996 is het koninklijk besluit van 25 maart 1996 bekendgemaakt waarin uitvoering wordt gegeven aan de artikelen 9, 10, 2°, 4° en 6° en 11, § 3, van de wet van 27 maart 1995 betreffende de verzekeringsbemiddeling en de distributie van verzekeringen.

Het besluit regelt inzonderheid:

- de vorm en de voorwaarden van de aanvraag tot registratie die de verzekeringstussenpersonen overeenkomstig artikel 9 van de wet van 27 maart 1995 bij de Controledienst voor de Verzekeringen moeten indienen, en de gegevens die aan dezelfde Dienst moeten worden meegedeeld met het oog op de in artikel 12 van de wet bedoelde inschrijving van wie verantwoordelijk is voor de distributie van verzekeringsondernemingen (artikelen 2 tot 13 van het besluit);

- de vorm en de inhoud van het in artikel 10, 2°, van de wet van 27 maart 1995 gestelde vereiste in verband met de voldoende financiële draagkracht (artikelen 14 tot 17 van het besluit);

- de voorwaarden waaronder de betrokken personen de risico's voor beroepsaansprakelijkheid moeten verzekeren (artikel 10, 4°, van de wet en de artikelen 18 tot 21 van het besluit);

- de criteria op grond waarvan het in artikel 10, 6°, van de wet van 27 maart 1995 bedoelde jaarlijks te betalen inschrijvingsgeld kan worden bepaald (artikelen 22 tot 24 van het besluit);

- het bewijs van de vereiste beroepskennis, bedoeld in artikel 11, § 3, van de voornoemde wet van 27 maart 1995 (artikelen 25 tot 27 van het besluit).

Het koninklijk besluit van 25 maart 1996 is in werking getreden op de dag waarop het in het Belgisch Staatsblad is bekendgemaakt, dit is op 3 april 1996.

M.V.D.

Lokale radio's

In het Belgisch Staatsblad van 3 april 1996 is het besluit van de Vlaamse regering van 5 maart 1996 betreffende de toekenning van zendvergunningen aan de erkende lokale radio's, bekendgemaakt (inwerkingtreding op 13 april 1996; overgangsrecht: zie art. 16).

In de regel mag het effectief uitgestraald vermogen van de zendinstallatie van een lokale radio voortaan de 100 Watt niet overschrijden (art. 2). Een aanvraag moet worden gericht tot de Vlaamse minister bevoegd voor mediabeleid (art. 3), die een zendvergunning verleent voor de duur van de erkenning van de lokale radio (art. 8). Een wijziging in de toegewezen frequentie geeft geen aanleiding tot schadevergoeding (art. 7). Verder kan deze zendvergunning onder voorwaarden ook worden ingetrokken of geschorst (art. 13).

De rechten voor het uitreiken of wijzigen van een vergunning, alsook het jaarlijks recht voor het toezicht op de nale-

ving van de vergunningsvoorwaarden worden bepaald in art. 15.

Tenslotte stelt de Vlaamse minister bevoegd voor mediabeleid een frequentieplan op ten behoeve van de zendinstallaties van de lokale radio's van de Vlaamse gemeenschap (art. 4).

G.D.

Auteursrecht

Het koninklijk besluit van 28 maart 1996 betreffende het recht op vergoeding voor het kopiëren voor eigen gebruik voor de auteurs, de uitvoerende kunstenaars en de producenten van fonogrammen en van audiovisuele werken (*B.S.*, 6 april 1996, inwerkingtreding op 6 april 1996) bepaalt de maatregelen inzake de toepassing van het recht op vergoeding voor het kopiëren voor eigen gebruik omschreven in de artikelen 55 en volgende van de wet van 30 juni 1994 betreffende het auteursrecht en de naburige rechten (*B.S.*, 27 juli 1994, err. 22 november 1994).

In het besproken besluit worden het bedrag van de vergoeding voor het kopiëren voor eigen gebruik vastgesteld, het tijdstip waarop de vergoeding verschuldigd is, alsook de wijze waarop zij wordt geïnd, verdeeld, terugbetaald en er toezicht wordt uitgeoefend. Tevens wordt een adviescommissie ingesteld voor raadpleging van de betrokken milieus.

Voor het verslag aan de Koning en het advies van de Raad van State, afdeling wetgeving, kan worden verwezen naar het Belgisch Staatsblad, 6 april 1996, pp. 8207 e.v.

G.D.

Werkloosheidsreglementering – Meerjarenplan voor de werkgelegenheid

Het koninklijk besluit van 26 maart 1996 (*B.S.*, 6 april 1996, p. 8.226) brengt een aantal wijzigingen aan in het K.B. van 25 november 1991 betreffende de werkloosheid. Een aantal van deze wijzigingen is ingegeven door de uitvoering van het meerjarenplan voor de werkgelegenheid. In deze bijdrage zullen de belangrijkste wijzigingen worden besproken. Voor een volledig overzicht van alle wijzigingen wordt verwezen naar de tekst van het K.B.

1. Gewone beheer van het eigen bezit. Artikel 45 van het werkloosheidsbesluit, dat handelt over het feit dat de werkloze onvrijwillig zonder arbeid en zonder loon moet zijn, wordt aangevuld met een bepaling betreffende het gewone beheer van het eigen bezit. Teneinde uitkeringen te kunnen ontvangen dient een werkloze wegens omstandigheden onafhankelijk van zijn wil zonder arbeid en zonder loon te zijn. Het is de werkloze evenwel toegestaan om het gewone beheer van zijn eigen bezit waar te nemen. Artikel 45 wordt aangevuld met een verduidelijking van dit begrip. Een activiteit wordt slechts beschouwd als een activiteit die beperkt is tot het gewone beheer van het eigen bezit, indien gelijktijdig aan drie voorwaarden is voldaan. Allereerst mag de activiteit niet daadwerkelijk ingeschakeld worden in het economisch ruilverkeer van goederen en diensten en mag ze niet worden verricht met het oog op het verkrijgen van opbrengsten. Vervolgens mag door de activiteit de waarde van het goed slechts in stand worden gehouden of in beperkte mate worden verhoogd. Ten slotte mag de activiteit door haar om-

vang niet het zoeken naar en het uitoefenen van een dienstbetrekking in het gedrang brengen.

2. *Gebruikersformulier – PWA-cheques.* In hetzelfde besluit worden een aantal wijzigingen aangebracht betreffende de PWA-cheques. De kandidaat-begunstigde biedt het ingevulde gebruikersformulier ter validering bij een agentschap aan. Na validering wordt één exemplaar overhandigd aan de gebruiker; één wordt door het agentschap behouden en is ter beschikking van de RVA en een derde exemplaar wordt door het agentschap overhandigd aan de uitgever van de PWA-cheques. Deze laatste bepaling wordt door het besproken KB toegevoegd.

3. *Vrijstelling van verplichtingen door PWA-activiteiten.* Een werkloze kan vragen om vrijgesteld te worden van de toepassing van de artikelen betreffende het werkloos zijn wegens omstandigheden afhankelijk van zijn wil, betreffende de beschikbaarheid voor de arbeid en betreffende het ingeschreven zijn en blijven als werkzoekende indien hij aan de volgende voorwaarde voldoet: hij dient aan te tonen dat hij ten minste 180 activiteitsuren in het kader van een PWA heeft gepresteerd in de loop van een referentieperiode van zes kalendermaanden vóór de maand vanaf welke de vrijstelling wordt gevraagd. Deze vrijstelling geldt voor een periode van zes maanden, maar kan nadien opnieuw worden toegekend indien de werkloze opnieuw aan de voorwaarden beantwoordt.

4. *Overige bepalingen.* Het K.B. bevat daarnaast wijzigingen van de bepalingen betreffende de bedragen van de werkloosheidsuitkeringen. Tevens wordt artikel 164 van het werkloosheidsbesluit betreffende de lijsten die ingediend moeten worden door de uitbetalingsinstellingen, volledig gewijzigd. Aangezien het hier om een erg technische materie gaat, die het bestek van deze rubriek te buiten gaat, wordt verwezen naar de tekst van het K.B.

P.N.D.

Uitvoering artikel 71, §1bis – Gecoördineerde wetten betreffende kinderbijslag

In het K.B. van 12 maart 1990 (B.S., 10 april 1996, p. 8.328) tot uitvoering van artikel 71, §1bis, van de gecoördineerde wetten betreffende de kinderbijslag wordt het begrip toegelaten activiteit ingevoegd. Daaronder wordt enerzijds verstaan de activiteit, uitgeoefend door een rechthebbende, die verenigbaar is met de toekenning van de vergoedingen of van vervangingsinkomens en, anderzijds, de activiteit gedurende de periodes die in aanmerking worden genomen voor het bereiken of het voortduren van de periode van zes maanden volledig uitkeringsgerechtigde werkloosheid.

Daarenboven worden een aantal wijzigingen in de betaling van de gezinsbijslag aangebracht indien de rechthebbende zich in de loop van een referentemaand bevindt. Indien het gaat om de vaststelling van een nieuw recht is de gezinsbijslag verschuldigd door de instelling van de laatste tewerkstelling. Indien het gaat om de voortzetting van een recht, blijft de vastgestelde bevoegdheid voor het volgende trimester behouden.

P.N.D.

Gevaarlijke stoffen en preparaten

Het koninklijk besluit van 25 februari 1996 (B.S., 11 april 1996) beoogt de beperking van het op de markt brengen en van het gebruik van bepaalde gevaarlijke stoffen en preparaten. Hier toe formuleert het een aantal verbodsbepalingen. Naargelang van het verbod worden echter diverse afwijkingen toegestaan.

Artikel 1, §1, van het besluit verbiedt bijvoorbeeld pentachloorfenol en de zouten en esters daarvan te gebruiken in concentraties van 0,1 massaprocent of meer in op de markt gebrachte stoffen en preparaten. Deze bepaling is echter niet van toepassing op stoffen en preparaten bestemd voor gebruik in industriële installaties voor de synthese en/of omzetting in industriële processen, waarbij geen uitstoot en/of lozing van pentachloorfenol kan plaatshebben in grotere hoeveelheid dan is voorgeschreven bij de bestaande wetgeving.

Artikel 2, §1, verbiedt monomethyltetrachloordifenylnmethaan alsook preparaten, materiaal of producten die deze stof bevatten, in de handel te brengen en te gebruiken. Deze bepaling is echter niet van toepassing op bijvoorbeeld installaties en apparatuur reeds in dienst genomen op 18 juni 1994.

De in het besluit geformuleerde verbodsbepalingen zijn niet van toepassing bij het op de markt brengen of het gebruik voor onderzoeks-, ontwikkelings- of analysedoeleinden.

Artikel 6 van het koninklijk besluit omschrijft wie toezicht heeft op de uitvoering van het besluit.

Het koninklijk besluit van 25 februari 1996 heeft uitwerking met ingang van 11 april 1996, met uitzondering van de bepalingen die betrekking hebben op bijlage 2, en van deze bijlage, de bepalingen die uitwerking hebben met ingang van 31 december 1995, en met uitzondering van de bepalingen die betrekking hebben op bijlage 5, en van deze bijlage, de bepalingen die uitwerking hebben met ingang van 30 juni 1995.

V.D.S.

Sociaal statuut zelfstandigen

Het koninklijk besluit van 19 maart 1996 houdende sommige bepalingen betreffende het stelsel van de sociale zekerheid der zelfstandigen (B.S., 13 april 1996, 8.783) is genomen ter uitvoering van titel IV van de wet van 20 december 1995 houdende sociale bepalingen (B.S., 23 december 1995; voor de bespreking van de sociale programmawet zie R.W., 1995-96, 1279).

In de eerste plaats worden een aantal wijzigingen aangebracht in het koninklijk besluit van 19 december 1967 houdende algemeen reglement in uitvoering van het koninklijk besluit nr. 38 van 27 juli 1967 houdende inrichting van het sociaal statuut der zelfstandigen. Artikel 1 van dit koninklijk besluit wordt aangevuld met een omschrijving van de functie van directeur-generaal. Met betrekking tot de mogelijkheid om af te zien van de ambtshalve aansluiting bij de Nationale Hulpkas voor de Sociale Verzekeringen der Zelfstandigen, worden in artikel 9 van hetzelfde besluit de te vervullen voorwaarden vastgelegd. Vereist is dat de betrokkene geen zelfstandige beroepsactiviteit meer uitoefent op het ogenblik dat de onderwerping aan het koninklijk besluit nr. 38 wordt vastgesteld, dat redelijkerwijze kan worden aan-

genomen dat de betrokkene volledig insolvent is en dat er geen hoofdelijk aansprakelijke persoon is in de zin van artikel 15, §1, van het koninklijk besluit nr. 38. Een nieuw artikel 60^{quater} regelt de procedure waarbij een geldelijke sanctie kan worden opgelegd aan een sociaal verzekeringsfonds dat geen of onvoldoende gevolg geeft aan richtlijnen, nota's, opdrachten en opmerkingen van de bevoegde instanties.

Vervolgens wordt het tarief vastgelegd van de expertisecosten die, in het kader van geschillen inzake kinderbijslag voor zelfstandigen, kunnen worden gevraagd door medische experts die sinds de datum van inwerkingtreding van het besluit zijn aangesteld door de arbeidsrechtbanken. De tarieven worden gekoppeld aan de schommelingen van het indexcijfer van de consumptieprijzen en de toepasselijke bedragen zijn die welke van kracht zijn op de datum van de neerlegging van het definitief verslag. De staat van honoraria en kosten moet worden opgesteld volgens een model bepaald door het Bestuur van het Sociaal Statuut der Zelfstandigen van het Ministerie van Middenstand en Landbouw.

Tenslotte worden de voorwaarden bepaald waaronder van de verhoging die het gevolg is van de niet-betaling van zowel de eenmalige als de jaarlijkse bijdragen ten laste van vennootschappen, kan worden afgezien. Dit is slechts mogelijk wanneer de schuldenaar zich kan beroepen op overmacht of in geval van andere behartenswaardige gevallen. Tevens wordt geregeld op welke wijze een aanvraag tot afstand dient te gebeuren.

Het besluit treedt in werking op 1 januari 1996.

A.M.B.

Benaming Vlaams Parlement

Met toepassing van het grondwettelijk beginsel van de constitutionele autonomie heeft de Vlaamse Raad het bijzonder decreet van 2 april 1996 (B.S., 18 april 1996) aangenomen, luidens hetwelk de Vlaamse parlementaire instelling voortaan «Vlaams Parlement» en de leden ervan «Vlaams volksvertegenwoordiger» worden genoemd.

Dit bijzonder decreet van 2 april 1996 is in werking getreden op 28 april jl.

L.V.

Grondwetsherziening

In het Belgisch Staatsblad van 19 april 1996 is de herziening van een drietal grondwetsbepalingen – meer bepaald een wijziging van de artikelen 66, tweede en derde lid, en 71, derde en vierde lid, Gec. Gw. en de invoering van een nieuw artikel 118bis Gec. Gw. – bekendgemaakt. De herziening strekt ertoe de constitutionele regeling inzake het vrij verkeer van parlementsliden op het openbaar vervoersnet te actualiseren en te uniformiseren voor de leden van alle parlementaire assemblees; ingevolge de opeenvolgende staats-hervormingen, inzonderheid de bevoegdheidsverdeling betreffende het openbaar verkeer, kwamen de grondwettelijke regels immers niet meer volledig tegemoet aan de bedoelingen van de initiële grondwetgever (hierover o.a. *Pand. belges.*, Brussel, Larcier, 1895, 785).

Krachtens de nieuwe bepalingen hebben de leden van de federale en deelstatelijke parlementaire assemblees, binnen de grenzen van het grondgebied, het recht op vrij ver-

keer op alle verkeerswegen door de openbare overheden geëxploiteerd of in concessie gegeven; zoals de parlementaire vergoeding heeft ook het vrij verkeer tot doel de onafhankelijkheid van het parlementslid te waarborgen en de uitoefening van het parlementair mandaat, vooral de controle-taak, mogelijk te maken (cf. *Gedr. St., Senaat*, 1995-96, nr. 1-169/3, 2).

Met het oog op het voorkomen van eventuele bevoegdheidsproblemen, heeft de grondwetgever ook gelijktijdig artikel 66, derde lid, en artikel 71, vierde lid Gec. Gw., waarin nog wordt gerefereerd aan de (formele) wet, opgeheven.

De grondwetsherziening bevat geen specifieke bepalingen betreffende de inwerkingtreding van de nieuwe regeling.

L.V.

Parlementaire onverenigbaarheden

De bijzondere wet van 25 maart 1996 (B.S., 19 april 1996) tot wijziging van artikel 24bis, §5, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen, heeft tot doel een geval van onverenigbaarheid te regelen, waaraan de bijzondere wetgever van 16 juli 1993 is voorbijgegaan. Het betreft de vervanging van een op regelmatige wijze verkozen lid van de Waalse Gewestraad, dat wegens zijn eedaflegging in de Raad van de Duitstalige Gemeenschap geen zitting kan nemen in de Franse Gemeenschapsraad op grond van de onverenigbaarheden bepaald in artikel 24bis, §4.

Terwijl artikel 24bis, §5, tweede lid, Bijz. Wet wel voorziet in de vervanging van een lid dat wegens een andere onverenigbaarheid geen zitting in de Waalse Gewestraad kon hebben, was het hierboven vermelde geval niet uitdrukkelijk geregeld. Door middel van een eenvoudige tekstwijziging, namelijk de vervanging van de woorden «met toepassing van de §§ 2 en 3» door «met toepassing van de §§ 2, 3 en 4» is dit euvel nu rechtgezet; in voorkomend geval wordt, zoals voor de andere onverenigbaarheden, het lid van de Waalse Gewestraad eveneens vervangen door zijn opvolgers, verkozen bij de verkiezingen van de Waalse Gewestraad op dezelfde lijsten als dat lid en in de volgorde waarin zij op elk van die lijsten zijn verkozen.

De bijzondere wet van 25 maart 1996 vermeldt geen datum van inwerkingtreding.

L.V.

Statuut van gespecialiseerd opvoeder-begeleider

De wet van 29 april 1994 (B.S., 20 april 1996) heeft tot doel de titel van gespecialiseerd opvoeder-begeleider te erkennen en te beschermen. Een regeling van de toegang tot het beroep van gespecialiseerd opvoeder-begeleider werd noodzakelijk geacht, enerzijds om aan de verwachtingen van de opvoeders tegemoet te treden, anderzijds om de gelijkstelling van de diploma's op het Europese vlak mogelijk te maken.

De wet vangt aan met een omschrijving van het begrip gespecialiseerd opvoeder-begeleider. Onder gespecialiseerd opvoeder-begeleider wordt verstaan de houder van het in artikel 2 bepaalde diploma die door het gebruik van specifieke methodes en technieken de persoonlijke ontwikkeling, de sociale bewustwording en de zelfstandigheid bevordert van de personen die hij begeleidt of opvoedt.

Artikel 2, §1, bepaalt verder dat niemand de titel van gespecialiseerd opvoeder-begeleider mag voeren indien hij niet in het bezit is van het door de Koning vastgestelde diploma.

Het diploma van gespecialiseerd opvoeder-begeleider wordt verworven na het beëindigen van:

1. het door de Vlaamse Gemeenschap georganiseerd, gesubsidieerd of erkend sociaal hoger onderwijs met volledig leerplan korte type, afdeling orthopedagogie of voor sociale promotie;
2. het door de Franse Gemeenschap georganiseerd, gesubsidieerd of erkend sociaal hoger onderwijs met volledig leerplan korte type, afdeling opvoedkunde of voor sociale promotie;
3. het door de Duitstalige Gemeenschap georganiseerd, gesubsidieerd of erkend sociaal hoger onderwijs met volledig leerplan korte type, afdeling opvoedkunde of voor sociale promotie.

Na het advies te hebben ingewonnen van elke Gemeenschap, neemt de Koning binnen een termijn van drie jaar na de bekendmaking van de wet in het Belgisch Staatsblad de nodige maatregelen met het oog op de vaststelling van de structuur, de duur en de bekrachtiging van de opleiding van gespecialiseerd opvoeder-begeleider en van de opleidingen die leiden tot herscholing, specialisering en vervolmaking.

Overeenkomstig artikel 3 mag elke houder van een diploma van opvoeder, uitgereikt door het hoger onderwijs met volledig leerplan of voor sociale promotie, de beschermde titel voeren. Met het diploma van opvoeder wordt gelijkgesteld elke andere titel uitgereikt door het sociaal of pedagogisch hoger onderwijs met volledig leerplan of voor sociale promotie, op voorwaarde dat de betrokkene een aanvullende specifieke opleiding heeft gevolgd of praktijkervaring bezit van minstens vijf jaar. Binnen drie maanden na de bekendmaking van de wet zal een commissie worden ingesteld die belast is met de gelijkschakeling van de titels.

De wet van 29 april 1994 is in werking getreden tien dagen na publicatie in het Belgisch Staatsblad.

V.D.S.

Stedebouwwet – Brussels Hoofdstedelijk Gewest

De wet van 4 april 1996 (*B.S.*, 23 april 1996, inwerkingtreding op die datum) wijzigt de ordonnantie van 29 augustus 1991 houdende organisatie van de planning en de stedebouw (*B.S.*, 7 oktober 1991). De krachtlijnen van deze wijziging zijn:

- het opnemen in de tekst van de voornoemde ordonnantie zelf van de bepalingen met betrekking tot het verzenden van het dossier, van het besluit van de Brusselse hoofdstedelijke regering van 13 mei 1993 betreffende de behandeling van de aanvragen om verkavelingsvergunningen en een stedebouwkundig attest met het oog op verkaveling (*B.S.*, 7 juni 1993) enerzijds en van het besluit van de Brusselse hoofdstedelijke regering van 6 juli 1992 houdende de behandeling van de aanvragen om stedebouwkundige vergunningen en stedebouwkundig attest anderzijds (*Gedr. St., Bruss. Hoofdst. Raad*, 1995-96, nr. A-68/1, 7);

- het bepalen en verfijnen van de procedure wat het optreden van de gemachtigde ambtenaar betreft. Zo wordt de duur van de uiterlijke termijn van tussenkomst van de gemachtigde ambtenaar bepaald. Interessant is ook de bepaling van de omvang van het schorsingsrecht van de gemach-

tigde ambtenaar (art. 124 van de ordonnantie): indien de gemachtigde ambtenaar verzuimd heeft zijn advies kenbaar te maken aan het college van burgemeester en schepenen vóór het verstrijken van de uiterlijke termijn, is zijn controlerecht over de afgeleverde vergunning beperkt tot het nazien van de regelmatigheid van de procedure (*Gedr. St., Bruss. Hoofdst. Raad*, 1995-96, nr. A-68/1, 11);

- het verlengen van de termijn met één jaar voor de eerste goedkeuring van de gemeentelijke ontwikkelingsplannen door de gemeenteraden (art. 204bis van de ordonnantie).

G.D.

Effectenbank – Versoepeling van aandelenbezit van kredietinstellingen

In het Belgisch Staatsblad van 24 april 1996 is de wet van 20 maart 1996 bekendgemaakt die wijzigingen beoogt aan te brengen in, eensdeels, de wet van 22 maart 1993 op het statuut van en het toezicht op de kredietinstellingen en, anderdeels, de wetten van 4 december 1990 (financiële transacties en markten) en 6 april 1995 (secundaire markten). De wijzigingen zijn, in essentie, van tweeërlei aard.

De hoofddoelstelling van de wet is de introductie in de wet van 22 maart 1993 van een nieuwe categorie van kredietinstellingen, namelijk de effectenbanken, naast de vier reeds bestaande categorieën van kredietinstellingen, zijnde de banken, de spaarbanken, de openbare kredietinstellingen en de gemeentespaarkassen.

Op één overgangsbepaling na in verband met het aanvangskapitaal en het eigen vermogen zal het wettelijk statuut van de effectenbanken niet verschillen van dat van de andere kredietinstellingen, aangezien ze worden onderworpen aan alle bepalingen van de wet van 22 maart 1993 en onder prudentieel toezicht staan van de Commissie voor het Bank- en Financiewezen. Door de bevoegde minister werd in dat verband voor de kamercommissie voor de Financien en de Begroting onder meer het volgende verklaard: «De effectenbanken zullen wellicht vooral actief zijn op het gebied van effectentransacties en aanverwante diensten en in dit kader kunnen bijdragen tot het bevorderen van risicodragend kapitaal. Dankzij hun feitelijke specialisatie kunnen de effectenbanken in navolging van gespecialiseerde banken in het buitenland, zoals de 'effectenkredietinstellingen' in Nederland en de *merchant banks* in het Verenigd Koninkrijk, wellicht een actieve rol spelen op de in België gereguleerde financiële markten en in de verdere ontplooiing van België als financieel centrum» (*Gedr. St., Kamer*, 1995-96, nr. 348/3,2).

Een tweede belangrijke doelstelling van de wet van 20 maart 1996 komt neer op een aanpassing van de regels betreffende het aandelenbezit van de kredietinstellingen aan de Tweede Bankrichtlijn 93/6/EEG van de Raad van 15 maart 1993 inzake de kapitaaltoereikendheid van beleggingsondernemingen en kredietinstellingen, doch uitsluitend wat betreft de in de handelsportefeuille gehouden aandelen die worden verworven met de bedoeling ze te koop aan te bieden. Krachtens de bestaande bankwet mogen de kredietinstellingen dergelijke aandelen reeds anders dan via de beurs verwerven. Daar de kredietinstellingen voortaan rechtstreeks toegang hebben tot de effectenbeurzen heeft de wet-

gever het logisch geacht om ook het verwerven van aandelen via de beurs toe te staan.

De wet van 20 maart 1996 is met ingang van 1 januari 1996 in werking getreden.

M.V.D.

Effectenbeursvennootschappen – Commissie van beroep

Het koninklijk besluit van 11 april 1996 (*B.S.*, 24 april 1996) wijzigd het aantal leden van de Commissie van beroep, bedoeld in artikel 24 van de wet van 6 april 1995 inzake de secundaire markten, het statuut van en het toezicht op de beleggingsondernemingen, de bemiddelaars en beleggingsadviseurs, en stelt de duur van het mandaat van de voorzitter en de leden van die commissie vast.

Tevens wordt in het besluit de procedure uitgewerkt die geldt voor de commissie ingeval het in artikel 23 van de voornoemde wet bedoelde beroep tegen bepaalde beslissingen van het directiecomité wordt ingesteld. Het bewuste beroep heeft luidens artikel 10 van het besluit schorsende werking, met dien verstande dat in diezelfde bepaling een aantal temperingen hierop worden aangegeven «indien de integriteit of de veiligheid van de markt ernstig gevaar loopt».

Het koninklijk besluit van 11 april 1996 betreffende de Commissie van beroep is in werking getreden op de dag van de bekendmaking in het Belgisch Staatsblad, dit is op 24 april 1996.

M.V.D.

Interventiefonds van de beursvennootschappen – Statuten

De nieuwe opdrachten van het Interventiefonds van de beursvennootschappen worden beschreven in artikel 112 van de wet van 6 april 1995 inzake de secundaire markten, het statuut van en het toezicht op de beleggingsondernemingen, de bemiddelaars en beleggingsadviseurs. Vandaar dat het nodig werd geacht de statuten van het Interventiefonds, zoals die waren vervat in het koninklijk besluit van 2 januari 1991, aan te passen aan de vernieuwde opdrachten van het Fonds. In plaats dat het laatstgenoemde besluit werd aangepast, is voor een nieuwe, autonome regeling geopteerd die in de plaats komt van die van het koninklijk besluit van 2 januari 1991, dat wordt opgeheven.

Het nieuwe koninklijk besluit van 22 maart 1996 is in werking getreden op de dag van de bekendmaking in het Belgisch Staatsblad, dit is op 25 april 1996.

M.V.D.

Rechtshulp – Erkenning en samenwerking met internationale tribunalen

Luidens de memorie van toelichting (*Gedr. St., Kamer*, 1995-96, nr. 139/1, 1), strekt de wet van 22 maart 1996 tot de erkenning van en de samenwerking met het Internationaal Tribunaal voor voormalig Joegoslavië en het Internationaal Tribunaal voor Ruanda (*B.S.*, 27 april 1996, inwerkingtreding op dezelfde datum).

Luidens artikel 2 van de besproken wet zal België zijn verplichtingen tot samenwerking nakomen die voortvloeien uit de door de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties op grond van hoofdstuk VII van het Handvest van de Verenigde Naties aangenomen resoluties 808 (1993), 827 (1993) en 955 (1994)

(voor de (vertaalde) tekst van deze resoluties, zie de bijlagen bij de besproken wet, *B.S.*, 27 april 1996, pp. 10263 e.v.).

De wet van 22 maart 1996 beoogt de volgende maatregelen (*Gedr. St., Kamer*, 1995-96, nr. 359/3, 5):

- wederzijdse (kleine) rechtshulp (artt. 9-11);
- de onttrekking van zaken aan de Belgische gerechten (artt. 6-8);
- de aanhouding en overbrenging van een persoon op vordering van de internationale tribunalen (artt. 12-13);
- de (eventuele) tenuitvoerlegging in België van een door de internationale tribunalen uitgesproken straf (art.14).

G.D.

R.I.Z.I.V. – Regeling – Tarifieringsdiensten

Het koninklijk besluit van 15 maart 1996 wijzigd, wat de tarifieringsdiensten betreft, afdeling 1 van hoofdstuk XII «Straffen die toepasselijk zijn op de verzekeringsinstellingen» van het koninklijk besluit van 4 november 1963 tot uitvoering van de wet van 9 augustus 1963 tot instelling en organisatie van een regeling voor verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en uitkeringen (*B.S.*, 27 april 1996, 10.337.). Het opschrift van hoofdstuk XII van afdeling 1 wordt gewijzigd in: «Straffen die toepasselijk zijn op verzekeringsinstellingen en op de tarifieringsdiensten». De verwijzing naar artikel 99 van de wet van 9 augustus 1963 wordt in artikel 253 vervangen door de verwijzing naar artikel 166 van de wet betreffende de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en uitkeringen, gecoördineerd op 14 juli 1994. Artikel 254 wordt aangevuld met een bijkomende sanctie (20°) voor verzekeringsinstellingen die ten onrechte een bedrag opnemen in de lijsten opgesteld voor de toepassing van het koninklijk besluit van 7 oktober 1993 tot vaststelling van het percentage waarmee de administratiekosten van de verzekeringsinstellingen worden vermeerderd in geval van terugvordering van ten onrechte betaalde sommen.

Een nieuw artikel 254bis bepaalt soortgelijke sancties ten laste van de tarifieringsdiensten. Zowel voor de verzekeringsinstellingen als voor de tarifieringsdiensten, regelt artikel 255 de wijze waarop deze sancties kunnen worden opgelegd. Nieuw is dat het artikel uitdrukkelijk vermeldt dat de geldboete moet worden betaald binnen dertig dagen na de kennisgeving van de beslissing.

A.M.B.

Wet houdende sociale bepalingen

De wet van 29 april 1996 houdende sociale bepalingen (*B.S.*, 30 april 1996, 10.674) regelt hoofdzakelijk aangelegenheden bedoeld in artikel 78 van de Grondwet. Een viertal artikelen, meer bepaald de artikelen 15, 23, 40 en 87,1°, hebben betrekking op de bevoegdverklaring van de rechtbanken van de rechterlijke macht en regelen bijgevolg materies bedoeld in artikel 77 van de Grondwet, waarvoor de Kamer van Volksvertegenwoordigers en de Senaat gezamenlijk bevoegd zijn. De Kamer is niettegenstaande de opmerkingen van de Raad van State, van mening dat de samenhang van het ontwerp in zijn geheel zich verzet tegen een splitsing in twee afzonderlijke teksten. (memorie van toelichting, *Gedr. St., Kamer*, 1995-96, 352/1, 1)

1. Een aantal wijzigingen in de *Arbeidsongevallenwet* van 10 april 1971 (hoofdstuk I van titel II Sociale Zaken) brengen de bestaande wetgeving met betrekking tot een dodelijk arbeidsongeval (afdeling 1) in overeenstemming met de afstammingswet van 31 maart 1987. Hiermee verdwijnt het onwettig onderscheid tussen wettige en natuurlijke kinderen en worden aan de twee hoofdcategorieën van rechthabende kinderen – de kinderen van de getroffen en de kinderen van de echtgenoot van de getroffen – dezelfde rechten op een rente toegekend. De bepalingen zijn van toepassing voor overlijdens vanaf 13 juni 1979, zijnde de datum van het arrest Marckx.

Met de wet van 30 maart 1994 houdende sociale bepalingen is in de wet van 21 november 1989 betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen een objectieve aansprakelijkheid voor de zwakke weggebruikers ingevoerd. Daarbij werd een subrogatierecht ingevoerd voor de verzekeringsinstellingen die, in de zin van de wet betreffende de geneeskundige verzorging en uitkeringen, de slachtoffers hebben vergoed. In een vergelijkbaar subrogatierecht werd niet voorzien voor de arbeidsongevallenverzekeraar. Evenmin was de samenloop van de schadeloosstelling die een slachtoffer of zijn rechthabende kan krijgen krachtens de arbeidsongevallenwet met de vergoedingen op basis van artikel 29bis van de wet betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen, geregeld. Deze lacunes worden verholpen door de invoering van een nieuwe afdeling 6bis in de arbeidsongevallenwet (afdeling 2). De nieuwe afdeling treedt in werking op 1 januari 1995, datum van inwerkingtreding van artikel 29bis van de wet betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen.

De invoering van een alomvattend financieel beheer en de afschaffing van de aanvullende financiering door het Fonds voor Beroepsziekten, door de wet van 30 maart 1994 houdende sociale bepalingen, maakt een aantal wijzigingen op het vlak van de financiering van het Fonds voor Arbeidsongevallen noodzakelijk (afdeling 3). De taakomschrijving van het Fonds wordt aangepast. Voor een aantal opdrachten, betreffende ongevallen van voor 1 januari 1988, wordt een vrijstelling verleend van de kapitaalstortings- en de waarborg- en reserveringsverplichting. De dekking van de waarborgsommen en reserveringsfondsen dient te gebeuren volgens de bepalingen van de wet van 16 maart 1954 betreffende de controle op sommige instellingen van openbaar nut. De bevoegdheidsomschrijving van de arbeidsrechtbank wordt aan de herschikking van de diverse financieringsbronnen van het Fonds, aangepast. De wijzigingen hebben uitwerking met ingang van 1 januari 1995.

Een uniformisering van de terugvorderingsprocedure van onverschuldigde betalingen, in de sectoren van de professionele risicoverzekering, betekent dat de Arbeidsongevallenwet in overeenstemming moet worden gebracht met de bepalingen van de bij koninklijk besluit van 3 juni 1970 geïntegreerde wetten op de beroepsziekten (afdeling 4).

De ambtshalve aansluiting van sportclubs die geen arbeidsongevallenverzekering afsluiten en de daaruit voortvloeiende terugvordering van (hoge) bedragen door het Fonds voor Arbeidsongevallen, heeft in het verleden dikwijls aanleiding gegeven tot financiële moeilijkheden bij vele sportclubs. Om aan deze terugvorderingen een einde te maken, worden de sportclubs, voor zover zij nog geen verzekering

hebben afgesloten en uiterlijk tot 31 december 1995, ambtshalve verzekerd bij het Fonds voor Arbeidsongevallen, wiens taken en financiering aan deze nieuwe opdracht worden aangepast. Het bedrag van de premie, waarvan onder bepaalde voorwaarden geheel of gedeeltelijk kan worden afgezien, wordt door de Koning vastgesteld. De bepalingen treden in werking op 1 januari 1972 (afdeling 5).

Om de Arbeidsongevallenwet in overeenstemming te brengen met enerzijds de wet van 16 november 1972 betreffende de arbeidsinspectie en, anderzijds met de wet van 9 juli 1975 betreffende de controle der verzekeringsondernemingen, zijn een aantal wijzigingen noodzakelijk van hoofdstuk V, dat handelt over het toezicht en de strafbepalingen (afdeling 6). Er wordt een duidelijk onderscheid gemaakt tussen de bepalingen die van toepassing zijn op de werkgevers, de verzekeringsinstellingen, dan wel op de verzekeringstussenpersonen. Ten slotte wordt de gebruikte terminologie meer eenvormig gemaakt.

Een nieuw artikel 90bis geeft aan de minister van Sociale Zaken de bevoegdheid om tussenpersonen uit het register van de verzekeringstussenpersonen te laten schorsen of schrappen, wegens het sluiten of uitvoeren van een overeenkomst strijdig met de Arbeidsongevallenwet en de uitvoeringsbesluiten. Tegen deze beslissing is hoger beroep mogelijk bij de Raad van State. De Koning bepaalt de procedure van schorsing of schrapping (afdeling 7).

In de periode 1982-1983 is de wet van 3 juli 1967 betreffende de schadevergoeding voor arbeidsongevallen, voor ongevallen op de weg naar en van het werk en voor beroepsziekten in de overheidssector, van toepassing geworden op het personeel van de BRTN, de RTBF en het BRF. Hoewel deze instellingen voor hun personeelsleden steeds een arbeidsongevallenverzekering hebben afgesloten bij een daartoe gemachtigde verzekeringsmaatschappij, meldt het Fonds voor Arbeidsongevallen eind 1983 dat, voor de periode van januari 1972 tot 2 februari 1979, geen arbeidsongevallenwet, was afgesloten, als vereist door artikel 49 van de arbeidsongevallenwet, was afgesloten. Om dit te verhelpen wordt de verzekeringstoestand van de vaste personeelsleden geregulariseerd voor de periode van 1 januari 1972 tot op de respectieve data waarop de wet van 3 juli 1967 op deze instellingen van toepassing werd (afdeling 8).

2. Aan het Beheerscomité van het Fonds voor *Beroepsziekten* wordt de discretionaire bevoegdheid gegeven om, rekening houdend met de voorwaarden bepaald bij koninklijk besluit van 10 juni 1991 houdende vaststelling van de gevallen waarin en de voorwaarden waaronder het Fonds voor Beroepsziekten geheel of gedeeltelijk afziet van de terugvordering van ten onrechte betaalde uitkeringen, geheel of gedeeltelijk van de terugvordering van ten onrechte betaalde uitkeringen af te zien (hoofdstuk II). Tegen deze beslissing is geen beroep mogelijk bij de arbeidsrechtbank. Deze bepalingen treden in werking op 19 januari 1991. Om het slachtoffer of zijn mandataris in staat te stellen een volledig dossier bij zijn aanvraag te voegen en bijgevolg een rationeler en sneller onderzoek mogelijk te maken, wordt de retroactieve werking van zestig op honderdtwintig dagen gebracht. Deze bepalingen zijn van toepassing op alle aanvragen die ingediend worden vanaf de eerste dag van de zesde maand die volgt op de bekendmaking van deze wet.

De ambtshalve herziening van de permanente arbeidsongeschiktheid in het domein van de beroepsziekten wordt met

ingang van 1 januari 1996 afgeschaft. De betrokkene behoudt evenwel de mogelijkheid een herziening van zijn graad van arbeidsongeschiktheid te vragen, voor zover die mocht toenemen.

Voorts wordt de cumulatie van de wetten van toepassing op de loonarbeiders en op de ambtenaren van de openbare sector geregeld. Wanneer een slachtoffer, voor dezelfde beroepsziekte, rechten kan laten gelden in het kader van beide wetgevingen, zal hij volledig schadeloos gesteld worden op grond van de wetgeving waaronder hij het laatst aan het beroepsrisico van de beroepsziekte was blootgesteld. Geeft deze regeling geen uitsluitel, dan wordt de wetgeving van de voornaamste beroepsactiviteit toegepast.

Ten slotte worden de wetten betreffende de schadeloosstelling van beroepsziekten, gecoördineerd op 3 juni 1970, aan de nieuwe principes van het alomvattende beheer van de sociale zekerheid aangepast. De wijzigingen hebben uitwerking met ingang van 1 januari 1995.

3. De veranderingen aan de gecoördineerde wetten betreffende de *kinderbijslag* voor loonarbeiders moeten, in eerste instantie, een aantal rechten op gezinsbijslag beschermen en de bevoegdheden van de Rijksdienst verduidelijken (hoofdstuk III). Het behoud van het recht op gezinsbijslag wordt uitdrukkelijk vastgelegd voor de personen die een vervroegd pensioen ten laste van de RTBF of een toelage betreffende een verlof ter voorbereiding van de pensionering ten laste van de NMBS genieten. Onderdanen van een EG-lidstaat, staatlozen en vluchtelingen worden vrijgesteld van de verblijfsvoorwaarde van vijf jaar. Aan de Rijksdienst wordt de bevoegdheid verleent om, op verzoek van een instelling, de gezinsbijslag te betalen aan al het personeel van de openbare sector, zowel op federaal niveau als op het niveau van de gemeenschappen en gewesten.

In tweede instantie worden, zowel in de werknemers- als in de gewaarborgde gezinsbijslagregeling, bepalingen aangepast aan een aantal praktische en juridische vereisten. Er dient onder meer rekening te worden gehouden met de splitsing van de Provincie Brabant en de schoolplicht die van 16 jaar op 18 jaar is gebracht. De Koning krijgt de bevoegdheid om het bedrag van de hoofdelijke bijdragen, met een terugwerkende kracht van ten hoogste twee jaar, te wijzigen. De aanpassing gebeurde tot nu toe steeds met een verdraging ten aanzien van het werkelijke ogenblik waarop een wijziging plaatsvond.

In laatste instantie worden de bepalingen betreffende het Fonds voor collectieve voorzieningen en diensten aangepast aan de stopzetting van de financiering via de gezinsbijslagregeling voor werknemers op 31 december 1996.

4. De wijzigingen van de wet van 15 januari 1990 betreffende de oprichting en organisatie van een *Kruispuntbank van de sociale zekerheid* (hoofdstuk IV) moeten in de eerste plaats verduidelijken dat de tarifieringsdiensten geen instellingen van sociale zekerheid zijn in de zin van de Kruispuntbankwet, maar een louter boekhoudkundige en statistische tussenschakel tussen de apotheker en de verzekeringsinstelling van zijn cliënten.

Met de invoering van een artikel 9bis wordt de oprichting van een pensioengegevensbank geregeld, die een beter beheer mogelijk moet maken en nuttig zal zijn voor een politiek beleid inzake pensioenen.

Om redenen van transparantie en rechtszekerheid wordt in de Kruispuntbankwet, met een aantal specifieke aanpas-

singen, verwezen naar de dikwijls ruimere bepalingen van de wet van 8 december 1992 tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer wat betreft de verwerking van persoonsgegevens en de wet van 29 juli 1991 betreffende de uitdrukkelijke motivering van bestuurshandelingen. De overbodig geworden bepalingen van de Kruispuntbankwet worden opgeheven. Met betrekking tot de motiveringsplicht heeft de Koning de bevoegdheid om, na advies van het Toezichtscmité, afwijkingen toe te staan. Deze afwijkingen, die evenwel de uitzondering blijven, kunnen van belang zijn om bijvoorbeeld te vermijden dat gevoelige medische gegevens zonder passende begeleidingsmaatregelen worden megedeeld.

5. Met ingang van de eerste dag van het kwartaal volgend op de bekendmaking van de wet wordt de verjaringstermijn voor de inning van de verschillende bijdragen door de openbare instellingen van sociale zekerheid van drie jaar op vijf jaar gebracht (hoofdstuk V). Naast een harmonisatie van verjaringstermijnen inzake arbeidswetgeving en sociaal statuut der zelfstandigen hoopt men hiermee te voorkomen dat zeer ingewikkelde zaken verjaard zijn vooraleer een onderzoek volledig is afgesloten.

6. Een aantal wijzigingen inzake het beheer van de *Dienst voor Overzeese Sociale Zekerheid* (DOSZ) moeten het mogelijk maken de taken van sociale zekerheid op een correcte en efficiënte wijze te vervullen (hoofdstuk VI). In de eerste plaats tracht men een einde te maken aan bepaalde vormen van discriminatie ten aanzien van de verzekerden van de DOSZ, in vergelijking met de personen die onderworpen zijn aan de sociale zekerheid in België. De bepalingen van de wet zijn dan ook geïnspireerd op de werknemersregeling, evenwel rekening houdend met de specifieke behoeften van de overzeese sociale zekerheid.

Belangrijke wijzigingen in de sector «ziekteuitkeringen» moeten deze meer het karakter van vervangingsinkomen verlenen. Wat betreft de terugbetaling van de zorgverstrekking wordt uitdrukkelijk verwezen naar de reglementering toegepast door het RIZIV. Om tot een harmonisatie te komen met de Belgische wetgeving kunnen de wezenuitkeringen, de gezinstoelagen en uitkeringen aan kinderen van zieken en invaliden door de Koning worden aangepast, is de fout van de verzekerde geen uitsluitingsgrond meer en wordt voor de terugbetaling van de kosten van geneeskundige verzorging verwezen naar het begrip «personen ten laste» in de Belgische wetgeving. Andere wijzigingen van de regeling van de ziekte- en invaliditeitsverzekering: de omschrijving van «recht-hebbenden» wordt vereenvoudigd en de toekenningsvoorwaarden worden aangepast; het begrip «zware fout van de verzekerde» als weigeringsgrond voor het toekennen van een uitkering wordt vervangen door «fout die opzettelijk gepleegd werd door de verzekerde»; het basisbedrag van de uitkering na twaalf maanden arbeidsongeschiktheid wordt zodanig verhoogd dat het maximumbedrag in de Belgische wetgeving wordt benaderd; het cumulatieverbod met pensioen-uitkeringen ten laste van de DOSZ wordt pas ingevoerd vanaf de dertiende maand; de vermindering van de uitkering wegens het niet deelnemen aan de verzekering gedurende de hele periode waarin dit mogelijk was, wordt afgeschaft.

Ten slotte geven enkele artikelen een wettelijke grondslag aan reeds door de administratie toegepaste praktijken. Zo wordt onder meer de leemte aangevuld in de wet van 17 juli 1963 betreffende de overzeese sociale zekerheid waarin geen sprake was van de diensten van de adviserende ge-

neesheer, hoewel de DOSZ er steeds een beroep op heeft gedaan.

7. Met betrekking tot de *zeelieden ter koopvaardij* worden een aantal maatregelen uitgevoerd die waren overeengekomen in het koopvaardijprotocol van 1 januari 1994, zijnde ook de datum van inwerkingtreding van de bepalingen (hoofdstuk VI). De loonmatigingsbijdrage en de inhouding op het dubbel vakantiegeld worden afgeschaft voor de zeelieden ter koopvaardij en de zeelieden die bij de Pool der Zeelieden onder buitenlandse vlag zijn ingeschreven. De berekening van het vakantiegeld en het rust- en overlevingspensioen gebeurt opnieuw (zoals voor 1985) op het brutoloon en niet op een (laag) forfaitair bedrag van 1.000 fr. per vaartdag. Met het oog op de internationale concurrentie in de koopvaardijsector is in de mogelijkheid voorzien de rederers geheel of gedeeltelijk vrij te stellen van de betaling van bijdragen.

8. Met de wijziging van artikel 109, §1, van de wet van 30 maart 1994 houdende sociale bepalingen (hoofdstuk VIII) worden een aantal bedragen aangepast die betrekking hebben op de bijzondere bijdrage ingevoerd in het kader van het sociaal plan en sinds de sociale programmawet van 20 december 1995 vastgesteld op een progressief toenemend percentage van het netto belastbaar inkomen.

9. Verschillende wijzigingen worden in hoofdstuk IX doorgevoerd in de sector *geneeskundige verzorging en uitkeringen*. De mogelijkheid voor de representatieve organisaties van apothekers om een pensioenkas op te richten, die erkend moet worden door de Koning, beoogt een gelijke behandeling van geneesheren, tandartsen en apothekers (afdeling 1). Een nieuwe verdelingswijze van de mandaten in de comités, raden en commissies van het Rijksinstituut voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering is gebaseerd op een kiessysteem van evenredige vertegenwoordiging, gehouden onder de representatieve beroepsorganisaties van geneesheren (afdeling 2).

De toenemende interacties tussen de domeinen beheerd door verschillende directies en een meer efficiënte verwerking van de verschillende gegevens, vereisen een herziening van de beheersmodaliteiten van het Rijksinstituut voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering (afdeling 3). Een dagelijks beheer naar het voorbeeld van andere sociale parastatalen, overeenkomstig de wetgeving op het beheer van de instellingen van openbaar nut voor sociale zekerheid en sociale voorzorg, evenwel aangepast aan de specifieke noodwendigheden van het Instituut, wordt met dit doel ingericht.

De rechten en verplichtingen van het Nationaal Pensioenfonds voor Mijnwerkers, dat wordt afgeschaft, worden overgenomen door de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid en het Rijksinstituut voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering. De inwerkingtreding wordt bepaald door de Koning. De Koning bepaalt verder de inhoud, voorwaarden en modaliteiten waaronder gegevens anoniem kunnen worden uitgewisseld tussen het RIZIV en het Ministerie van Sociale Zaken, Volksgezondheid en Leefmilieu (afdeling 4). Een permanente evaluatie van de ziekenhuis- en geneesmiddelensector moet een optimale beleidsvoering garanderen. Met dit doel worden in een eerste fase gegevens, betreffende het ziekenhuisverblijf en geneesmiddelen, anoniem uitgewisseld, later kan dit worden uitgebreid tot andere domeinen.

10. Met betrekking tot de wet op de ziekenhuizen, gecoördineerd op 7 augustus 1987 (hoofdstuk X), wordt verduidelijkt dat de kwalitatieve toetsing van de medische activiteit

in de ziekenhuizen, voor de domeinen door de Koning bepaald, zowel intern als extern moet gebeuren. Ieder ziekenhuis is verplicht een interne registratie te organiseren, die, voor de diensten en functies die de Koning bepaalt, als basis zal dienen voor een rapport over de kwaliteit van de medische activiteit. Dit veronderstelt dat organisatorische structuren tot stand worden gebracht, waarvan de samenstelling en werking door de Koning worden bepaald. De toetsingscriteria hebben betrekking op infrastructuur, mankracht, de medische praktijkvoering voor het geheel van de dienst of de functie, alsook op de resultaten ervan. Eenzelfde doelstelling wordt voor de verpleegkundige activiteiten nagestreefd. De naleving van deze bepalingen is een vereiste voor erkenning van de ziekenhuizen. Tenslotte wordt in de mogelijkheid voorzien ook statistische gegevens op te vragen voor medische en medisch-technische diensten die zich buiten het ziekenhuis bevinden. Deze gegevens moeten het mogelijk maken programmatiecriteria en erkenningsnormen vast te leggen voor die diensten.

11. In de wet van 30 juli 1979 betreffende de preventie van brand en ontploffing en betreffende de verplichte verzekering van de burgerrechtelijke aansprakelijkheid wordt, rekening houdend met een *objectieve aansprakelijkheid*, het zevende lid van artikel 8, betreffende de categorieën die niet in aanmerking komen voor de uitkeringen bepaald in deze wet, vervangen (hoofdstuk XI). De wijziging heeft uitwerking vanaf 31 december 1994.

12. Bij het Ministerie van Sociale Zaken, Volksgezondheid en Leefmilieu wordt een overlegstructuur tussen ziekenhuisbeheerders, geneesheren en verzekeringsinstellingen opgericht (hoofdstuk XII), waarvan de doelstelling, samenstelling en werking worden vastgelegd. Bij het ministerie en het Rijksinstituut voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering wordt een technische cel opgericht belast met het verzamelen, verwerken en analyseren van de gegevens die door het ministerie en het Instituut in de ziekenhuizen worden ingezameld. De technische cel kan op verzoek, van onder meer de overlegstructuur, een van de doelstellingen van de overlegstructuur uitvoeren. Deze bepalingen vervangen het koninklijk besluit van 28 maart 1995 houdende oprichting van een overlegstructuur tussen de ziekenhuisbeheerders, geneesheren en verzekeringsinstellingen en houdende oprichting van een gegevensbank betreffende de ziekenhuissector.

13. Rekening houdend met de kwaliteit van het medisch handelen en een verantwoorde beheersing van de uitgaven, bevat de wet een regeling voor het beheersen van het *medisch aanbod en de evaluatie* ervan (hoofdstuk 1 van titel IV Volksgezondheid).

Twee instrumenten worden geregeld. Het eerste instrument is de oprichting van een Planningscommissie bij het Ministerie van Sociale Zaken, Volksgezondheid en Leefmilieu, die in een jaarlijks rapport een evaluatie zal maken van de overeenstemming tussen de behoeften aan geneesheren en tandartsen en de in- en doorstroom van studenten. Het tweede instrument geeft aan de Koning de mogelijkheid om het aantal geneesheren en tandartsen te bepalen dat toegang krijgt tot het verwerven van bijzondere beroepstitels. Deze maatregel vindt geen toepassing wanneer uit het rapport van de Planningscommissie blijkt dat er een overeenstemming bestaat tussen de doorstroom van studenten en de behoeften. Daarenboven kan de maatregel pas voor het eerst

worden toegepast na een periode van zeven jaar voor de geneeskunde en vijf jaar voor de tandheelkunde, zodat de huidige studenten niet worden getroffen. Op het niveau van de uitstroom kan de Koning het aanbod beperken door, in het kader van de erkenning van specifieke beroepstitels, een maximumleeftijd op te leggen. Ten slotte wordt de medewerking van de medische en paramedische beroepsbeoefenaars aan een evaluatieprogramma van de praktijkuitvoering geregeld. De Koning kan normen uitvaardigen inzake praktijkvoering.

14. Door een reeks artikelen wordt het toepassingsgebied van de wet op de ziekenhuizen, gecoördineerd op 7 augustus 1987, uitgebreid tot andere door de Koning te bepalen instellingen, zoals de verschillende vormen van bejaardenzorg, beschut wonen en doorgangstehuizen (hoofdstuk II).

15. In de organieke wet van 27 december 1990 houdende oprichting van *begrotingsfondsen* worden enkele rubrieken toegevoegd, waarvan de activiteiten in de toekomst ook vergoed zullen worden door het geneesmiddelenfonds (hoofdstuk III).

16. De informatie over geneesmiddelen bereikt artsen via diverse kanalen en heeft een belangrijke invloed op hun voorschrijfgedrag. Met een wijziging van de *wet op de geneesmiddelen* van 25 maart 1964 wordt aan de minister de bevoegdheid gegeven om initiatieven te nemen op het vlak van de verspreiding van informatie, los van hetgeen reeds bestaat (hoofdstuk IV).

17. Om de ononderbroken uitvoering van de keurings- en controletaken te waarborgen wordt in de wet van 5 september 1952 betreffende de *vleeskeuring* en de *vleeshandel* (hoofdstuk V) en de wet van 15 april 1965 betreffende de *keuring van en de handel in vis, gevogelte, konijnen en wild* (hoofdstuk VI) bepaald dat de bevoegde minister, onder de voorwaarden die de Koning bepaalt, een beroep kan doen op de medewerking van andere dierenartsen, eventueel bijgestaan door technische helpers, personeelsleden van het instituut voor veterinaire keuring.

18. De benoemingsbesluiten van de staatssecretaris voor *Pensioenen*, waarbij tussen 1 januari 1982 en 31 maart 1987, statutaire ambtenaren in dienst werden genomen bij de Rijkskas voor Rust- en Overlevingspensioenen, worden bekrachtigd (titel V).

19. Om de ontwikkeling van ondernemingen en bijgevolg ook de werkgelegenheid te bevorderen, worden investeringen in de sector van het *wetenschappelijk onderzoek* gestimuleerd (titel VI). Bij werving van bijkomende onderzoekers in universiteiten en wetenschappelijke instellingen, krijgt de werkgever een vrijstelling van de werkgeversbijdragen voor de sociale zekerheid en wel voor zover hij geen voordelen haalt uit andere maatregelen ter bevordering van de werkgelegenheid (titel VII Meerjarenplan voor de werkgelegenheid).

20. Met betrekking tot de *arbeidskostenvermindering* in de wet van 22 december 1995 houdende maatregelen tot uitvoering van het meerjarenplan voor werkgelegenheid, bepaalt de Koning de datum van inwerkingtreding (titel VIII).

A.M.B.

BOEKEN

D.M. CURTIN, A.E. KELLERMANN en B. DE WITTE (red.), **Reforming the Treaty on European Union – The Legal Debate**, Kluwer Law International, Den Haag, 1996, 537 pp.

Halfweg september vorig jaar vierde het Haagse T.M.C. Asser Instituut zijn dertigste verjaardag. Op het chique verjaardagsfeest, een driedaags colloquium omtrent Europees recht, was iedereen die enige wereldfaam geniet in het vakgebied, uitgenodigd. Onderwerp van gesprek was – hoe kan het heden ten dage ook anders – de Inter-Gouvernementele Conferentie (IGC) die eerder dit jaar in Turijn van start ging en die wellicht volgend jaar in een grondige herziening van het Verdrag betreffende de Europese Unie, het zogenaamde Verdrag van Maastricht, moet uitmonden. Het resultaat van deze hoogstaande babbel is nu samengebracht in een fraaie kanariegele uitgave.

Het boek dreigt opnieuw een standaardwerk te worden in de boekenkast van hen die, als praktizijn of als wetenschapper, hun professionele leven met Europees recht vullen. Alle auteurs trachten elkaar de loef af te steken bij het spuien van nieuwe suggesties om de Europese Unie democratischer, efficiënter en transparanter te laten werken. In dat ruime kader komen thema's als de werking van de Europese instellingen, het besluitvormingsproces, het Europese burgerschap, de gedifferentieerde integratie of het gemeenschappelijk binnen- en buitenlands beleid regelmatig terug. Gesterkt door de academische vrijheid hebben de creatieve notabelen van het Europees recht de IGC-onderhandelaars talrijke ideeën aan de hand gedaan over hoe het beter zou kunnen in een Unie van vijftien en straks meer lidstaten. Trouw aan het beproefde dialectische principe van de neukitstekende rapporteur en de kritische commentatoren garandeert deze neerslag van uitgesproken meningen echter de realiteitszin die nodig is opdat de voorgestelde juridische opties voor een volgende verdragswijziging haalbaar zijn.

Een paar maanden na het verjaardagsfeestje sloot ook de door de Europese Raad gemandateerde Reflectiegroep haar werkzaamheden af. In haar lijvige rapport effende deze groep, onder leiding van Carlos Westendorp, het pad voor de IGC door een breedvoerige agenda op te stellen en de publieke discussie aan te wakkeren. De vierkoppige redactie heeft er goed aan gedaan de colloquiumteksten met het eindverslag van de Reflectiegroep te vervolledigen. Samen met de registers van de in de rapporten aangehaalde Europees- en internationaalrechtelijke bronnen betekent dat immers een gevoelige stijging in de nutswaarde van dit riante naslagwerk.

Eddy De Smijter

P. COENRAETS, **Droit de l'environnement**, in Les grands arrêts de la jurisprudence belge, Brussel, Larcier, 1995, 358 pp.

Deze rechtspraakbundel heeft tot doel een overzicht te geven van het milieurecht aan de hand van een selectie vonnissen en arresten sinds 1975, waarin de basisbeginselen van het milieurecht en de verijningen die erin aangebracht zijn door de rechtspraak, tot uiting komen.

Het milieurecht is een hybride rechtstak, samengesteld uit administratief, burgerlijk, grondwettelijk en strafrecht. Dat komt zeer goed tot uiting in deze bundel. De auteur zelf schrijft in zijn inleiding dat er drie grote lagen in het milieurecht te onderscheiden zijn: het Europees recht, waarbij de opgenomen uitspraken meestal betrekking hebben op een veroordeling van een lidstaat wegens het niet tijdig of niet correct omzetten van richtlijnen in nationale wetgeving, of betrekking hebben op het vrije verkeer van goederen die door milieuregelgeving in het gedrang gebracht wordt. Een tweede laag wordt gevormd door het grondwettelijk recht, meer bepaald door de bevoegdheidsverdeling tussen centrale/federale overheid en de gemeenschappen en gewesten inzake milieurecht. De milieu-arresten van het Arbitragehof handelen meestal over de bevoegdheidsverdeling m.b.t. het strafrecht, zoals die tot vóór de laatste staatshervorming georganiseerd was. Tenslotte volgt de derde en

meest omvangrijke laag van individuele geschillen voor burgerlijke rechtbanken en voor de Raad van State.

De auteur koos echter niet voor het rangschikken van de geselecteerde rechtspraak volgens die drie «lagen», maar voor een zuiver chronologische opname van de uitspraken, wat volgens hem duidelijker is. O.i. echter gaat daarbij veel van de samenhang verloren die tussen de verschillende uitspraken bestaat als men dit boek als handboek milieurecht wil gebruiken. Dit is, samen met het feit dat er soms uitspraken opgenomen worden die slechts zijdelings betrekking hebben op het onderwerp dat de auteur in zijn commentaar na de uitspraak opneemt (zoals bijvoorbeeld het cassatiearrest op p. 7, een arrest van het Hof van Justitie op p. 20 en een arrest van de Raad van State op p. 115), de zwakkere kant van dit werk.

De selectie van de auteur uit de gepubliceerde rechtspraak is zeer gevarieerd, er werden ook Nederlandstalige uitspraken opgenomen, maar het accent ligt toch overwegend op het Waalse milieurecht. Elke uitspraak wordt voorzien van een koptekst waarvan de trefwoorden terug te vinden zijn in het alfabetisch trefwoordenregister. Dit laat toe dat de lezer desgewenst een ontwikkeling in de rechtspraak over een bepaald thema kan nagaan. Na elk vonnis of arrest volgt naargelang de noodzaak een korte of uitgebreidere commentaar van de auteur. Tenslotte wordt telkens verwezen naar verdere relevante rechtsleer.

Het werk wordt afgesloten met een alfabetisch trefwoordenregister, een hiërarchisch gestructureerde én een chronologisch gestructureerde jurisprudentietabel, een register volgens de namen van de partijen, en een bibliografie van de geciteerde rechtsleer. Kortom, dit boek is een handig naslagwerk dat een overzicht geeft van de belangrijkste ontwikkelingen in het milieurecht via de rechtspraak en een nuttige aanvulling bij een handboek milieurecht.

Ann Carette

MEDEDELINGEN

Studieavond: Strafrecht in stedenbouw

Op 21 november 1996 organiseert de redactie van de Commentaar Strafrecht en Strafvordering een studieavond aan de K.U.Leuven met als thema: strafrecht in stedenbouw.

Programma:

- 18.30 uur: Onthaal met koffie en broodjes
- 19.00 uur: Verwelkoming (door prof. M. Boes, Voorzitter)
- 19.10 uur: Stedenbouw: de misdrijven
(door S. Van Overbeke, advocaat)
- 19.40 uur: Stedenbouw: het optreden van de partijen
(door P. Arnou, advocaat)
- 20.10 uur: Stedenbouw: de herstelmaatregelen
(door A. Vandeplas, ere-hoogleraar)
- 20.30 uur: Koffiepauze
- 21.00 uur: Vragen en discussie
- 21.30 uur: Slot

Voor meer inlichtingen: Monique Vlerendeel, tel.: 015/27.12.10 of fax: 015/27.14.76.

Fernand Collin-prijs 1996:

Op maandag 25 november om 11u30 zal in de Universitaire Stichting, Egmontstraat 11 te Brussel (1000), de Fernand Collin-prijs uitgereikt worden aan prof. dr. P. Taelman voor zijn werk «Het gezag van het rechterlijk gewijsde in het gerechtelijk privaatrecht». Het bekroonde werk werd als proefschrift met succes verdedigd aan de Universiteit Gent op 20 december 1994.

Gespreksavond: De rechterlijke tussenkomst in collectieve arbeidsconflicten

Op 26 november 1996 en op 10 december 1996 wordt er door de VvA (Vereniging voor Arbeidsrecht) een panelgesprek georganiseerd rond de rechterlijke tussenkomst in collectieve arbeidsconflicten.

Op 26 november 1996 zullen de materiële rechterlijke aspecten van de problematiek worden besproken en op 10 december 1996 de procedurele aspecten.

Inlichtingen en inschrijvingen: Vereniging voor Arbeidsrecht, p/a. U.I.A., tel. 03/828.25.28.

Congres: De rechten van de sportbeoefenaar

Op vrijdag 29 en zaterdag 30 november organiseert de «International Association of Sports Law» haar vijfde congres rond sportrecht. Na Athene, Olympia, Nice en Barcelona vindt dit jaarlijks terugkerend gebeuren dit jaar plaats in Antwerpen, olympische stad én culturele metropool. Gedurende twee dagen vindt eenieder die belangstelling heeft voor de juridische aspecten van sport en lichamelijke opvoeding er een internationaal forum.

De organisatie van dit internationale evenement werd toevertrouwd aan de Belgische Vereniging voor Sportrecht - Fifth Conference Antwerp 1996 vzw, in samenwerking met de Universitaire Instelling Antwerpen, SPORTA en Sportrecht in Beweging.

Als thema werd gekozen voor «De rechten van de Sportbeoefenaar».

Persoonlijkheidsrechten, eigendomsrechten, rechten van de jonge sportbeoefenaar,..., alle komen ze uitvoerig aan bod op deze internationale tweedaagse waar vanzelfsprekend ook plaats zal zijn voor debat en discussie. Twee dagen lang zullen sprekers - afkomstig uit alle hoeken van de wereld - een zeer gediversifieerd publiek onderhouden over sportrecht op nationaal en internationaal vlak.

Colloquium: Over zichzelf beschikken? Recht en ethiek t.a.v. euthanasie

Op 29 november 1996, houdt het Centrum Grondslagen van het Recht (UFSIA), een colloquium over: «Over zichzelf beschikken? Recht en ethiek t.a.v. euthanasie»

Programma:

- 9u30: Ontvangst en verwelkoming
- 9u40: prof. F. Van Neste s.J. (UFSIA): Euthanasie en zelfbeschikking
- 10u30: Debat gemodereerd door prof. J. Van Gerwen (UFSIA), met als deelnemers de prof. W. Distelmans (VUB), K. Raes (RUG), P. Schotsmans (KUL) en B. Van den Eynden (UIA).
- 14u00: prof. J. Velaers (UFSIA): Moet het recht - in wetgeving of rechtspraak - ruimte bieden voor euthanasie?
- 14u35: Debat gemodereerd door ere-rector prof. J. Van Houtte (UFSIA) waaraan deelnemen de senatoren E. Boutmans (AGALEV), H. Coveliers (VLD), F. Erdman (SP), H. Vandenberghe (CVP), dr. Van Krunckelsven (VU) en D. Buelens (Vl. Blok)
- 16u35: Rede van dr. ir. Jochemsen, voorzitter van het Prof. Lindeboominstituut in Nederland over: «Lessen uit de Nederlandse ervaring met euthanasie»
- 17u00: Slotrede met conclusie uit de dag prof. em. J. Gijssels (Ufsia)

Voor inschrijvingen en inlichtingen: mevr. Cuynen, Centrum Grondslagen van het Recht (UFSIA), Prinsstraat 13, 2000 Antwerpen, tel: 03/220.40.12.

Internationale Ronde tafel: Aansprakelijkheidsverzekering: dekking in de tijd, een louter technische kwestie of een fundamenteel debat?

Op 2 december 1996 organiseert het Centrum voor Verzekeringswetenschap van de K.U.Leuven een groot debat over de aansprakelijkheidsverzekering, nl. over de interpretatie en oriëntatie die aan deze materie in de toekomst moet gegeven worden, en over de daarmee verbonden principiële en praktische vragen.

Inlichtingen en inschrijvingen: prof. H. Cousy of mevr. A. Robijns, Faculteit Rechtsgeleerdheid K.U.L., tel. 00/32/16/32.51.34 of 00/32/16/32.52.14 en fax: 00/32/16/32.53.14.-

La transmission de la succession en droit comparé

NIEUWE UITGAVE !

Serie 'Patrimonium Familiare'

Yves-Henri Leleu

Omvang: 624 pag.
ISBN 90 6215 524 3
Prijs: BEF 4.250,-

Le présent ouvrage fournit une information actuelle et précise sur le droit de la transmission successorale dans les principaux systèmes juridiques européens.

Dans une première partie, l'auteur propose une description complète de la transmission de la succession dans les différents systèmes nationaux, sous forme d'une analyse des instruments et institutions juridiques du transfert héréditaire (option héréditaire, saisine, délivrance des legs, pétition d'hérédité, preuve de la qualité d'héritier, addition d'hérédité, *personal representative*, acceptation sous bénéfice d'inventaire, liquidation par l'héritier, liquidation par un tiers, faillite successorale, etc.). Dans une seconde partie, les fondements et les enjeux de la transmission successorale sont dévoilés. L'auteur tente de démontrer qu'une transmission rapide et certaine de l'actif, conjuguée à une liquidation organisée et collective du passif, concilie tous les intérêts en présence. Partant du modèle d'une transmission successorale idéale, il évalue la qualité des solutions nationales et formule plusieurs suggestions en vue de l'amélioration des droits belge et français. En conclusion, l'auteur ouvre d'intéressantes perspectives d'harmonisation législative au niveau européen.

MAKLU Uitgevers n.v.

Somersstraat 13/15, 2018 Antwerpen – Tel.: 03/231.29.00 – Fax 03/233.26.59

Vraag onze nieuwe catalogus 1997 aan !

VERSCHEENEN

DE HERVORMING VAN HET VOORONDERZOEK IN STRAFZAKEN

**Moet het gerechtelijk onderzoek in zijn huidige vorm
gehandhaafd blijven?**

Bart De Smet

Omvang: ca. 480 pag. – ISBN 90-5095-001-9 – Prijs: 3.450,-BF

De hervorming van het strafrechtelijk vooronderzoek, een thema dat lang in de academische sfeer bleef hangen, is momenteel niet meer uit de actualiteit weg te denken. Steeds meer groeit het besef dat de diverse schakels van de strafvorderlijke keten niet optimaal zijn afgestemd en dat de strafvordering dringend structurele aanpassingen behoeft. Meermaals werd gepoogd de strafvordering te moderniseren, doch telkens ontbrak consensus over de opzet en de omkadering van het proces.

Het struikelblok op weg naar hervormingen blijkt vooral de rol van de onderzoeker te zijn. Terwijl sommigen het noodzakelijk achten de onderzoeksrechter als leider van het onderzoek te handhaven, pleiten anderen voor een geheel nieuwe structuur waarin de politie onder de controle staat van een rechter van het onderzoek. Deze magistraat zou dan niet meer gelast zijn met de leiding van een aantal dossiers, maar zou slechts mogen optreden als een partij hem daartoe uitdrukkelijk verzoekt.

In dit boek geeft Dr. Bart De Smet een overzicht van de argumenten pro en contra het gerechtelijk onderzoek en gaat hij na of deze onderzoeksvorm nodig is om een efficiënte en evenwichtige rechtshandhaving tot stand te brengen.

INHOUD

Hoofdstuk I.	Inleidende beschouwingen.
Hoofdstuk II.	Het vooronderzoek in strafzaken vanuit een rechtshistorisch perspectief.
Hoofdstuk III.	Het vooronderzoek in België en de rol van de onderzoeksrechter: de theorie van het wetboek van strafvordering (1808) versus de praktijk van de strafrechtspleging.
Hoofdstuk IV.	Het vooronderzoek in strafzaken vanuit een rechtsvergelijkend perspectief.
Hoofdstuk V.	Voorstellen tot hervorming van het gerechtelijk onderzoek.

INTERSENTIA Uitgevers NV
Antwerpen - Groningen

Volhardingstraat 27 – 2020 Antwerpen
☎ 03/248.74.54 – Fax 03/248.83.82